

POSION KUNNAN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA

2013 - 2016

SISÄLLYS

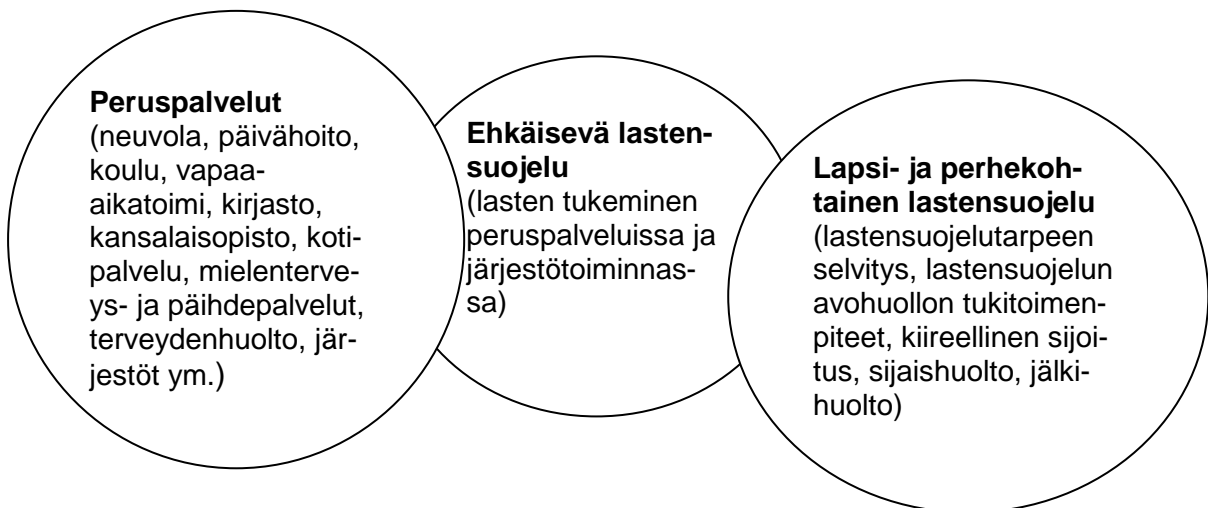
1. JOHDANTO	3
2. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN LAATIMISPROSESSI	4
3. TOIMINTASUUNNITELMA 2013 - 2016 PÄHKINÄNKUORESSA	6
4. POSIO LASTEN JA NUORTEN KASVUYMPÄRISTÖNÄ	13
4.1. Voimavaramme	13
4.1.1. Perustietoa lapsista ja nuorista Posiolla	13
4.1.2. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarve kunnassamme	16
4.1.3. Lapsille ja nuorille tarjottavat palvelut ja toiminnot	16
4.1.4. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun voimavarat ja palvelujärjestelmä kunnassamme	25
4.2. Toimintaympäristömme ja tilojemme turvallisuus ja viihtyisyys	29
4.2.1. Luontomme	29
4.2.2. Rakennettu ympäristömme	31
4.3. Lasten ja nuorten osallisuus ympäristön kehittämiseen	33
4.4. Haasteita ja tavoitteita	34
5. TUEN TARPEESSA OLEVIEN LASTEN JA NUORTEN PALVELUJEN KEHITTÄMINEN	34
5.1. Voimavaramme	34
5.2. Erityisen tuen tarpeessa olevien lasten ja nuorten turvallisuus ja suojele	39
5.3. Perheiden ja lasten osallisuus	41
5.4. Haasteita ja tavoitteita	42
6. KOTIEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ	44
6.1. Neuvolan ja päivähoidon yhteistyö alle kouluikäisten perheiden kanssa	44
6.2. Koulun ja kodin yhteistyö	45
6.3. Sosiaalitoimen yhteistyö perheiden kanssa	47
6.4. Mielenterveys- ja perheneuvolan yhteistyö perheiden kanssa	49
6.5. Seurakunnan, kunnan vapaa-aikatoimen ja järjestöjen yhteistyö perheiden kanssa	49
6.6. Posion 10-polku	51
6.7. Haasteita ja tavoitteita	52
7. OSALLISUUS JA YHTEISÖLLISYYS SEKÄ SOSIAALINEN MEDIA	53
7.1. Osallisuus ja yhteisöllisyys	53
7.2. Sosiaalinen media	58
8. TYÖHYVINVOINTI	61
8.1. Lasten ja nuorten parissa työskentelevä henkilöstö	61
8.2. Henkilöstöä kuormittavat tekijät	62
8.3. Työhyvinvointia tukeva toiminta	63
8.4. Haasteita ja tavoitteita	64
LIITTEET	
1. Posion kunnan toiminta-ajatus, arvopohja, tahtotila ja toiminnan painopistealueet	66
2. Posion kunnan henkilöstömäärä	68
3. Posion kunnan liikuntapaikat	69
4. Sanasto	71
5. Poliisin tietoon tulleiden rikoksien epäillyt tekijät	72

1. JOHDANTO

Vuoden 2008 alusta voimaan tulleen lastensuojelulain (417/2007) mukaan kunnan tai useamman kunnan on yhdessä laadittava suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnitelma on otettava huomioon kuntalain (365/1995) 65 §:n mukaista talousarviota ja suunnitelmaa laadittaessa.

Uusi lastensuojelulaki edellyttää laaja-alaista ja suunnitelmallista lasten ja perheiden ongelmia ehkäisevää toimintaa lastensuojelun ohella kunnan kaikilla sektoreilla. Kunnan hallinnonalat ylittävän ehkäisevän työn tavoitteena on havaita lasten ja perheiden ongelmat jo peruspalveluissa ja varhaisella tuella ehkäistä lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarvetta.

Lasten hyvästä kehityksestä riippuu koko yhteiskunnan tulevaisuus. Lasten suojelu perustuu lapsen kansainvälisesti tunnustettuihin oikeuksiin, joita ovat muun muassa etusija erityiseen suojeluun, oikeus turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen. Lasten suojelun tavoitteena on turvata nämä oikeudet kaikille lapsille 1) edistämällä lasten hyvinvointia, 2) kehittämällä palveluja kasvatuksen tukemiseksi ja 3) toteuttamalla lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua.

Posion lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2013 - 2016 kattaa laajasti eri toimialojen toiminnan ja palvelut, jotka liittyvät lasten ja nuorten kasvuoloihin ja heidän hyvinvointiinsa. Lapin nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma 2015 on ollut pohjana tehdyille työlle. Suunnitelma on valmistunut eri toimialojen ja toimijoiden yhteistyöprosessina ja siinä on huomioitu Posion kunnan strategiatyö sekä meneillään olevat lapsia ja nuoria koskevat hankkeet ja yhteistyössä kehit-

tyt, hyviksi havaitut toimintatavat. Vuosittain päivitettävässä Posion kunnan sähköisessä hyvinvointikertomuksessa on määritelty tämän suunnitelman seurantaan tukevat indikaattorit.

Suunnitelmalla varmistamme, että Posion kunnan lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvä toiminta on tavoitteellista, suunnitelmallista ja pitkäjänteistä, ja että se perustuu yhteistoimintaan ja kumppanuuteen. Parhaimmillaan suunnitelma tukee käytännön asiakastyötä niin, että jokaisen lapsen palveluprosessia voidaan toteuttaa lapsen näkökulmasta. Posion kunnan strategiatyön aikana muotoutuneet kunnan toiminta-ajatus, tahtotila 2015, arvopohja ja toiminnan painopistealueet (liite 1) ovat ohjanneet työtämme.

Vuosien 2013-2016 lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmamme lähtökohtana on seuraava visio:

VISIO

Lasten ja nuorten hyvinvointi pohjautuu vahvaan itsetuntoon ja tulevaisuuden uskoon viihtyisässä ja turvallisessa kotikunnassa, joka tarjoaa asukkailleen hyvät palvelut. Palvelut tuotetaan osittain itse ja osittain yhteistyössä toiminta-alueemme (Posion kunta, Koillismaa ja Lappi) muiden toimijoiden kanssa.

2. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN LAATIMISPROSESSI

Kuntaliiton suositusten mukaisesti kunnanhallituksen nimittämä monialainen yhteistyöryhmä on valmistellut esityksen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaksi. Nyt laadittu suunnitelma on päivitetty Posion lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman vuosien 2009 - 2012 rakenteeseen ja teemoihin. Suunnitelmassa on otettu huomioon Lapin nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa 2015 esiin nousseet teemat.

Suunnitelman valmisteluun on osallistunut laaja joukko lasten ja nuorten parissa toimivia ihmisiä, jotka edustavat Posion kunnan työntekijöitä ja päättäjiä, seurakuntaa, poliisia, MLL:a, Posion Pyrintöä ja 4H-yhdistystä. Erityisen tärkeää on ollut saada nuorten oma edustaja, Nedun puheenjohtaja, mukaan suunnitelman valmisteluprosessiin.

Tätä vuosien 2013-2016 hyvinvointisuunnitelmaa on työstetty vuosina 2012-2013 ja työryhmään ovat kuuluneet:

Ahola Eija, vs palvelujohtaja
 Ahola Jani, palvelujohtaja
 Hannula Kirsi, erityisluokanopettaja
 Hautala Marjo, seurakunnan nuorisotyönohjaaja
 Helisten Eija, päivähoidon vastaava
 Huokuniemi Marketta, erityisopettaja
 Jakkula Virva, kirjastovirkailija
 Kalliainen Liisa, sosiaalityöntekijä-koulukuraattori
 Karjalainen Ossi, rakennusmestari
 Kasesniemi Eija-Liisa, kirjasto-kulttuurijohtaja
 Kinnunen Tarja, etsivä nuorisotyöntekijä
 Kuusela Saara, palvelujohtaja
 Lahtela Lea, sosiaalityöntekijä
 Leinonen Arja, vs sosiaalityöntekijä-koulukuraattori
 Maaninka Allan, vapaa-aikasihteeri
 Maaninka Elja, Nedun puheenjohtaja (2012)
 Mäkelä Pirkko, sivistystoimenjohtaja-kansalaisopiston rehtori
 Mälkiä Matti, poliisi
 Määttä Anna, hanketyöntekijä / sähköinen hyvinvointikertomus
 Määttä Hilikka, hoitotyön vastaava
 Määttä Satu, sivistyslautakunnan edustaja 2012
 Niemelä Minna, järjestön edustaja / MLL
 Perttunen Ulla-Maija, projektityöntekijä / Arjen turvaa -hanke
 Sand Marju, opinto-ohjaaja
 Sarajärvi Kari, perusturvalautakunnan edustaja 2012
 Sironen Anna, kehitysvammahuollon vastaava
 Suonnansalo Tuija, järjestön edustaja / Posion 4H
 Säkkinen Anne-Mari, terveydenhoitaja
 Vaarala Salme, johtava kriisi- ja perhetyöntekijä MT/perheneuvola

Työryhmän puheenjohtajana on toiminut Pirkko Mäkelä. Vuosina 2012-2013 sihteerin tehtäviä ovat hoitaneet Liisa Kalliainen, Arja Leinonen, Allan Maaninka, Anna Määttä ja Anne-Mari Säkkinen.

Suunnitelman sisältöä pohdittaessa todettiin aiemman vuosille 2009 - 2012 laaditun ohjelman teemat edelleen keskeisiksi ja ajankohtaisiksi. Sen vuoksi nähtiin tarkoituksenmukaiseksi päivittää tuleva suunnitelma sisällöltään pääosin samojen teemojen ympärille uusia haasteita ja kehittämiskohteita painottaen.

Ohjelman teemat ovat:

- Ympäristömme kehittäminen
- Erityistä tukea tarvitsevien lasten palveluiden kehittäminen
- Kotien kanssa tehtävä yhteistyö
- Lasten ja nuorten osallisuus ja yhteisöllisyys sekä sosiaalinen media

- Lasten ja nuorten parissa työskentelevien työhyvinvointi

Ympäristömme kehittäminen, erityistä tukea tarvitsevien lasten palveluiden kehittäminen, kotien kanssa tehtävä yhteistyö sekä lasten ja nuorten parissa työskentelevien työhyvinvointi on päivitetty edellisen suunnitelman pohjalta. Uutta tässä suunnitelmassa on lasten ja nuorten osallisuus ja yhteisöllisyys sekä sosiaalinen media. Lapin nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2015 on ollut ohjenuorana suunnitelman teossa.

3. TOIMINTASUUNNITELMA 2013 - 2016 PÄHKINÄNKUORESSA

TOIMINTAYMPÄRISTÖMME KEHITTÄMINEN		
Visio:		
Posion kunta on lapsille ja nuorille viihtyisä ja turvallinen paikka asua, opiskella ja harrastaa. Lapsilla ja nuorilla on Posiolla heidän kasvunsa ja kehityksensä edellyttämät palvelut, jotka on järjestetty joko kunnan omana toimintana tai yhteistyössä kolmannen sektorin ja lähikuntien kanssa.		
TAVOITE	TOIMINTA	SEURANTA
Toimintojen kehittäminen	<p>Neuvolatoiminta säilytetään nykyisellään.</p> <p>Pyritään säilyttämään perhepäivähoito ja ryhmäperhepäivähoito hoitomuotoina</p> <p>Pidetään päivähoidossa ja koulussa ryhmän koko ja henkilöstön määrä oikeassa suhteessa.</p> <p>Kouluterveydenhuollon taso säilytetään vähintään nykyisellään.</p> <p>Jatketaan ja kehitetään monialaista yhteistyötä.</p> <p>Seurataan henkilöstön määrää ja lasten määrää sekä tuen tarvetta.</p> <p>Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun työmenetelmiä kehitetään asiakaslähtöisiksi.</p>	Kunnanjohtaja Hallintojohtaja Palvelujohtaja(t)
Lasten ja nuorten kuulemis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittäminen.	Luodaan lasten ja nuorten ikäkautta ja edellytyksiä vastaava kuulemis- ja vaikuttamisjärjes-	Kunnanjohtaja, hallintojohtaja, palvelujohtajat Toimialojen valmistelijat ja esit-

	<p>telmä.</p> <p>Nuorten edustaja kolmannen sektorin johtokunnissa.</p> <p>Seurataan, tuetaan ja kehitetään Nedun ja oppilaskunnan toimintaa.</p>	<p>telijät</p> <p>Rehtorit ja opettajat</p> <p>Päivähoidon vastaava</p> <p>Seurakunnan nuorisotyönohjaaja</p> <p>4H:n toiminnanjohtaja</p> <p>Luottamushenkilöt</p> <p>Vapaa-aikasihteeri</p> <p>Nuorisotyöntekijä</p>
Henkinen ja fyysinen turvallisuus.	<p>Pidetään päivähoidon ja koulun välineistö ja tilat ajanmukaisina. Lisätään päivähoidon ja koulun viihtyisyyttä edelleen lasten ja nuorten tarpeet ja ideat huomioiden.</p> <p>Kiinnitetään huomio nuorisotilojen toiminnan laatuun nuorten sosiaalisen vahvistumisen näkökulmasta. Seurataan kävijämääriä. Viihtyvyyttä selvitetään kyselyjen avulla. Koulutettu nuorisotyöntekijä.</p> <p>Liikenneturvallisuuden neuvonta.</p>	<p>Opettajat, Nedu, oppilaskunta, toimintaympäristöpalvelut</p> <p>Rehtori</p> <p>Vapaa-aikasihteeri</p> <p>Nuorisotyöntekijä</p> <p>Liikenneturvallisuustyöryhmä</p>
Parannetaan nuorten työmarkkinoille sijoittumista kehittämällä ohjausta työpaikalla.	<p>Nuoria kannustetaan työpajalla ja työpaikoilla opiskeluun sekä annetaan mahdollisuus tutustua erilaisiin ammatteihin nuorten ohjauspolulla.</p> <p>Parannetaan työllistettyjen nuorten koulutukseen ja työhön sijoittumisseurantaa.</p> <p>Tarjotaan työllistymistä edistäviä koulutuksia.</p>	<p>Nuorten työpajan seurantatyöryhmä</p> <p>Opinto-ohjaaja</p> <p>JOPO-opettaja</p> <p>Kansalaisopiston rehtori</p> <p>4H-toiminnanjohtaja</p>
Tuetaan lapsia ja nuoria kehittämään heitä kiinnostavia harrastuksia ja tapah-tumia.	<p>Nedu myöntää avustuksia nuorten suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintaan.</p> <p>Kerhotoimintaa ja opintoryhmiä järjestetään nuorten toiveiden mukaan.</p>	<p>Vapaa-aikasihteeri</p> <p>Nuorisotyöntekijä</p> <p>Nedu</p> <p>Kansalaisopiston rehtori</p> <p>Kirjasto- ja kulttuurijohtaja</p> <p>Opettajat</p> <p>Seurakunta ja järjestöt</p>
Lapset ja nuoret oppivat tarpeelliset liikuntataidot ja omaksuvat liikunnallisen elämäntavan.	<p>Lisätään kotien tietoisuutta liikunnan ja hyvinvoinnin yhteyksistä 0-vuodesta alkaen.</p> <p>Liikuntaedellytysten luominen oman hallinnon alan puitteissa ja yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa sekä kuntarajat ylittävässä yhteistyössä.</p>	<p>Neuvola, päivähoito, koulut, järjestöt, vapaa-aikatoimi, kansalaisopisto, kirjasto, seurakunta, lääkärit ja sosiaalityöntekijät</p> <p>Hyvinvointi- ja toimintaympäristöpalvelut</p> <p>Posion 10-polku</p>

	Kunnan ja kolmannen sektorin yhteistyö liikunnan edistämiseksi lisääntyy ja vakiintuu.	
Lasten ja nuorten motivointi ja osallistuminen kulttuuripalveluihin.	Yhteistyö toiminnan ja tapahtumien järjestämisessä päivähoidon, koulujen, kansalaisopiston, kirjaston, kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen, järjestöjen, seurakunnan ja sosiaali-terveystoimen kanssa.	Kirjasto-kulttuurijohtaja Kansalaisopiston rehtori Opettajat Vapaa-aikasihteeri Järjestöt ja seurakunta Sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijät
Nuorten asuntotilanteen parantaminen.	Posion peruskoulun oppilasarunon on kunnostettu ja peruskorjattu neljä soluasuntoa. Tarvittaessa soluasuntoja peruskorjataan lisää.	Toimintaympäristöpalvelu / rakennusmestari

TUKEA TARVITSEVIEN LASTEN JA NUORTEN PALVELUT

Visio:

Tuen tarpeessa olevat lapset ja nuoret saavat tarvitsemansa palvelut ja heitä kohdellaan yhdenvertaisina toisten lasten ja nuorten kanssa.

TAVOITE	TOIMINTA	SEURANTA
Pyritään löytämään lasten kehityspoikkeamat ja muun tuen tarve mahdollisimman varhain ja puuttumaan niihin.	Ohjataan lapsi viimeistään 4-vuotiaana psykologille tarkempaan tutkimukseen. Tehdään koulukypsysteetit kaikille esikoulu-laisille. Neuvolan ja päivähoidon kuukausipalaverien lisäksi hyödynnetään vanhemmille tehtyjä kyselyjä. Lapsen hyvä arki 2 -hankkeen myötä on luotu moniammatillisen yhteistyön toimintamalli tilanteisiin, joissa lapsesta herää huoli joko neuvolassa, päivähoidossa tai lastensuojelussa.	Oppilashuoltotyöryhmä, päivähoidon tiimi, lastenneuvolan terveydenhoitaja, sosiaalityöntekijä

<p>Resurssien turvaaminen tukea tarvitsevien lasten ja nuorten palveluihin.</p>	<p>Oma nimetty lääkäri lapsi- ja koulutyöhön.</p> <p>Turvataan tukipalvelut: kotipalvelu, joustava / säännöllinen tilapäishoito, tilapäinen perhehoito, tuki ja ohjaus.</p> <p>Turvataan riittävät henkilöstöresurssit.</p> <p>Työntekijöille enemmän aikaa keskittyä lapsiperheisiin ja nuorten ohjaukseen.</p> <p>Henkilöstön koulutus.</p> <p>Tukiperheiden, tukihenkilöiden ja sijaisperheiden koulutus ja rekrytointi yhteistyössä lähikuntien kanssa.</p> <p>Yhteiset palaverit perhetyöntekijän, päivähoidon ja koulun kanssa.</p>	<p>Kunnanjohtaja Hallintojohtaja Palvelujohtajat Johtava lääkäri Johtava sosiaalityöntekijä Peruskoulun ja lukion rehtori Lautakunnat Kunnanhallitus Kunnanvaltuusto</p>
<p>Monialaisen yhteistyön lisääminen.</p>	<p>Säännölliset palaverit lasten ja nuorten parissa toimivien tahojen kanssa.</p>	<p>Rehtorit, koulun oppilashuolto-työryhmä, erityisopettajat, opettajat, päivähoidon edustajat, terveydenhoitajat, sosiaalityöntekijät, kehitysvammahuollon vastaava</p>
<p>Tukea tarvitsevien lasten tukitoimien turvaaminen.</p>	<p>Tuki- ja palvelusuunnitelmien sekä HOJKS:n ja päivähoidon VASU:n laatiminen moniammatillisessa työryhmässä.</p>	<p>Erityislastentarhanopettaja lastentarhanopettaja Erityisopettajat Rehtorit Kehitysvammahuollon vastaava Sosiaalityöntekijät</p>
<p>ETU -lasten pidennetyn oppivelvollisuuden turvaaminen.</p>	<p>Esiopetusta järjestetään edelleen sekä päiväkodissa että koulussa.</p>	<p>Erityislastentarhanopettaja Erityisopettaja</p>
<p>Integraation toteuttaminen niin paljon ja niin pitkään kuin se on mahdollista kaikilla elämän alueilla.</p> <p>Kolmiportainen tuki.</p>	<p>Kehitetään tuen kolmiportaisia toimintamalleja.</p> <p>Koulujen itsearviointi (integraation toteutuminen, oppilaiden jatkokoulutukseen sijoittuminen, posiolaisten oppilaiden määrä muissa kuin kotikunnan kouluissa). HOJKS:n arviointi.</p>	<p>Rehtori Erityisopettajat Oppilashuoltotyöryhmä Oppilaanohjaaja</p>

KOTIEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ

Visio:

Posiolaiset vanhemmat kantavat vastuun lapsistaan ja tarjoavat lapsilleen turvallisen perheen kasvualustaksi. Lasten ja nuorten parissa työtä tekevät tukevat tätä kasvatus-tehtävää osana omaa työtään.

TAVOITE	TOIMINTA	SEURANTA
<p>Lasten kanssa toimivien henkilöiden yhteistyön tehostaminen.</p> <p>Vanhemmille tarjotaan tietoa, mistä tukea ja ohjausta on saatavilla.</p>	<p>Tukea tarvitsevien lasten kohdalla siirtymävaiheissa kutsutaan koolle moniammatillinen työryhmä.</p> <p>Vanhempainillat, tutustumiset ja palaverit.</p> <p>10-polku</p> <p>Neuvonta ja ohjaus</p>	<p>Päivähoidon ja koulun erityistyöntekijät, ko. aineen- ja luokanopettajat, rehtorit, oppilaanohjaaja, kehitysvammahuollon vastaava, terveydenhoitajat, sosiaalityöntekijät</p>
<p>Päivähoidon varhaiskasvatussuunnitelman (VASU) päivittäminen vuosittain.</p>	<p>Arvioidaan kyselyjen avulla VASUn toimivuutta.</p>	<p>Päivähoidon vastaava</p>
<p>Vanhempien kasvatustehtävän tukeminen.</p>	<p>10-polku</p> <p>Isä-, äiti- ja lapsi-illat vanhempainillat</p> <p>perheneuvolapalvelujen, kotipalvelun ja perhetyön kehittäminen.</p>	<p>Päivähoidon vastaava</p> <p>10-polun vastuutahot johtava sosiaalityöntekijä</p> <p>rehtori</p>
<p>Koulujen ja kotien yhteistyön kehittäminen ja monimuotoistaminen.</p>	<p>10-polku</p> <p>Kehitetään yhteistyötä yhdessä tekemisen kautta.</p> <p>Hyödynnetään nykyaikaista tekniikkaa yhteydenpidossa ja vanhempien osallisuuden tukemisessa.</p> <p>Laaditaan kouluun yhteistyön toimintasuunnitelma yhdessä vanhempien kanssa.</p>	<p>Rehtori, opettajat, opo, erityisopettajat, kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori, vanhempainyhdistys</p>
<p>Syrjäytymisen ehkäisy alle 18-vuotiaille.</p>	<p>Turvataan peruskoulun suorittaminen.</p> <p>Joustava perusopetus (JOPO)</p> <p>Arvioidaan vuosittain peruskoulun päättäneiden sijoittumista jatko-opintopaikkoihin.</p> <p>Nuorisotakuun toimenpiteet</p> <p>Etsivän nuorisotyön toimenpiteet.</p> <p>Harrastus- ja kerhotoiminta.</p> <p>Lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa tarvittavien tukitoimien järjestäminen.</p>	<p>Rehtori, opettajat, opo</p> <p>Etsivä nuorisotyöntekijä</p> <p>Vapaa-aikatoimi, kansalaisopisto, seurakunta ja järjestöt</p> <p>Sosiaalityöntekijät</p>

**LASTEN JA NUORTEN OSALLISUUS JA YHTEISÖLLISYYS SEKÄ
SOSIAALINEN MEDIA**

Visio

Vahvistetaan lasten ja nuorten elämähallintataitoja antamalla vaikutusmahdollisuuksia arjen toimintaympäristön ja palveluiden muotoutumiseen heidän tarpeensa huomioiden. Panostetaan lasten ja nuorten kuulemisen ja vaikuttamisen toimintatapoihin, luodaan aito mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Kannustetaan lapset ja nuoret tuleviksi positiivisiksi palaamaan kotikuntaansa myös opiskelujen jälkeen.

TAVOITE	TOIMINTA	SEURANTA
Aito vaikuttaminen ikäkautensa mukaan.	Lapsi ja nuori vaikuttaa omiin päätöksiinsä. Vaikuttaminen koulussa, vapaa-ajalla ja kunnan päätöksenteossa. Nuorten kuuleminen.	Kunnanjohtaja Hallintojohtaja Palvelujohtaja(t) Työyksikköjen esimiehet Kunnanvaltuusto Kunnanhallitus Lautakunnat
Yhteisöllisyyskasvatus: oppia vaikuttamaan osana arkea.	Nedu, oppilaskunta, tukioppilastoiminta mukana tiiviisti opetuksessa. Yhteisöllisyyskasvatussuunnitelma. Vaikuttajat jalkautuvat koululle Todellista vaikuttamista. Aikaa asioiden käsittelylle.	Rehtori opettajat muu henkilökunta
Päätöksenteon avoimuus huomioiden lapset ja nuoret.	Nuorten mukaan ottaminen päätöksentekoon. Lasten ja nuorten kuuleminen Mahdollisuus osallistua asioiden käsittelyyn.	Kunnanjohtaja Hallintojohtaja Palvelujohtaja(t) Työyksikköjen esimiehet Kunnanvaltuusto Kunnanhallitus Lautakunnat
Sosiaalisen median käyttö.	Adressit, youtube, facebook Opitaan oikea käyttötarkoitus. Järjestetään aikuisille sosiaalisen median käyttö.	Rehtori opettajat muu henkilökunta Kansalaisopisto

TYÖHYVINVOINTI		
Visio:		
Posiolla lasten ja nuorten parissa työskentelevät ihmiset tekevät merkityksellistä työtä, jota arvostetaan. He pitävät yhdessä huolta työpaikkansa ilmapiiristä ja huolehtivat omasta fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnistaan. Työnantaja tukee toiminnallaan työntekijöidensä työhyvinvointia.		
TAVOITE	TOIMINTA	SEURANTA
Työn säilyttäminen mielekkäänä ja työssä jaksamisen tukeminen.	Työhyvinvointisuunnitelma Ryhmäkoot ja asiakasmäärät säädösten ja suositusten mukaisiksi. Työturvallisuuden takaaminen Työparityöskentelyn turvaaminen ja kehittäminen.	Kunnanjohtaja Hallintojohtaja Palvelujohtajat Esimiehet Toimialojen johtoryhmät Työsuojelutoimikunta
Työyhteisöjen kehittäminen	Kehityskeskustelujen käyttöön-oton tehostaminen. Henkilökohtaiset osaamiskartoitukset ja koulutussuunnitelmat. Työnohjauksen järjestäminen tarvittaessa. Työpaikkakokoukset, -koulutukset ja -palaverit.	Kunnanjohtaja Hallintojohtaja Palvelujohtajat Esimiehet
Johtamisen kehittäminen	Koulutus Rekrytointikäytännöt	Kunnanjohtaja Hallintojohtaja Palvelujohtaja(t) Esimiehet Kunnanvaltuusto, -hallitus Lautakunnat
Ammattitaidon ja osaamisen ylläpitäminen.	Täydennyskoulutuksen tukeminen. Selvitetään vuosittain kunnan henkilöstön täydennyskoulutuspäivien määrä. Tehtävänkuvan selkeys Kehittämishankkeet Sisäisen koulutuksen vahvistaminen.	Kunnanjohtaja Hallintojohtaja Palvelujohtaja(t) Esimiehet Kunnanvaltuusto Kunnanhallitus
Henkilöstön yhteishengen tukeminen.	Yhteinen vaihteleva virkistystoiminta (virkistysiltapäivät, henkilöstöjuhlat yms.).	KKI-työryhmä
Henkilöstön fyysisen ja psyykkisen kunnon tukeminen.	Työnantajan tarjoamat hyvinvointi- ja/tai kulttuurikuntosetelit. Alennus kuntosalimaksuun. Henkilöstön muistamissääntö. Varhaisen tuen malli, puheeksiottaminen. Työterveyshuolto.	Kunnanjohtaja Hallintojohtaja Kunnanhallitus
4H / Ammattitaidon ja osaamisen ylläpitäminen sekä työssä jaksaminen.	Täydennyskoulutuksen tukeminen. Kehityskeskustelut. Vertaistuki ja yhteistyö muiden 4H-yhdistysten kesken. Yhteistyö paikallisten nuorisotoimijoiden kanssa.	4H yhdistyksen hallitus Lapin 4H-piiri

4. POSIO LASTEN JA NUORTEN KASVUYMPÄRISTÖNÄ

4.1 Voimavaramme

4.1.1 Perustietoa lapsista ja nuorista Posiolla

Väen väheneminen Posion kunnasta on jatkunut yhtäjaksoisesti vuodesta 1983 lähtien. Posion väkimäärä 31.12.2012 oli 3738, joista alle 15 –vuotiaita kuntalaisia oli 10,9 % kunnan koko väestöstä ja 0-29 -vuotiaita 22,4 % . Perheitä, joissa on alle 17 –vuotiaita lapsia, oli kunnassamme vuoden 2011 lopulla 25% kaikista perheistä.

Oppilasmääräennusteen mukaan perusopetuksen oppilasmäärät tulevat edelleen laskemaan ja kuuden vuoden kuluttua oppilaita on perusopetuksessa Posiolla 100 vähemmän kuin tällä hetkellä (liite 2). Lukuvuonna 2012 - 2013 perusopetuksen oppilaita on 311, lukuvuonna 2018 - 2019 ennusteen mukaan enää 211.

LUOKITTAIN LAADITTU ARVIO OPPILASMÄÄRIEN KEHITYS 2013-2019						
Luokka	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019
Esiopp.	19	24	18	22	16	19
I	24	19	24	18	22	16
II	19	24	19	24	18	22
III	26	19	24	19	24	18
IV	24	26	19	24	19	24
V	42	24	26	19	24	19
VI	27	42	24	26	19	24
VII	41	27	42	24	26	19
VIII	30	41	27	42	24	26
IX	45	30	41	27	42	24
Yhteensä	297	276	264	245	234	211

Posion väestön ikärakenne

Ikärakenteeltaan Posion kunnan väestö on nopeasti vanhentumassa. 0-14 -vuotiaiden osuus koko väestöstä on 1975 - 2011 välisenä aikana laskenut 28,1 %:sta 11,1 %:iin eli 0,47 % vuodessa. Työikäisen väestön määrä (15-64 -vuotiaat) on pysynyt samana aikana suurin piirtein ennallaan (64,4 % - 61,9 %). Eläkeläisten (yli 65 -vuotiaiden) osuus on kasvanut eniten eli 7,5 %:sta 27 %:iin.

Väestön ikärakenne ja sen kehittyminen sekä Tilastokeskuksen arvio (julkaistu 31.9.2009) ikärakenteesta vuonna 2020 näkyy seuraavasta taulukosta:

	1975	%	2011	%	2020	%
0-14 -vuotta	1721	28,1	415	11,1	336	10,3
15-64-vuotta	3939	64,4	2314	61,9	1644	50,2
65- vuotta	458	7,5	1009	27,0	1296	39,6
Yhteensä	6118	100,0	3738	100,0	3276	100,0

Suurimmat syyt lasten määrän vähenemiseen Posiolla ovat syntyvyyden jyrkkä lasku ja väestön poismuutto kunnasta. Kun vielä v. 1984 kunnassamme syntyi 100 lasta, on syntyvyys tällä hetkellä siitä enää noin viidesosa (v. 2012 syntyi 21 lasta, v. 2013 ennuste on 20 lasta). Muutoliike kohdistuu jo ennestään pieniin lapsia saaviin ikäluokkiin, nuoriin ja työikäisiin.

Elinkeinopolitiikallaan kunta on pyrkinyt hillitsemään poismuuttoa ja houkuttelemaan paluumuuttajia kuntaan tukemalla yritysten toimintaedellytyksiä kunnassa ja sitä kautta uusien työpaikkojen syntyä. Tästä ovat esimerkkejä mm. kunnan investoinnit Pentikin, puualan yrittämisen sekä matkailun kehittämiseen.

Poliisin tilaston mukaan 15–17 -vuotiaiden tekemien rikosten määrä on jyrkässä laskusuunnassa. Vuonna 2011 15–17-vuotiaiden tekemiä rikoksia oli yhteensä 5 kun esimerkiksi vuosina 2003 - 2007 vastaava luku oli keskimäärin 20. Viimeisen kolmen vuoden aikana Posiolla on ollut kiinniotettuna keskimäärin ainoastaan yksi alle 18-vuotias ja yksi 18–20 -vuotias.

Posiolaisten nuorten hyvinvointia seurataan kahden vuoden välein toteutettavalla valtakunnallisella kouluterveyskyselyllä. Kouluterveyskyselyssä kootaan yhtenäisellä menetelmällä tietoa nuorten elinoloista, kouluoloista, terveydestä, terveystottumuksista, terveysosaamisesta sekä oppilas- ja opiskelijahuollosta.

Kouluterveyskyselyllä tuetaan nuorten terveyttä ja hyvinvointia edistävää työtä, erityisesti koulujen oppilashuollon ja kouluterveydenhuollon kehittämistä. Kouluterveyskysely suoritetaan kahden vuoden välein peruskoulun 8. ja 9 lk:lle ja lukion 1. ja 2. lk:lle. Posiolla kyselyyn on vastattu vuosina 1998, 2000, 2002, 2006, 2008 ja 2010. Kyselyn tulokset löytyvät kokonaisuudessaan osoitteesta www.posio.fi/terveys/kouluterveydenhuolto.

Ilon- ja huolenaiheet

Seuraavassa esitellään tiivistetysti tärkeimmät ilon- ja huolenaiheet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailta sekä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuonna 2010. Mukaan on valittu merkittävät kahden viimeisimmän kyselyvuoden välillä ja pidemmällä aikavälillä tapahtuneet muutokset. Lisäksi on kerrottu, jos ilmiön esiintyvyys kunnassa on kokonaisluvuksi pyöristettynä nolla prosenttia.

Ilon- ja huolenaiheet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla

ILONAIHEET	HUOLENAIHEET
<p>Muutokset verrattuna edelliseen kyselyvuoteen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanhemmat tiesivät paremmin lapsensa viikonloppuiltojen viettopaikan • Viikoittain koetut niska- tai hartiakivut vähentyivät • Koulupsykologin vastaanotolle pääsy koettiin helpommaksi 	<p>Muutokset verrattuna edelliseen kyselyvuoteen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanhempien tupakointi lisääntyi • Vanhempien työttömyys lisääntyi • Fyysistä uhkaa koettiin yleisemmin • Koulutapaturmat lisääntyivät • Koulun työilmapiiri heikkeni • Kuulluksi tuleminen koulussa vähentyi • Koulutyön määrä koettiin yleisemmin liian suureksi • Koulukiusatuksi joutuminen lisääntyi • Tietoisuus tavoista vaikuttaa koulun asioihin vähentyi • Koettu terveydentila heikkeni • Ylipainoisia oli enemmän • Aamupalan syöminen arkisin vähentyi • Liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla vähentyi • Päivittäinen tupakointi lisääntyi • Humalajuominen lisääntyi • Kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsy koettiin vaikeammaksi • Koulukuraattorin vastaanotolle pääsy koettiin vaikeammaksi

Lapin lääninhallitus on valinnut Posion yhdeksi pilottikunnaksi "Kouluterveyskyselystä ja selvityksestä toimintaan Lapissa" - hankkeeseen. Hanke käynnistyi 1.2.2009.

Hankkeessa luotiin toimintamalli pilottikuntiin ja ammatillisiin oppilaitoksiin lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin seurantaan sekä toiminnan suunnitteluun.

Hankkeen työryhmän tehtävänä oli luoda toimintatapa, jolla kouluterveyskyselyn tulokset hyödynnetään konkreettiseksi toiminnaksi.

Toimintamalli kouluterveyskyselyn tuloksista tiedottamiseen:

- Rehtori tiedottaa vanhempia lyhyellä yhteenvedolla
- Rehtori esittelee tulokset opettajille
- 7.-9.-luokkien luokanvalvojat käsittelevät kukin oman luokkansa kanssa tulokset
- Luokanvalvojat kirjaavat oppilaiden kanssa käydyn keskustelun perusteella 1-3 toimenpide-ehdotusta.
- Terveyden edistämisen työryhmä kokoaa saadut oppilaiden toimenpide-ehdotukset ja laatii niistä yhteenvedon, joka viedään lautakunnan käsittelyyn.

- o Terveystiedon edistämisen työryhmän puheenjohtaja vie yhteenvedon tiedoksi kunnan johtoryhmälle.
- o Tuloksista laaditaan tiedote kunnan www-sivuille. Tiedotteesta laaditaan linkki koko kunnan Kouluterveyskysely -kuntaraporttiin.
- o Kunnan terveyden edistämisen työryhmä huolehtii siitä, että ko. tuloksista tiedotetaan kattavasti

4.1.2. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarve kunnassamme

Vuonna 2012 lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tuen piirissä oli yhteensä 70 lasta, joista 6 oli huostaan otettuna ja sijaishuollossa. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun asiakasmäärät ovat lisääntyneet viime vuosien aikana.

Lastensuojelun asiakkuuden taustalla voi olla monenlaisia syitä: lapsen/nuoren koulunkäyntiongelmien, lapsen/nuoren käytöshäiriöiden ym. mielenterveyteen liittyvät pulmat, vanhempien jaksamattomuus/neuvottomuus kasvatusvastuussaan, perheväkivalta, vanhempien päihteidenkäyttö, nuoren päihteidenkäyttö tai vanhempien mielenterveysongelmat.

Taulukko 1. Lastensuojeluilmoitukset

2010	2011	2012
56	56	47

Taulukko 2. Lastensuojelun avohuollon asiakkaat

2010	2011	2012
51	53	64

Taulukko 3. Sijaishuollossa olevien lasten määrä

2010	2011	2012
4	3	6

4.1.3. Lapsille ja nuorille tarjottavat palvelut ja toiminnot

Ympäristön voidaan katsoa muodostuvan sosiaalisesta ympäristöstä (ihmissuhteet, toiminta) sekä fyysisestä ympäristöstä (rakennettu ja luonnon ympäristö). Niiden avulla syntyy ihmisen kokemus ja tulkinta ympäröivästä todellisuudesta. Kunta vaikuttaa lasten ja nuorten sosiaaliseen ympäristöön toiminnallisilla palveluilla, joita ovat mm. terveyteen, päivähoitoon, koulutukseen, vapaa-aikaan ja perheiden tukemiseen liittyvät palvelut, sekä fyysiseen ympäristöön

kohdistuvalla toiminnalla kuten mm. asuntopolitiikalla ja vastaamalla kunnan toimitiloista, liikennejärjestelyistä ja yleisistä alueista.

Nuorisotyössä tehdään moniammatillista verkostotyötä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja nuorten aseman vahvistamiseksi. Posiolla lasten ja nuorten harrastustoimintaan ovat panostaneet perinteisesti kunnan vapaa-aikatoimi sekä yhä enenevässä määrin myös kansalaisopisto. Seurakunnan lapsi- ja nuorisotyö ja järjestöjen vapaaehtoistyö ovat niin ikään merkittävässä roolissa.

Kunnan nuorisotoimen toiminta kohdentuu tällä hetkellä kouluikäisistä itsenäistyviin nuoriin aikuisiin. Nuorisotoimi tarjoaa nuorille toimitiloja, joissa voi järjestää turnauksia, teemailtoja ja tapahtumia sekä viettää vapaa-aikaa muiden nuorten seurassa valvotusti. Kunnan nuorisotoimen tehtäviin kuuluu myös nuorisotyötä tekevien järjestöjen ja yhteisöjen avustaminen. Järjestöavustuksia jaetaan vuosittain. Avustusta saa 4-6 nuorisotyötä tekevää järjestöä.

Kunnan nuorisotyöhön on tullut uutena muotona syyskuussa 2012 etsivä nuorisotyö. Etsivä nuorisotyön toiminta on matalan kynnyksen toimintaa, jonka tavoitteena on yhteiskuntatakuun toteutuminen. Nuorisotyölle tulee ilmoitus, kun nuori (alle 25-v) kuntalainen keskeyttää lukion tai ammatillisen opetuksen. Etsivä nuorisotyöntekijä jalkautuu kentälle tavoittaakseen syrjäytymisuhan alaiset nuoret ja patistaa heidät mukaan yhteiskuntaan. Etsivän nuorisotyön kohderyhmään kuuluvat myös ilman ensimmäistä työpaikkaa olevat alle 29-vuotiaat posiolaiset aikuiset nuoret.

Nedun eli Nuorten edustajiston tekemien päätösten mukaan toimintarahaa voidaan käyttää vuosittain nuorten itsensä ideoimaan toimintaan. Toiminta on kehittynyt merkittäväksi nuorten omaksi toimintamuodoksi.

Nuorten kesätyöllistämisen tukemiseen kunta varaa vuosittain 16.000 €:n määrärahan, jolla tuetaan noin 60 henkilön 2-4 viikon mittaista kesätyöjaksoa. Tuki on kohdennettu yli 15 -vuotiaiden työllistämiseen. Edellisen lisäksi työllistetään 14 vuotta täyttäneitä nuoria keskustajaman ja ulkoilualueiden siivoustehtäviin. Nuorten työpaja mahdollistaa jokaiselle 17-29 -vuotiaalle nuorelle työ- tai harjoittelupaikan, mikäli nuori ei ole päässyt opiskelemaan tai on keskeyttänyt opinnot. Lapin ELY-keskukselta haetaan työpajalle nuorten työpajan avustusraha, joka kohdennetaan työpajan työhön.

Nuorten työpaja pyrkii tarjoamaan jokaiselle työttömälle nuorelle työ- tai harjoittelupaikan. Toiminta on osoittautunut tärkeäksi aktivointimuodoksi. Nuorten työpaja on keskittynyt tehdasmai-

seen poratappituotantoon. Lisäksi työpajassa tehdään jonkin verran kuljetuslavoja ja alihankintatöitä. Työpajan toiminnassa on huomioitu hyvin työturvallisuus. Tapaturmia työpajalla on sattunut erittäin vähän ja ne ovat olleet pieniä. Työsuojelua parannetaan kaiken aikaa. Työntekijöitä on opastettu koneiden turvalliseen käyttöön ja työntekijöiden kanssa käydään määräajoin läpi toimenpiteitä mahdollisen vahinkotilanteen sattuessa.

Työpajatoimintaan kuuluu puutyön lisäksi seinätön pajatoiminta kunnan eri toimipisteissä. Uutena toimintamuotona on aloitettu vuoden 2013 alusta alkaen nuoren ohjauspolku, jonka tavoitteena on tukea ja ohjata nuorta aiempaa yksilöllisemmin ja kokonaisvaltaisesti työjakson aikana. Nuoren ohjauspolku sisältää kolme nuoren tapaamista, laajan terveystarkastuksen työterveyshuollossa sekä mahdollisuuden tutustua kunnan eri toimipisteiden työhön palkkatuetun työsuhteen aikana.

Liikuntatoimi järjestää toimintaa pääasiassa kouluikäisille lapsille ja nuorille. Urheilukerhotoimintaa on viikoittain syys-toukokuun välisenä aikana. Kesäohjaajat järjestävät kesä-heinäkuussa jalkapallokoulun ja sporttikerhotoimintaa urheilualueilla. Kesä-heinäkuun vaihteessa järjestetään lisäksi 7-14-vuotiaille viikon mittainen uimakoulu Kuusamon uimahallilla. Talvikautena järjestetään yhdessä urheiluseuran kanssa viikonloppuisin päivän mittaisia hiihtoja yleisurheiluleirejä. Koulun hiihto- ja syysloman aikana on tarjolla erilaisia tapahtumia, kuten palloiluturnauksia, uimahalliretkiä, hiihdon/laskettelun tekniikan opetusta ja mahdollisuus lasketteluun. Koululais- ja pitäjänmestaruuskisoja järjestetään eri lajeissa sekä osallistutaan / järjestetään Koillismaan alueen yleisurheilu- ja suunnistusmestaruuskisat.

Liikuntatoimi osallistuu myös kuntoliikuntaa tukevien tapahtumien järjestämiseen ja myöntää avustuksia posiolaisille urheiluseuroille ja liikuntatyötä tekeville järjestöille. Posiolla toimii aktiivisesti puolenkymmentä liikuntatyötä tekevää järjestöä ja urheiluseuraa.

Posion kansalaisopisto järjestää mm. lapsille ja nuorille tarkoitettuja tanssikursseja, musiikki-leikkikoulutoimintaa, koulujen kerhotoimintaa sekä liikuntaryhmiä. NEDUlla on mahdollisuus esittää toiveita kansalaisopiston opinto-ohjelmaan ja nuorten toiveet pyritään aina täyttämään. Kansalaisopistossa on myös runsaasti kursseja, joihin perheet voivat osallistua yhdessä. Lapsiperheille suunnattuja tapahtumia (esim. Koko perheen peuhapäivä) toteutetaan tiiviissä yhteistyössä kansalaisopiston sisäisten ja ulkoisten sidosryhmien kanssa.

Posion Pyrinnön johtoajatuksena on tarjota kaikille liikunnasta kiinnostuneille mahdollisuus tulla mukaan harrastamaan monipuolisesti urheilua ja/ tai aloittamaan myös kilpaurheilua jossakin yksittäisessä lajissa. Posion Pyrinnön lajijaostot hiihto-, jääkiekko-, suunnistus ja -

yleisurheilujaosto tarjoavat kouluikäisille lapsille ja nuorille kerho-, leiri-, valmennus- ja kilpailutoimintaa. Toimintaa järjestetään myös yhteistyössä kunnan liikuntatoimen ja Posion seurakunnan kanssa.

Lasten ja nuorten lisäksi toimintaan, kuten kilpailujen järjestämiseen, huoltotehtäviin ja kilpailumatkoille, osallistuu runsaasti myös heidän vanhempiaan. Pyrinnön tarjoama ohjelma koetaankin usein koko perhettä liikuttavaksi. Seura pitää tärkeänä, että lasten lisäksi myös aikuiset kiinnostuisivat seuratoiminnasta. Vanhempien osallistuminen lastensa liikuntaharrastukseen on samalla mitä parhainta lasten kasvatustyötä. Sen myötä lapsille ja nuorille usein jää pysyvä innostus liikunnan harrastamiseen aikuisenakin, vaikkei harrastaisikaan kilpaurheilua.

Urheilun ja liikunnan parissa toimivia järjestöjä Posiolla ovat Pyrinnön lisäksi Posion Ampujat, Posion Urheiluratsastajat ja Posion Tikka. Aktiivisia nuorisojärjestöjä ovat Posion 4H-yhdistys, MLL:n Posion yhdistys, Posion Kalamiehet, Posion Vesaiset ja Sirniön Nuorisoseura. Jonkin verran työskentelevät nuorten parissa myös posiolaiset kulttuurijärjestöt.

MLL:n Posion yhdistys toimii kokonaan vapaaehtoisvoimin. Kunta tukee toimintaa avustuksin. Lapsiperheille tarkoitettu MLL:n perhekahvila toimii kerran kuukaudessa Vapaa-aikatalo Pyrinnön kerhotiloissa. Perhekahvilat syntyvät vanhempien aloitteesta ja toimivat suurimmaksi osaksi vapaaehtoisvoimin. MLL:n perhekahvila tarjoaa vanhemmille tukea, tietoa ja toimintamahdollisuuksia. Samalla lapset saavat seuraa ja mukavaa tekemistä. Keskustelua vauhdittamassa on toisinaan asiantuntija-alustajia tai vierailijoita. Keskustelujen aiheet voidaan suunnitella perhekahvilan kävijöiden tarpeisiin. Toimintatapa on sama kuin perhekahvilalla. MLL järjestää lisäksi erilaisia koko perheen retkiä ja tapahtumia. Osallistumismaksut niihin pyritään pitämään pieninä, jotta mahdollisimman moni perhe voisi osallistua perheen koosta ja varallisuudesta riippumatta. MLL jakaa EU-ruokia vuosittain niin kauan kun saamme niitä yhdistyksellemme jaettavaksi. EU:n ruoka-avustus on tarkoitettu vähävaraisille lapsiperheille ja nuorille.

Posion 4H-yhdistys tarjoaa lapsille ja nuorille ohjattua pienryhmätoimintaa. Kerhotoimintaa pyritään järjestämään koko kunnan alueella, nuorten ja aikuisten vapaaehtoisten voimin. Kerhotoiminnan järjestämisen haasteena on kuitenkin kerhotoimintaan sopivien tilojen puute, kunnan tilojen siirryttyä yksityisille. Tästä syystä kerhotoimintaa järjestetään jopa yksityisten kodeissa.

Kerhotoiminnassa lapset voivat kehittää kädentaitojaan: askarrella, leipoa ja laittaa ruokaa. Lisäksi kerhotoiminta antaa mahdollisuuden tutustua luontoon, eläimiin ja kasveihin retkien muodossa. 4H-kerhoissa osallistujat ovat iältään yleensä 6 - 15 -vuotiaita. Leiritoimintaa jär-

jestetään lasten loma-aikoina paikallisesti sekä alueellisesti joko itsenäisesti tai yhteistyössä muiden nuorisotoimijoiden kanssa.

V. 2011 oli Posion 4H-yhdistyksessä nuorisojäseniä (6 - 28 -vuotiaita) yhteensä 130. Nuorisojäsenten keski-ikä oli 13 vuotta. Yli 13-vuotiaat, joilla on aikaisempaa kokemusta 4H toiminnasta, voivat myös toimia kerho-ohjaajina, aluksi apuohjaajan roolissa. Vapaaehtoiset nuoret koulutetaan Osaava kerhonohtaja – koulutuksessa. Koulutus järjestetään useamman lapin 4H-yhdistyksen voimin kerran vuodessa. Ohjaajana toimiminen kehittää esiintymistaitoja ja vastuullisuutta. Sosiaaliset vuorovaikutustaidot kehittyvät kerhoissa, leireillä ja kursseilla. 15 vuotta täyttäneille nuorille 4H-yhdistys tarjoaa työllistymismahdollisuuksia, työpalvelu- sekä työllistymistä tukevia kursseja. Kurssi- ja leiritoimintaa järjestetään yhdistyksen toimitiloissa sekä kouluilla.

Koulujen kanssa tehtävää yhteistyötä toteutetaan kulloinkin olemassa olevien hankkeiden, mm. Metsä- ja Luontoalat, kautta. 4H-yhdistyksen tavoitteena on koulu yhteistyön kautta lisätä maaseudun vetovoimaisuutta sekä tietoisuutta lasten mahdollisuuksista työllistyä tai työllistää itsensä tulevaisuudessa erilaisten metsään sidoksissa olevien töiden kautta.

Posion seurakunta tarjoaa lapsille, nuorille ja perheille kerhoja, retkiä ja leirejä. 3-5 –vuotiaille on tarjolla kerhoja seurakuntatalolla. Eskari-ikäisille pidetään kerhoa Aholan koulun esikoulun tiloissa. 6- vuotiaille on tarjolla myös oma eskarileiri, jonka järjestelyistä vastaa seurakunta yhdessä Aholan koulun kanssa. Seurakunta on mukana Teenway- Posion 10- polku toiminnassa ja järjestää vuosittain 2- vuotiaiden ikäryhmälle toimintaa. Toiminta pyritään järjestämään iltaisin tai viikonloppuisin, jotta koko perhe pääsee osallistumaan tapahtumiin.

Seurakunnan perhetyöhön kuuluu avoin kerho seurakuntatalolla. Kerho kokoaa yhteen monenikäisiä kuntalaisia. Lapsi- ja perhetyöntekijät tekevät yhdessä perheretkiä lähialueille ja Saarisiulaan. Vuosittain on järjestetty myös perheleiri tai pitempi perheretki.

Seurakuntatalolla on varhaisnuorille tarjolla kerhoja, joissa vetäjinä toimivat nuoret. Kerhoa pidetään myös jäähallilla yhteistyönä Posion Pyrinnön jääkiekkojaoston kanssa. Varhaisnuorille seurakunta järjestää myös retki- ja leiritoimintaa koulujen loma-aikoina. Osallistumismaksu on pyritty pitämään matalana, jotta mahdollisimman moni pystyisi lähtemään mukaan. Seurakunnan nuorisotyö kouluttaa rippikoulun käyneistä nuorista isosia. Koulutukseen liittyy oppituntien lisäksi leirejä ja retkiä kristillisiin nuorisotapahtumiin. Nuorille järjestetään lisäksi matkoja kotimaassa ja ulkomaille. Perjantai-iltaisin seurakunta ja kunnan nuorisotyö järjestävät yhteistyössä iltakahvilatoimintaa nuorisotila Apajassa.

Posion kansalaisopisto tarjoaa runsaasti nimenomaan lapsille ja nuorille suunnattuja opiskelu- ja toimintaryhmiä. Erityisen suosittuja ovat olleet tanssi-, musiikki- ja liikuntaryhmät, joihin on vuonna 2012 osallistui yhteensä 160 yksittäistä alle 16-vuotiasta lasta ja nuorta (15 % opiston opiskelijamäärästä). Nuoria aikuisia (16-29 v) oli opiston opiskelijoista 9 %. Kansalaisopistossa voivat nuoret opiskella mm. pianonsoittoa, musiikki-ilmaisua muskarissa ja musiikkityöpajoissa, kanteleensoittoa, yksinlaulua, showtanssia, telinevoimistelua, taekwon-doa, kuntonyrkkeilyä ja zumbaa.

Lasten ja nuorten osuus kansalaisopiston kaikista opiskelijoista yhteensä 24 %. Poikia ja nuoria miehiä heistä oli 27 %. Kansalaisopisto on lukuvuonna järjestänyt yhdessä perusopetuksen kanssa koulujen kerhotoimintaa Aholan koululla ja Posion peruskoululla.

Lapin musiikkiopiston Posion sivutoimipiste antaa mahdollisuuden taiteen perusopetuksen opintoihin pianon, huilun ja kitaransoitossa. Posion kunta ostaa musiikkiopiston palvelut Rovaniemen kaupungilta. Opiskelu musiikkiopistossa on tavoitteista ja tasolta toiselle etenevää ja antaa mahdollisuuden myös ammattimaisiin musiikin opintoihin. Lapin musiikkiopiston sivutoimipiste on toiminut Posiolla 1.8.1990 lähtien ja tuona aikana on moni posiolainen musiikkiopistossa aloittamiensa opintojen jälkeen valmistunut tai valmistumassa musiikkiin liittyvään ammattiin kuten musiikkipedagogiksi, musiikinopettajaksi, musiikkileikkikoulun opettajaksi ja ammattimuusikoksi. Musiikkiopistossa opiskelee tällä hetkellä 16 posiolaista lasta ja nuorta.

Lisäksi posiolaisia nuoria opiskelee Kuusamon musiikkiopistossa

Kirjaston lasten ja nuorten osastoja uudistettiin keväällä 2012. Lisäksi kirjastossa otettiin syksyllä 2012 käyttöön monitoimitila Jussin kamari, jossa myös nuoret voivat viettää aikaa, opiskella, pelata ja kokoontua. Vuonna 2013 kirjaston tilauudistus jatkuu niin, että kirjastoon järjestetään pieni kokoontumis- ja esiintymisnurkkaus, jossa voidaan vaivattomasti ilman erityisjärjestelyjä järjestää noin 15-25 hengen tapahtumia. Lisäksi nuoria palvelee yläkoulun ja lukion yhteydessä toimiva koulukirjasto, jonka aukioloajat pyritään vakiinnuttamaan vuoden 2013 aikana yhteistyössä yläkoulun ja lukion kanssa. Koulukirjastossa oppilaita avustaa myös kirjastovastuussa oleva opettaja.

Kirjaston aineistovalikoima on monipuolinen. Noin kolmasosa kirjaston kokonaislainauksesta kohdentuu lasten ja nuorten aineistoihin, mutta varsinkin nuoret hyödyntävät säännöllisesti myös aikuisten osastoa. Kirjojen lisäksi lapsille ja nuorille on tarjolla esimerkiksi sarjakuvia, lehtiä, äänikirjoja, musiikkiaineistoa sekä elokuvia. Kirjastossa on myös tietokoneita nettikäyttöön.

Vuonna 2013 opiskeluun liittyvät seudulliset kaukopalvelut muuttuvat lapsille ja nuorille maksuttomiksi, ja myös varsinaiset kaukolainat pyritään tarjoamaan nuorille maksutta.

Kirjasto järjestää alle 8-vuotiaille satutunteja sekä pikkulapsille ja alakouluikäisille suunnattuja teemallisia kulttuuritapahtumia, joissa hyödynnetään musiikkia, roolipukeutumista, askartelua ja taideilmaisua. Yhteistyössä Koillismaan kirjastojen (Taivalkoski, Pudasjärvi, Kuusamo) kanssa järjestetään lasten ja nuorten lukuharrastusta edistäviä tapahtumia, kuten kirjavinkkausta sekä kirjailija- ja teatterivierailuja. Koululuokat tutustuvat kirjastoon ja koululaisille annetaan tiedonhaun opetusta sekä kirjastossa, koulukirjastossa että luokkaopetuksessa. Lukuvuonna 2013–2014 pyritään ottamaan yhteistyössä koulun kanssa käyttöön Posion tiedonhakuportaati, jotka kattavat lasten ja nuorten kirjastopalvelujen käytön esikoulusta lukioon.

Lasten päivähoidon tarve vaihtelee ja päivähoitoa pystytään järjestämään kaikille sitä tarvitseville. Tänä päivänä päivähoitoa tarjotaan 32-paikkaisessa päiväkodissa, 12-paikkaisessa vuoro-ohitoa antavassa ryhmäperhepäivähoitokodissa. Perinteinen perhepäivähoito on hiipumassa henkilöstön eläköitymisen vuoksi, eikä työ houkuttele alalle nuoria.

Posion peruskoulu järjestää koululla aamu- ja iltapäivätoimintaa. Päivähoito vastaa esikoulu- laisten aamu- ja iltapäivähoidosta peruskoululla.

Kouluja on jouduttu Posiolla lakkauttamaan oppilasmäärien supistumisen ja taloudellisten realiteettien vuoksi. Lukuvuonna 2012 - 2013 perusopetuksessa opiskelee Posiolla 313 oppilasta. Lukuvuonna 2013 -2014 kaikki perusopetuksen opetus tapahtuu Posion peruskoulun uudistetuissa tiloissa. Lukuvuonna 2013 -2014 perusopetuksessa opiskelee ennusteen mukaan 294 oppilasta.

Opetusryhmien koko on saatu pidettyä varsin pienenä jakamalla ryhmiä valtion rahoituksella. Keskimäärin 0-6 –luokkien opetusryhmissä on 15 oppilasta. Sen sijaan erityisen tuen tarpeessa olevien lasten osuus suhteessa koko oppilasmääräämme on kunnassamme huomattavasti suurempi kuin Lapissa keskimäärin. Posiolla erityisopetuksen opettaja- ja tilaresurssit ovat hyvät. Lukuvuonna 2007-08 Posion peruskoulussa on alkanut uutena toimintamuotona JOPO - luokka eli joustavan perusopetuksen ryhmä, jossa opetusta voidaan antaa 7.-9. vuosiluokkien oppilaille joustavasti erilaisia toiminnallisia menetelmiä ja työpaikkaopiskelua hyödyntäen. JOPO -luokka on vakiinnutettu koulun toimintaan liittyväksi.

Lukio on kuntamme ainoa toisen asteen koulutusta antava oppilaitos. Lukuvuonna 2012-13 lukiossa on 50 opiskelijaa, joista kaksi on aikuisopiskelijaa. Vuosittain lukioon siirtyy noin kol-

masosa ikäluokasta. Posion lukio on keramiikka- ja liikuntapainotteinen. Lähes kaikki posiolaiset peruskoulun päättötodistuksen saavat oppilaat hakeutuvat jatko-opintoihin, vain pari oppilasta jää / jättäytyy vuosittain ilman jatko-opiskelupaikkaa.

Perusturvatoimessa lasten ja nuorten hyvinvointia tukevat erityisesti neuvolatoiminta ja koulu-terveydenhuolto, lastensuojelu, kehitysvammahuolto, kotipalvelu sekä mielenterveys- ja perheneuvola.

Lasten määrän supistumisesta huolimatta terveydenhoitajien resurssit ovat säilyneet entisellään. Tällä hetkellä lastenneuvolatyössä ja koulu-terveydenhuollossa työskentelee kaksi terveydenhoitajaa, joiden työajasta noin 85 % kohdentuu lasten ja nuorten terveydenhuoltoon. Lääkärin suorittamat neuvola- ja kouluikäisten terveystarkastukset suoritetaan kunnassamme valtakunnallisten ohjeitten mukaisesti.

Kotipalveluresursseista pääosa on viime vuosina kohdennettu ikäihmisille, joiden lukumäärän kasvun myötä lapsiperheiden saama kotipalvelu on vähentynyt. Kotipalvelua on kyetty järjestämään vain erityisen tuen tarpeessa oleville perheille.

Posiolla puheterapiapalveluiden saatavuus on ollut vaikeaa jo vuosia, koska paikkakunnalla ei ole puheterapeuttia. Tällä hetkellä kunta ostaa puheterapiapalveluja alle kouluikäisille kaksi päivää viikossa Ranuan kunnalta, mikä ei riitä vastaamaan puheterapian tarpeeseen.

Posion mielenterveys- ja perheneuvolassa on kaksi psykiatrian erikoissairaanhoidajan pätevyyden omaavaa työntekijää. Psykologin palveluja kunta on ostanut viime vuosina yksityiseltä psykologilta keskimäärin 1,5 pv viikossa. Tämä ostopalvelusopimus on voimassa ainakin joulukuun 2013 loppuun. Kuntaan on haettu vuodesta 2009 alkaen kokoaikaista psykologia. Mikäli toimeen ei saada työntekijää, jatketaan psykologipalveluiden ostoa yksityiseltä. Psykiatriapalveluja kunta ostaa yksityisiltä palvelun tuottajilta. Nuorisopsykiatrian palveluja keskimäärin yksi päivä kuukaudessa ja aikuispsykiatrian palveluja 18 pv vuodessa. Toinen työntekijöistä pitää vastaanottoa peruskoulussa ja lukiossa kaksi tuntia viikossa.

Moniammatillinen yhteistyö on olennainen voimavara lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisessa. Vakiintuneita lasten ja nuorten asioihin toimintansa suuntaavia moniammatillisia yhteistyöryhmiä ovat mm. oppilashuoltoryhmä ja ennalta ehkäisevään päihdetyötä nuorille 7. luokkalaisille suuntaava USKALLA -ryhmä.

Alueyhteistyö Koillismaan kuntien kanssa on vakiintunut hyvinvointipalveluissa säännölliseksi toiminnaksi, jossa yhteistyötä tehdään kolmen kunnan (Kuusamo, Taivalkoski, Posio) kanssa. Terveystieteiden osalta käytössämme on Lapin keskussairaala Rovaniemellä.

Liikunnassa yhteistyötä tehdään uimakoulutoiminnassa, johon saadaan Kuusamon uimahalli ja muut liikuntapaikat käyttöömmme vuosittain, lisäksi saamme Kuusamolta uimakouluviikolla ohjaaja-apua. Yhteisesti järjestetään Koillismaan mestaruuskisat suunnistuksessa ja yleisurheilussa.

Koillismaan kansalaisopistoilla on yhteinen opinto-opas, jonka tarjonta on alueen kaikkien nuorten käytettävissä. Kansalaisopistot suunnittelevat yhdessä myös nuorille suunnittua toimintaa ja hyödyntävät opettajaresurssejaan kaikkien kuntien lasten ja nuorten hyväksi. Peruskoulu on mukana KiVa Koulu-ohjelmassa sekä VERSO-vertaissovittelukoulutuksessa, jota toteutetaan yhteistyössä Kuusamon kanssa. Kunta tekee yhteistyötä Kuusamon ja Taivalkosken kanssa mm. potilas- ja sosiaaliasiain toiminnassa. Kunnilla on myös yhteinen sosiaalipäivystys.

Kunnan kulttuuritoimi tarjoaa lapsille ja nuorille kahden eri tason palveluja. Kulttuurin perustointina kunta järjestää lapsille ja nuorille suunnattuja esityksiä, konsertteja ja näyttelyjä sekä teemallisia kulttuuritapahtumia. Lisäksi kunta tarjoaa lapsille ja nuorille mahdollisuuden tuottaa kulttuuria myös itse.

Suurin osa sekä perustason että osallistavan tason palveluista tuotetaan yhdessä kunnan muiden toimijoiden, kuten kirjaston, vapaa-aika- ja nuorisotoimen tai kolmannen sektorin yhdistysten kanssa. Kulttuuritarjonta ajoitetaan usein – yhteistyössä koulujen ja päivähoidon kanssa – päiväaikaan, jotta myös kauempana asuvilla lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus päästä siitä osalliseksi.

Lapsille ja nuorille on vuodesta 2012 tarjottu mahdollisuus osallistua luovaan ilmaisuun keskittyvään toimintaryhmään, jossa pääpaino on musiikki- ja teatteri-ilmaisussa. Syksyllä 2013 käynnistyvät yhteistyössä paikallisen taiteilijan kanssa lasten taidepajat.

Mittavimpia yhteistyömuotoja ovat talvinen Lunta! Posio -teemaviikko sekä joka toinen vuosi järjestettävä Teatterihelinät-tapahtuma. Lumiteemaviikolla lapset ja nuoret tuottavat itse lumitaidetta. Alueellisessa teatteritapahtumassa tarjotaan nuorille mahdollisuus osallistua ammatillisesti ohjattuun teatterityöpajaan. Lisäksi tapahtumassa on lapsille ja nuorille suunnattuja teatteriesityksiä.

Lapsille ja nuorille pyritään myös tarjoamaan tilaisuus esitellä kulttuurituotteitaan. Töille tarjotaan näyttelytilaa kirjaston ja kunnantalon lisäksi myös palvelukeskus Valkamasta. Osa lasten taidetoiminnasta myös toteutetaan palvelukeskuksessa, jolloin taiteen keinoin yhdistetään eri sukupolvia.

4.1.4. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun voimavarat ja palvelujärjestelmä kunnassamme

Perusturvatoimessa lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua on sosiaalityöntekijöiden tekemä ja koordinoima työ lastensuojeluasian vireille tulon jälkeen. Asia tulee vireille joko suullisesta tai kirjallisesta lastensuojeluilmoituksesta tai pyynnöstä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi. Lastensuojelun asia voi tulla vireille myös lapsen tai huoltajan omasta yhteydenotosta, tai huoli lapsesta/perheestä tulee esille muun jo vireillä olevan sosiaalityön asiakkuuden kautta.

Ilmoitusvelvollisuudesta on säädetty lastensuojelulaissa. Lastensuojelulain 25 §:ssä todetaan, että *”sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen, seurakunnan (poikkeus papin rippisalaisuus) tai muun uskonnollisen yhdiskunnan palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt sekä muun sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tai turvapaikan hakijoiden vastaanotto toimintaa tai hätäkeskustoimintaa taikka koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa olevat henkilöt ja terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia viipymättä ilmoittamaan salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä”*.

Lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa työprosessin vaiheita ovat lastensuojelutarpeen selvitys, lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteet, kiireellinen sijoitus, huostaanotto, kiireelliseen sijoitukseen ja huostaanottoon liittyvä sijaishuolto sekä jälkihuolto.

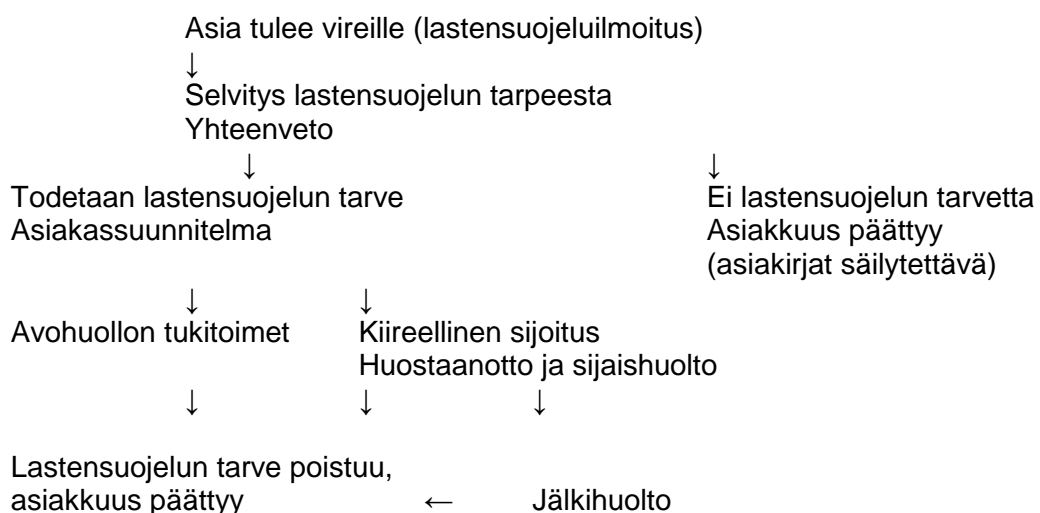
Posiolla perusturvatoimessa lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelutyötä tekevät 2 sosiaalityöntekijää ja osa-aikainen johtava sosiaalityöntekijä. Sosiaalityöntekijöiden toimenkuvaan kuuluu lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun lisäksi toimeentulotuki-, vammaispalvelu-, päihdehuolto sekä kuntouttavaan työtoimintaan ja vanhuspalveluihin liittyvät tehtävät, joten koko sosiaalityön resurssi ei ole käytettävissä lastensuojelutyöhön. Johtavan sosiaalityöntekijän työpanoksesta 30 % on varattu sosiaalipalveluiden esimiestehtäviin. Johtava sosiaalityöntekijä hoitaa lisäksi lastenvalvojan tehtäviä (isyyselvitykset, lasten huolto-, tapaamis- ja elatussopimusten vahvis-

taminen). Toisen sosiaalityöntekijän työpanoksesta 30 % kohdistuu koulukuraattorin tehtävien hoitamiseen. Lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa toimii lisäksi yksi perhetyöntekijä.

Vuoden 2008 alussa voimaan tullut uusi lastensuojelulaki on tuonut sosiaalityölle uusia velvoitteita sekä lisännyt työn määrää. Vastaavasti sosiaalityön resurssia perusturvatoimessa on vähennetty työntekijän jäädessä osa-aikaeläkkeelle. Uusi lastensuojelulaki on lisännyt velvoitteita ja työtä mm. dokumentoinnin ja lapsen kanssa työskentelyn osalta. Uudessa laissa on myös määriteltä aikarajat, joiden puitteissa työ on tehtävä.

Tärkeänä tavoitteena lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelutyössä on lapsen äänen esiin saaminen ja lapsen osallisuuden kasvattaminen häntä koskevassa asiassa. Se edellyttää, että työntekijällä on riittävästi aikaa työskennellä lapsen/nuoren kanssa sekä erilaisten toiminnallisten menetelmien hallintaa. Eri-ikäiset lapset vaativat erilaista työskentelyotetta. Tällä hetkellä haasteena lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelutyössä on, miten saada aika riittämään perusteellisen lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen. Lastensuojelulain edellyttämiä aikarajoja on kyetty noudattamaan aikaisempaa paremmin. Tämä on kuitenkin tarkoittanut resurs- sin vähenemistä muilta sosiaalityön tehtävälueilta esim. vammaispalvelusta, jossa lain edellyttämien palvelusuunnitelmien laatimisista on jouduttu aikapulan vuoksi tinkimään. Lastensuoje- lutyössä asioiden kirjaamiseen ja dokumentointiin jää edelleenkin liian vähän aikaa, mikä vaa- rantaa niin asiakkaan kuin työntekijän oikeusturvaa. Työntekijät joutuvat myös ajoittain teke- mään vaativaa työtä ilman työparia.

Seuraavassa on kuvattu lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun työprosessi:

Lastensuojelutarpeen selvitys on sosiaalityöntekijän laatima tilannearvio lapsen ja perheen tilanteesta ja tuen tarpeesta. Sosiaalityöntekijän on välittömästi lastensuojeluilmoituksen saatuaan arvioitava, onko lapsella kiireellistä lastensuojelun tarvetta. Tarvittaessa kiireellinen tarve turvataan mm. tekemällä kiireellinen sijoitus. Mikäli lapsen tilanteessa ei ole aihetta välittömiin ja kiireellisiin toimenpiteisiin, sosiaalityöntekijän on arvioitava seitsemän arkipäivän kuluessa lastensuojeluilmoituksen saatuaan, onko ryhdyttävä tekemään lastensuojelutarpeen selvitystä.

Lastensuojelutarpeen selvitys voidaan jättää tekemättä vain silloin, jos lapsi on jo lastensuojelun asiakas tai kysymyksessä on selvästi aiheeton ilmoitus. Selvitys tehdään yhteistyössä lapsen ja vanhempien kanssa. Lasta on kuultava ja tavattava henkilökohtaisesti. Mikäli yhteistyö ei ole mahdollista (esim. vanhempi vastustaa selvityksen tekemistä), selvitys voidaan tehdä vastoin huoltajan tai lapsen tahtoa. Sosiaalityöntekijällä on oikeus tavata lasta vanhempien vastustuksesta huolimatta.

Selvityksen alkaessa lapsi kirjataan lastensuojelun asiakkaaksi ja lapselle nimetään hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä. Selvityksen on oltava valmis kolmen kuukauden kuluessa asian vireille tulosta. Selvityksessä kuvataan lapsen kasvuolosuhteita, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta vastaavien henkilöiden toimintaa sekä huoltajan mahdollisuuksia huolehtia lapsesta.

Kun selvityksessä todetaan lapsen/perheen lastensuojelun tarve, lapselle tehdään asiakassuunnitelma yhteistyössä lapsen ja hänen vanhempiensa sekä perheen kanssa mahdollisesti työskentelevän muun viranomaisverkoston kanssa. Työskentelyyn voidaan ottaa mukaan myös perheen muu läheisverkosto. Asiakassuunnitelmaan kirjataan ne olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja hänen perheensä tuen tarve, palvelut ja tukitoimet, joilla tuen tarpeeseen vastataan sekä arvioidaan aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään toteuttamaan. Asiakassuunnitelman toteutumista ja avohuollon tukitoimenpiteiden vaikuttavuutta seurataan säännöllisin väliajoin.

Lastensuojelulain (36 §) mukaan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on ryhdyttävä avohuollon tukitoimiin viipymättä, jos 1) kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä ja kehitystä tai 2) jos lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään ja kehitystään. Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien kasvatuskykyä ja – mahdollisuuksia. Avohuollon tukitoimista päättää lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Kunnan on järjestettävä lapsen asiakassuunnitelmaan kirjatut sosiaalityöntekijän arvioon perustuvat välttämättömät palvelut.

Lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteitä ovat mm.

- sosiaalityöntekijän ohjaus ja neuvonta
- tukihenkilön tai tukiperheen palvelut
- perhetyöntekijän palvelut
- kotipalvelun järjestäminen
- päivähoito lastensuojelullisin perustein
- terapian järjestäminen
- lapsen tai koko perheen sijoitus kodin ulkopuolelle/laitoskuntoutuksen järjestäminen
- taloudellinen tuki
- asumisen puutteiden korjaaminen/asunnon järjestäminen
- lapsen harrastusten tukeminen

Lapsi- ja perhekohtaisen perhetyön asiakasmäärät ovat nousseet viimevuosina. Vuonna 2010 perhetyön piirissä olevia perheitä oli 10 ja lapsia 26. Vuonna 2012 perhetyön piirissä oli 14 perhettä ja lapsia 42. Tämä tuo haastetta perhetyön resurssin riittävyyteen. Perhetyötä järjestetään tällä hetkellä vain lastensuojeluasiakkaana olevalle lapselle. Kotipalvelua pystytään resurssipulan vuoksi antamaan vain erityistä tukea ja apua tarvitseville lapsiperheille. Tulevaisuuden haasteina lastensuojelun avohuollossa on mm. tukihenkilöiden ja tukiperheiden rekrytointi. Tällä hetkellä lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa toimii 1 tuki/sijaisperhe. Tarveta tukihenkilö- ja tukiperhepalvelulle olisi enemmän kuin nyt pystytään tarjoamaan. Lastensuojelulaki edellyttää myös tukiperheille ja sijaisperheille järjestettävää valmennusta, mitä Posiolla ei ole toistaiseksi kyetty järjestämään.

Kehittämisen painopisteenä tulisi lastensuojelutyössä olla lasten ja perheiden auttaminen ”kevein keinoin”. Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan, perhetyön sekä lapsiperhekotipalvelun kehittäminen olisivat niitä keinoja, joilla lapsia ja perheitä kyetään auttamaan ennaltaehkäisevästi. Kehittämisen painopisteenä tulisi olla myös perheneuvolatoiminta. Riittäväillä ja toimivilla peruspalveluilla voidaan ehkäistä lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun ja ”raskaampien” toimenpiteiden tarvetta.

Lapsi/nuori voidaan sijoittaa kiireellisesti kodin ulkopuolelle perhehoitoon tai laitoshuoltoon mikäli lastensuojelutarpeen selvityksessä todetaan, että lapsi/nuori on välittömässä vaarassa eikä häntä voida suojella avohuollon tukitoimenpitein. Päätöksen kiireellisestä sijoituksesta tekee johtava sosiaalityöntekijä. Päätös kiireellisestä sijoituksesta on voimassa enintään 30 vuorokautta, jonka aikana on arvioitava voidaanko lapsen/nuoren terveys ja kehitys turvata avohuollon tukitoimenpitein vai ryhdytäänkö valmistelemaan huostaanottoa.

Mikäli lapsen/nuoren terveyttä ja kehitystä ei pystytä turvaamaan lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteiden avulla, voidaan lapsi/nuori ottaa huostaan. Lapsi on otettava huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto silloin, kun *1) puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä ja kehitystä tai 2) lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään, ja sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edun mukaista* (LSL 40 §). Suostumukseen perustuvassa huostaanotossa päätöksen tekee johtava sosiaalityöntekijä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän esityksestä. Tahdonvastaisessa huostaanotossa päätöksen tekee hallinto-oikeus johtavan sosiaalityöntekijän hakemuksesta.

Jälkihuolto tarkoittaa lapsen/nuoren tukemista avohuollon tukitoimenpiteenä järjestetyn sijoituksen tai huostaanottoon liittyvän sijaishuollon päättymisen jälkeen. Kunta on velvollinen järjestämään jälkihuollon nuoren 21-ikävuoteen saakka. Jälkihuollon tavoitteena on tukea nuori itenäiseen elämään. Jälkihuollon tuen muotoja ovat sosiaalityön ohjaus ja neuvonta, taloudellinen tuki, asumisen järjestämiseen liittyvä tuki, harrastustoiminnan tukeminen. Jälkihuollon toteuttamisesta päättää lapsen/nuoren asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

4.2. Toimintaympäristömme ja tilojemme turvallisuus ja viihtyisyys

4.2.1 Luontomme

Laadukas luonnonympäristö ja rakennettu ympäristö ovat erityisen tärkeitä lapsille ja nuorille, koska oma lähiympäristö on olennainen osa kotipaikkaidentiteettiä ja -ylpeyttä. Mielikuva omasta kunnasta on osa myös lapsen omaa identiteettiä.

Posio sijaitsee Koillismaahan ylängöllä, vedenjakaja-alueella. Posion kunnan 3500 km²:n pinta-alasta on vettä 13 %. Posio on Lapin vesirikkain kunta jossa järviä ja lampia on yhteensä noin 3000 ja ne kaikki sijaitsevat yli 200 metrin korkeudella merenpinnasta. Suurin ja tunnetuin järvi on Kitka. Järven kuuluisin asukka on "Kitkan viisas", pieni muikku, joka kuuluu ympärivuotisesti posiolaiseen ruokapöytään. Posion korkein kohta on Riisitunturi (466 mpy), joka sijaitsee rinteosoistaan kuuluisan Riisitunturin kansallispuiston alueella. Riisitunturin kansallispuistossa on erinomaiset vaellusmahdollisuudet helppokulkuisessa maastossa. Vaelluksen päätteeksi Riisitunturin huipulla voi ihaila kauniita Kitkan maisemia ja jatkaa matkaa Karitunturin kautta Kirintövaaraan saakka.

Posio on Lappi pienoiskoossa. Täältä löytyy kaikki Lapin luonnon erityispiirteet yhden kunnan alueelta, suuret järvet, tunturit, suot, joet sekä erämaata. Kuivat mäntykankaat ovat Posiolle tyypillisiä. Soita on myös runsaasti, n. 30 % kunnan pinta-alasta.

Korouoman 30 kilometriä pitkä ruhjelaakso on kasvillisuutensa ja eläimistönsä ansiosta Posion luontomatkailun ykköskohde. Laakson pohjalla kulkeva Erauspojan polku lukuisine tulistel- ja yöpymispaikkoineen mahdollistaa siihen tutustumisen ympäri vuoden. Talvisin Korouomaan syntyy 10 kilometrin matkalle 10 paannejääseinämää, joissa voi harrastaa omatoimista tai ohjattua jääkiipeilyä. Korkeimman seinämän Ruskean virran kiipeilykorkeus on peräti 80 metriä. Pirunkirkolla voi köysilaskeutumista harrastaa 50 metriä korkealla seinämällä. Uoman kaakkoispäässä on myös lukuisia virkistyskalastuslampia.

Hyvät kalastus-, metsästys-, vaellus-, hiihto- ja laskettelukohteet hyvin hoidettuina tarjoavat monipuoliset ulkoilu- ja liikuntamahdollisuudet omassa kunnassa. Puhdas luonto ja turvallinen ympäristö yhdessä tyydyttävien palvelujen saatavuuden kanssa tarjoavat nuorille hyvän kasvuympäristön. Kesäisin järjestettävät tapahtumat elävöittävät kuntaa ja asukasluku kolminkertaistuu kesäkuukausien aikana runsaan mökkiasutuksen ansiosta, joka puolestaan viestii alueen elinvoimaisuudesta. Posion sijainti noin 45 minuutin päässä Kuusamon lentokentästä ja puolentoista tunnin päässä Lapin maakuntakeskuksesta Rovaniemestä mahdollistaa nopeat vaivattomat yhteydet ympäri Suomea.

Maan rajojen ulkopuolellakin tunnettu keramiikka-alan yritys Pentik Oy ammentaa myös ideoita posiolaisesta luonnosta ja toimii tiiviissä yhteistyössä koulun taideopetuksen ja nuorten välillä.

Puhdas luonto ja luonnontuotteiden arvostuksen nousu luo mahdollisuuksia luonnontuotteiden hyötykäyttöön kotitalouksissa ja elinkeinotoiminnassa. Posion 4H-yhdistys tukee luonnontuoteseikä metsäaloilla tapahtuvaa työllistymistä, alojen kiinnostuksen lisäämistä, järjestämällä luonnontuotteiden keruutapahtumia, metsäpäiviä ja metsänistutustapahtumia nuorille sekä tiedottamalla metsä- ja luonnontuotealasta kouluissa ja tapahtumissa. Keruutoiminta- ja jatkojalostuskurssit luovat mahdollisuuden nuorille työllistyä koulujen loma-aikana.

4.2.2 Rakennettu ympäristömme

Vapaa-aikatoimen ja seurakunnan toimintapaikat

Nuorisotoimella on hallinnassaan kaksi nuorisotilaa: Apaja ja Vapaa-aikatalo Pyrintö. Toimintaan käytetään lisäksi koulujen tiloja, seurakunnan tiloja ja kahta nuorisoseuran taloa. Määrällisesti tiloja on riittävästi.

Apaja on varustelutasoltaan tyydyttävä. Nuorisotilasta puuttuvat ns. hiljaisemmat tilat ja varsinainen viihtyisä piha-alue. Tupakointi nuorisotilan välittömässä läheisyydessä on kielletty. Tien välitön läheisyys vähentää pihan käyttömahdollisuutta ja lisää liikenteen vuoksi myös onnettomuusrisiä. Nuorisotila Apajaan valmistellaan lisätilan hankintaa ja kalustamista.

Vapaa-aikatalo Pyrinölle keskittyy järjestöjen ja kansalaisopiston toimintaa. Siellä pidetään myös diskoja, juhlia, kokouksia, tanssi- ja teatteritoimintaa. Lisäksi Pyrinöllä voi harrastaa sisäämmuntaa, tikkaurheilua ja kuntosaliharjoittelua. Bändien harjoitustilaan on tehty sisäänkäynti sisätiloista. Pyrinölle on korjattu erillinen tila kerho- ja kokoushuoneeksi. Vapaa-aikatalo Pyrinöllä on huomioitu myös liikuntarajoitteisten toiminta.

Liikuntapaikkoja kunnassamme on varsin monipuolisesti (liite 4). Jäähalli valmistui syksyn 2012 toimintoihin. Ulkoliikuntapaikkojen hoito ja kunnossapito on jatkuvaa toimintaa. Koulut ovat liikuntapaikkojen isoja käyttäjäryhmiä, mutta liikuntapaikkojen kunnossapidosta tulee huolehtia myös iltaisin, viikonloppuisin ja koulujen loma-aikoina. Jatkuvalla kunnossapidolla ja peruskorjauksilla taataan liikuntapaikkojen turvallisuus.

Seurakunnalla ei ole varsinaista nuorten kokoontumistilaa. Nuorten tilaisuuksia pidetään seurakuntatalon salissa, kirjastossa tai päiväkerhotilassa sekä Saarisuulassa. Leirikeskus Saarisuula on hyväkuntoinen ja toimiva. Partiolaisten Turjan kota Kitkan rannalla on siisti ja hyväkuntoinen. Se toimii hyvin eräleirin järjestämispaikkana. Päiväkerhot, perhekerhot ja varhaisnuorten kerhot pidetään seurakuntatalon päiväkerhotilassa.

Terveystieteiden ja lastensuojelun toimitilat: Neuvolassa ja kouluterveydenhuollossa tilat ovat toimivat ja melko viihtyisät. Työvälineistö on ajanmukaista ja sitä uusitaan tarvittaessa.

Päivähoidon toimintatilat ja niiden ympäristöt ovat turvallisia ja toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisia. Pelastussuunnitelma on päivitetty ajan tasalle. Päiväkodin piha-alue on aidattu syksyllä 2007 turvallisuuskriteerien mukaiseksi ja pihan liikennejärjestelyitä kehitetään turvallisempaan suuntaan. Sysitien ryhmiksen käytössä olevan leikkikentän aita täyttää turvallisuuskriteerit.

Leikkikenttien kunnosta huolehtii kunnan toimintaympäristöpalvelut kiertämällä kentät vuosittain ja tekemällä tarvittavat korjaus- ja kunnostustyöt. Kentät tarkistaa myös ympäristöterveydenhuolto. Tarvittaessa lasten ohjaajat ilmoittavat tekniseen toimistoon kenttien kunnostamisesta / laitteiden korjaamisesta.

Kuntamme vuokra-asuntotilanne on heikko. Pienistä asunnoista on enemmän kysyntää. Itsenäistymässä olevat nuoret tarvitsevat hyviä asuntoja sekä tarvittaessa riittävää tukea asumiseensa. Myös lapsiperheet tarvitsevat lisää tasokkaita perheasuntoja.

Koulujemme turvallisuus ja viihtyisyys

Posion peruskoulussa opetustiloja on lähes riittävästi. Tilat ovat valoisat, hyväkuntoiset ja vastaavat erilaisia tarpeita. Myös muut tilat ovat ajanmukaiset. Tiloja hoidetaan hyvin. Liikuntaesteisten liikkumista helpottamaan on peruskoululle/lukiolle rakennettu hissejä. Koulun ulkoasu on saanut uuden ilmeen ns. koulun sydämen valmistuttua. Sydämessä on koulukirjasto, oppilaiden oleskelutila sekä henkilökunnan taukotila. Puu- ja metallityötilat on saneerattu käytännöllisimmiksi ja turvallisemmiksi. Yhtenäiskoulua varten on rakennettu esikoululaisille tilat (sisä- ja ulkotilat).

Posion peruskoululle rakennettiin 1990-luvulla viihtyisä piha-alue grillikatoksineen ja istutuksineen. Koulun pihalle on rakennettu lähiliikuntapaikka, jossa on keinuja, telineitä sekä peliareena. Lähiliikuntapaikka on vilkkaassa käytössä myös iltaisin ja viikonloppuisin. Posion lukion opiskelijoilla on viihtyisät oppimis- ja oleskelutilat, joiden suunnitteluun ja kalustamiseen opiskelijat ovat saaneet vaikuttaa. Opetukseen tarvittava välineistö on ajanmukaista.

Posion peruskoululla toimii koulukirjasto, joka on oppilaiden ja opettajien käytössä. Aineisto on luetteloitu kunnankirjaston aineistotietokantaan.

Koulujen turvallisuussuunnitelmat on päivitetty ja ne pidetään ajan tasalla. Suunnitelmien mukaiset harjoitukset pidetään vuosittain. Posion lukion ja peruskoulun yhteinen turvallisuus- ja pelastussuunnitelma päivitetään vuosittain. Luokanvalvojat ja -opettajat esittelevät päivitetystä versiosta oppilaita koskevan osan oppilaille lukuvuoden alussa ensimmäisinä koulupäivinä. Työaineissa lukuvuoden ensimmäisellä tunnilla opettajat käyvät läpi työskentelyyn liittyvät turvallisuus- ja ensiapuohjeet. Vuosittain alkusyksyllä 7-luokkalaisille järjestetään viiden oppitunnin mittainen Pelasta-Pelastu -koulutus, joka sisältää palon sammuttamisen peitteellä ja käsisammutinta käyttäen sekä yleisen paloturvallisuuteen liittyvän luennon. Rovaniemen poliisilla on tiedossa Posion peruskoulun pohjapiirroksiset uhkaustilanteiden varalta. Lisäksi poliisit käyvät

harjoittelemassa koulun tiloissa, jotta tilat tulisivat tutuiksi. Ohjeet uhkaustapauksissa tulevat Rovaniemeltä, koska poliisin tulo Posiolle saattaa kestää jopa yli tunnin.

Liikenneturvallisuustyö

Vuoden 2013 alussa valmistuu uusi liikenneturvallisuussuunnitelma vuosille 2013 - 2016, jossa liikenneturvallisuuteen tähtäävää toimintaa on suunnattu kaikille ikäryhmille ”vauvasta vaariin”. Lapsille ja nuorille suunnattu liikenneturvallisuustyö on liikennekäyttäytymiseen vaikuttavien tekijöiden käsittelyä (inhimilliset tekijät, asenteet, päihteet), liikennesääntöjen opetusta, liikkumisen turvallisuutta lisäävien välineiden (mm. heijastimen, pyöräilykypärän) käytön opastusta, paikkakunnan vaarapaikkojen kartoitusta ja niiden turvallisuuden lisäämistä.

4.3 Lasten ja nuorten osallisuus ympäristön kehittämiseen

Kouluilla oppilaat ovat esittäneet ideoitaan pihan kehittämiseksi, ja oppilaiden toiveita on huomioitu koulujen lähiliikuntapaikkoja rakennettaessa. Sekä Aholan koulun että Posion peruskoulun lähiliikuntapaikat ovat osoittautuneet erittäin onnistuneiksi kokonaisuuksiksi. Liikuntapaikkojen sijoittaminen näiden koulujen läheisyyteen lisää myös sivukylien lasten osallistumismahdollisuuksia kouluaihana. Lasten liikuntapaikkatoiveet voidaan kartoittaa kyselyn avulla.

Oppilaat valitsevat edustajansa Nuorten edustajistoon Neduun ja alakoulujen edustajistoon ke-duun. Nedun jakamien toimintarahojen kautta osallistuu laaja joukko posiolaisia lapsia ja nuoria nuorten itsensä suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintaan. Vuosittain toimintarahaa on käytettävissä 1.500 euroa. Toiminta on edennyt hyvin ja se on käynnistänyt uusia nuorten toivomia harrastuksia. Nedun ja nuorten vaikuttaminen myös nuorisotilojen kunnostamisessa ja sisustamisessa korostuu edelleen. Nuorilta saatujen toiveiden pohjalta edetään suunnittelussa ja kunnostamisessa. Nuoret voivat olla mukana myös toteuttamassa kunnostamista.

Nedun edustus on mukana useissa työryhmissä, missä käsitellään nuoria koskevia asioita. Lisäksi Nedu antaa lausuntoja nuorten asioista kunnan eri hallintokunnille. Nuorten kuulemisessa on edelleen kehittämistarpeita.

Nuorten työllistäminen kesällä taajaman ja ulkoilualueiden siivoustehtäviin on osallistavaa ympäristökasvatusta. Työntekoon oppimisen ohella se pyrkii kiinnittämään nuorten huomiota ympäristön viihtyvyysarvoihin.

Seurakunnassa nuorten toiveita on otettu huomioon Saarisiulan leirikeskukseen varustamisessa. Remontin jälkeen leirikeskukseen on hankittu nuorten toiveiden mukaisesti TV, video, stereot sekä erilaisia pelejä ja soittimia. Leireille ja retkille osallistumista tuetaan järjestämällä yhteiskuljetuksia.

4.4 Haasteita ja tavoitteita

Jatkossa tulee huolehtia siitä, että koulujen tiloista huolehditaan osana oppilaiden ja opettajien työviihtyvyyttä. Yhtenäiseen peruskouluun siirtyminen vuonna 2013 tuo haasteita vielä tulevillekin vuosille, jotta tilat saadaan toimiviksi ja kullekin ikäryhmälle tarkoituksenmukaisiksi. Peruskoulun sisäpihalle rakennetun viihtyisän grillikatos-/sisäpihan käyttöä tulee edelleen aktivoida.

Oppilaiden ajatuksia omasta arkiympäristöstään ja opiskelua tukevista muutoksista työympäristön kehittämiseksi tulee kartoittaa. Osallisuuden tärkeyttä on korostettu jo ensimmäisessä Posion lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmassa, mutta edelleen osallisuuden huomioiminen koulujen arjessa vaatii harjoitusta. Osallisuutta korostavan orientaation juurruttamista koulutyöhön voisi helpottaa kouluille laadittavat osallisuusstrategiat.

5. TUEN TARPEESSA OLEVIEN LASTEN JA NUORTEN PALVELUJEN KEHITTÄMINEN

Tuen tarpeessa oleva lapsi eli ETU-lapsella tarkoitetaan tässä lasta, joka yleensä tarvitsee yksilöllisesti suunniteltua ohjausta, opetusta ja tukitoimia kehityksensä ja oppimisensa turvaamiseksi. Yleensä lääkäri, psykologi tai muu asiantuntija on todennut lapsen kuntoutuksen ja/tai tuen tarpeen.

5.1 Voimavaramme

Tukea tarvitsevien lasten määrä on ollut yhteiskunnassamme kasvussa jo pidemmän aikaa. Tätä on selitetty toisaalta diagnosoinnin tehostumisella, toisaalta yhteiskunnan muutoksilla. Posion kunnan erityispiirteisiin kuuluu, että kunnassamme on enemmän kehitysvammaisia lapsia kuin on esimerkiksi maakunnassa keskimäärin.

Neurolatyo ja kuntoutus

Neurolassa lapsen kehitystä seurataan tarkasti heti syntymästä lähtien ja mahdolliset häiriöt havaitaan yleensä jo varhaisessa vaiheessa. Jokaisella lapsella on kuitenkin myös yksilöllinen kehityspolku, ja siksi kuntoutusta vaativan kehityshäiriön toteaminen vaatii erityistä herkkyyttä ja asiantuntemusta. Neurolaikäisiä ETU -lapsia on Posiolla tällä hetkellä terveydenhoitajan arvion mukaan viisi.

Lapsen neurologisen kehityksen varhaiseen havainnointiin 3-6 -vuotiailla käytetään LENE- arviointimenetelmää. 4-vuotiaan lapsen kehityksen seurantalomake yhteistyössä vanhempien, neurolan ja päivähoidon kesken. 5-vuotiaiden puheen ja kielen kehityksen arviointiin käytetään Korpilahden julkaisemaa Lumiukko-seulaa osana Lene –tutkimusta. Kaikille 5 –vuotiaalle tarjotaan mahdollisuutta myös psykologin luona tapahtuviin kehitystasotutkimuksiin.

Psyykkisen kehityksen seuraaminen aloitetaan niin ikään jo lapsen ensimmäisestä elinvuodesta. Ensimmäisten elinvuosien aikana varhainen vuorovaikutus vanhempien kanssa muodostaa lapsen kehityksellisen ympäristön. Siksi vuorovaikutuksen tarkastelu on keskiössä lapsen psyykkistä kehitystä seurattaessa. Vuorovaikutuksen ongelmat altistavat kehityshäiriöille ja ovat tutkimusten mukaan myös yksi lasten pahoinpitelyä ennakoiva riskitekijä.

Terveydenhoitajan ammattitaidon ja asiantuntemuksen tukena kehityshäiriöiden varhaisessa havaitsemisessa ovat neurolaikäisten lääkärintarkastukset. Posiolla lääkärintarkastukset tehdään valtakunnallisten suositusten mukaisesti oman terveyskeskuslääkärin toimesta, jos lääkäreitä on riittävästi. Mikäli oma terveyskeskuslääkäri ei ehdi neurolatyöhön, Posion kunta ostaa neurolalääkärin palvelut yksityiseltä lastenlääkäriltä.

Kun epäillään lapsen kehityksen poikkeavan normaalista, keskustellaan asiasta vanhempien kanssa ja ohjataan lapsi tarvittaviin lisätutkimuksiin, hoitoon ja kuntoutukseen. Posion kunnan yleisimmin käyttämiä palveluja ovat erikoissairaanhoidon tutkimukset, hoidot ja kuntoutuspalvelut, kehitysvammahuollon palvelut, psykologin tutkimukset, fysioterapia, puheterapia ja päivähoitokuntoutus sekä lastensuojelun tuki. Ongelmallisinta on Posiolla viime vuosina ollut psykologi- ja puheterapiapalveluiden katkonaisuus. Erityisen tärkeäksi lapsen kehityksen tueksi ja koko perheen hyvinvoinnin turvaajaksi on koettu lastensuojelun perhetyöntekijän työ sekä yhteistyö päivähoidon kanssa.

Päivähoidon resurssit

Päivähoidossa olevista lapsistamme on 4,8 % tällä hetkellä ETU –lapsia. Kuntouttavaan päivähoitoon nämä lapset voivat ohjautua joko oman neuvolan, keskussairaalan tai esim. sosiaalityöntekijän ohjaamina. Toisinaan lapsi tulee päivähoitoon ensin ensisijaisesti päivähoitotarpeen vuoksi ja huoli lapsen kehityksestä herää vasta päivähoidon aikana.

Päivähoidon resurssit vastata ETU-lasten tuen tarpeisiin ovat tällä hetkellä todella hyvät. Päivähoidossa on erityislastentarhanopettaja. Päivähoitohenkilöstö on saanut täydennyskoulutusta ja toimintakäytäntöjä on muutettu ETU-lasten tarpeita vastaaviksi. Avustajien tarve harkitaan lapsikohtaisesti hyvinkin tarkkaan. Avustajan saaminen tarvittaessa olisi tärkeää varhaisen tuen mahdollistamiseksi.

Opetustoimen voimavarat

Perusopetuksen oppilaille voidaan antaa yleistä, tehostettua tai erityistä tukea tuen kolmipor-taisen mallin mukaisesti. (OPS 4. ja 5. kappale). Erityistä tukea voidaan antaa joko osa- tai kokoaikaisena. Erityiseen tukeen oikeutettuja oppilaita opiskelee kouluissamme yleisopetuksen ryhmissä sekä erityisluokissa Osa-aikaista erityistä tukea annetaan oppilaille, joilla on lieviä oppimis- tai muita vaikeuksia. Näitä voivat olla mm. lukemisen, kirjoittamisen ja matematiikan vaikeudet, tarkkaavaisuushäiriö, yli/alivilkkaus ja sosiaalinen sopeutumattomuus. Kokoaikaisesti erityistä tukea saavilla oppilailta on yleensä suuret oppimisvaikeudet, jolloin he opiskelevat yksilöllistettyä opetussuunnitelmaa HOJKS:n mukaan. Yleisopetuksen ryhmään heille tulee taata riittävät tukitoimet.

Posion peruskoululla on vakiintunut ja toimiva erityisopetus; oppilaita joilla on yksilöllistettyjä oppimääriä, opettavat pääasiassa erityisluokkien opettajat ja laaja-alainen erityisopettaja. Eri-tyisen tuen oppilaita integroidaan osittain yleisopetusryhmiin. Koulun tilat on remontoitu liikun-tarajoitteisuus huomioiden.

Posion peruskoululla on vuodesta 2007 alkaen toiminut myös joustavan perusopetuksen yleis-opetuksen ryhmä eli JOPO –ryhmä. Opiskelu JOPO –ryhmässä on toiminnallista; perinteisen ”pulpettiopiskelun” lisäksi opiskellaan työpaikkaopiskelujaksoilla posiolaisissa yrityksissä ja kunnan toimipisteissä, leirikouluissa, opintorekillä ja muissa toiminnallisissa oppimistilanteissa. JOPO:n kautta teoria ja käytäntö lähestyvät toisiaan ja nuori näkee konkreettisesti työssäoppi-mistehtävien kautta, mihin teorian tietoja tarvitaan. JOPOssa noudatetaan perusopetuksen ope-tussuunnitelmaa (samanlainen päättötodistus ja jatko-opintokelpoisuus). Opiskelijoiksi valitaan 7-9 luokkien oppilaita hakemusten ja haastattelujen perusteella.

Posion peruskoulun oppilashuolto toimii hyvin organisoituneena ja tuloksellisesti. Keskeinen toimija on säännöllisesti kokoontuva moniammatillinen oppilashuoltotyöryhmä. Koululla on toimivat yhteistyöverkostot asiantuntijoihin ja tahoihin, jotka tarjoavat niitä erityispalveluja, joita Posiolla ei ole tarjolla. Koulussa oppilaiden vertaistukena on tukioppilastoimintaa, aktiivinen oppilaskunta sekä NEDU:n nuorten edustajat. Kiusaamistilanteita yms. varten koulussa toimivat KIVA-koulu ja Verso-vertaissovittelu.

Posion kunnassa on oppilashuollon tukena sosiaalityöntekijä-koulukuraattori, jonka työpanoksesta 30 % suuntautuu perusopetusta antaville kouluille. Kuraattori voi hoitaa ongelmallisia tilanteita oppilaan ja perheen kanssa yhteistyössä omalla paikkakunnalla, mikä on lapsen ja perheen kannalta usein tarkoituksenmukaisinta. Kuraattori toimii yhteistyössä vanhempien ja opettajien kanssa ja myös koulun ulkopuolisten palvelutahojen kanssa. Varhaisella tuella ehkäistään ongelmien kärjistymistä ja kalliiden lastensuojelusijoitusten tarvetta. Etsivä nuorisotyö on aloitettu kunnassa ja työntekijä on yhteistyössä peruskoulun ja lukion kanssa.

Lukio painottaa toimintasuunnitelmassaan säännöllistä työntekoa, työn laatua ja hyviin tuloksiin pyrkimistä kunkin opiskelijan henkilökohtaisten edellytysten mukaan. Opiskelijoita ohjataan huomioimaan sekä henkisen että fyysisen jaksamisen rajat suunniteltaessa suoritettavien kursien määrää jaksossa. Tarvittaessa opintoja pidennetään. Posion lukiolla ei ole resursseja järjestää itse erityisopetusta. Erityisopetuksen tarve mahdollisesti kasvaa jatkossa, kun lukioon hakeutuu myös peruskoulussa erityistä tukea saaneita opiskelijoita. Lukiossa on käynnistetty opiskelijahuoltoryhmä, jonka toimintaa kehitetään jatkossa. Erityistä tukea tulisi kehittää alueellisesti ja tarvittaessa hankkia ostopalveluna. Lukiolla ei ole kuraattori- ja mielenterveyspalveluita käytössä.

Kolpeneen palvelukeskuksen koulussa tai sairaalakoulussa on vuosittain posiolaisia oppilaita perusopetuksessa. Tarvetta on myös tilapäisiin tutkimus- ja kuntoutusjaksoihin. Jaksot tukevat oman koulun opettajia ja muita perheen kanssa yhteistyössä toimivia tahoja opetus-, ohjaus- ja kasvatustyössä.

Erityisen tuen riittävyys täytyy tarkistaa vuosittain. Meillä on kaikkiaan kolme erityisopettajan virkaa sekä koulunkäyntiohjaajia on 8, joista vakinaisia 6 ja yksi henkilökohtainen avustaja. Kaikki vakinaiset avustajat ovat tutkinnon suorittaneita ja pitkään tätä työtä tehneitä.

Vapaa-aikatoimi, seurakunta ja järjestöt

Nuorisotyön koko henkilöresurssi on nyt 1,5 työntekijää. Lisäksi nuorisotiloissa työskentelee kaksi osa-aikaista työllisyysvaroin palkattua työntekijää ohjaaja-valvojina. Liikuntatoimen henkilöresurssi on 0,5 työntekijää, lisäksi 1-2 kesätyöntekijää. Uutena työntekijänä on aloittanut etsivä nuorisotyöntekijä (hanke). ETU -lasten vapaa-ajan ohjaamiseen ei ole palkattuna ylimääräistä henkilökuntaa. Osa ETU -lapsista osallistuu vapaa-aikatoimen yleiseen toimintaan. Ongelmana ETU-lasten kerhojen ja leirien järjestämisessä on ohjaajapula.

Myös seurakunnan varhaisnuoriso-, nuoriso- ja rippikoulutyössä ovat ETU -lapset mukana samoissa ryhmissä muiden nuorten kanssa. Varhaisnuorten kerhoissa, leireillä ja retkillä on tavallisesti mukana useitakin ETU -lapsia. Työntekijäresurssien lisääminen on vähäisen työntekijämäärän vuoksi vaikeaa, mutta Kirkkohallituksen antaman ohjeistuksen mukaisesti lisätyövoimaa palkataan tarpeen mukaan. Jokaisella leirillä ja retkellä on ohjeistuksen mukaan oltava yksi seurakuntaan työsuhteessa oleva täysi-ikäinen henkilö jokaista alkavaa kymmentä alakäistä kohden. Leireille palkataan myös nuoria isosia avustajiksi.

Rippikoulutyössä lähes kaikki kunnan alueella asuvat 15 -vuotiaat ETU -lapset ovat mukana tavallisilla rippikoululeireillä. Rippikoulutyössä ei myöskään ole käytössä erityishenkilöstöä. Rippikoulua järjestetään myös päiväleireinä, jolloin rippikoululainen yöpyy kotona. Näille leireille osallistuu myös sellaisia ETU -lapsia, joiden olisi vaikea osallistua viikon mittaiseen leirijakssoon leirikeskuksessa. Osa kehitysvammaisista nuorista osallistuu Rovaniemen seurakunnan kehitysvammatyön järjestämään rippikouluun.

ETU – lasten tarpeisiin koulutettua väkeä ei erikseen ole 4H -yhdistyksessä. Kerhotoiminnassa ryhmäkoot ovat pääosin niin pieniä, että kerhojen ohjaajat kykenevät ottamaan huomioon myös ETU – lasten tuen tarpeet. Tarvittaessa pyritään rekrytoimaan lisää vapaaehtoisia, jotta ETU-lasten osallistumismahdollisuudet toteutuvat.

Moniammatillinen yhteistyö ja hankkeet

Moniammatillinen yhteistyö on ETU -lapsen ja hänen perheensä tukemisessa usein ensiarvoisen tärkeää. Posiolla tukiverkkojen vahvuus on siinä, että tunnemme yhteistyökumppanimme hyvin ja tiedämme, kehen ottaa yhteyttä, kun oma panoksemme yksittäisenä työntekijänä ei riitä. ETU -lasten hoitoa, kuntoutusta ja koulunkäyntiin liittyviä asioita pohtivat Posiolla mm. koulun moniammatillinen oppilashuoltoryhmä. Lapsen hyvä arki 2-hankkeen myötä Posiolle on luotu päivähoiton, lastenneuvolan ja lastensuojelun kanssa yhteistyön toimintamalli asioiden eteenpäin viemiseksi, kun huoli lapsesta herää esimerkiksi päivähoitossa.

5.2. Erityisen tuen tarpeessa olevien lasten ja nuorten turvallisuus ja suojele

Lapsen syntymää odotellessa on kaikkien vanhempien tärkein toive saada terve lapsi. Lapsen erityisen tuen tarpeesta kuuleminen voi olla vanhemmille vaikea ymmärtää ja hyväksyä. Uuteen elämäntilanteeseen sopeutuminen voi viedä joiltakin vanhemmilta aikaa lähes koko elämän ajan. Asiantuntija-apu ja vanhempien tukeminen helpottaisivat usein lapsen hyväksymistä sellaisena kuin hän on, mutta avun ja tuen vastaanottaminenkaan ei ole aina itsestään selvyys. Erityisen tuen tarpeen hyväksyminen vaikuttaa lapsen kohteluun ja hänen tarpeidensa huomiointiin.

Arki lasten kanssa on usein haastavaa ja raskasta. Yhä useammin tulee Posiollakin esille vanhempien kyvyttömyys nähdä lapsensa tuen tarpeita ja vastata niihin. Monia eettisiä näkökohtia olisi huomioitava myös kotona, mutta vanhemmat eivät aina jaksaa huomioida sitä, että lapsi saisi yhdenvertaisen kohtelun perheen keskuudessa ja hänen oikeuksiaan kunnioitettaisiin. Näihin haasteisiin Posiolla on kehitetty 10-polku tukemaan mm. vanhemmuutta ja yhteisöllisyyttä. Joskus esiin tulee tilanteita, joissa erityisen tuen tarpeessa oleva lapsi joutuu vanhempiensa taholta esimerkiksi taloudellisen hyväksikäytön kohteeksi. Väkivaltaista kohtelua tai seksuaalista hyväksikäyttöä ei juurikaan ilmene. Pääsääntöisesti erityisen tuen tarpeessa olevien lasten kohtelu perheissä vaikuttaa kuitenkin hyvältä.

Riittävät resurssit tulee taata tulevaisuudessa. Erityisopetuksessa ja perusturvatoimen erityishuollossa resurssit ja palvelut ovat Posiolla tällä hetkellä riittämättömät. Lapsiperheiden kotipalvelut ovat puutteelliset, ennaltaehkäisevä tuki puuttuu. Lapsen ja nuoren oikeus turvalliseen koti- ja kouluympäristöön sekä turvattuun yhdenvertaiseen elämään mahdollistuu riittävällä määrällä henkilöstöä sekä tukipalveluilla perheille.

Sosiaalitoimi tukee erityislasten perheitä perhetyön lisäksi järjestämällä lapsille perhehoitoa viikonloppuisin ja loma-aikoina. Perhehoitoa tarjoavia perheitä tarvittaisiin kuitenkin nykyistä enemmän. Lapsille ja nuorille tarjoaa perhehoitoa Posiolla vain yksi tukiperhe. Kehitysvammaisten ryhmäkodissa Kuukkelissa käy vuorottelu- ja viikonloppuhoidossa nuoria. Viikonloppuhoitoa järjestää myös kotihoito toimintakeskuksen tiloissa. Palveluja ostetaan tarvittaessa Kehitysvammaisten Palvelusäätiön järjestämistä vauhtiviikonlopuista Rovaniemeltä sekä Kolpeneen palvelukeskuksesta omaishoidon vapaajaksoja. Toimivan ja joustavan intervallihoidon järjestäminen kehitysvammaiselle lapselle ja nuorelle omassa kotikunnassa olisi perheiden kannalta usein toivotumpi vaihtoehto kuin lapsen kuljettaminen kotikunnan ulkopuolelle.

ETU -lasten kanssa toimiminen vaatii paitsi kodeilta myös neuvolalta, päivähoidolta, kouluilta ja muilta eri alojen työntekijöiltä hyvää ammattitaitoa ja korkeaa ammattietiikkaa. Vanhempia erityislastensa asiantuntijoina tulee kunnioittaa. ETU-lasten pidennettyyn oppioikeuteen kuuluvasta esiopetuksesta vastaa Posiolla koulu. Pidennetyn oppivelvollisuuden järjestäminen on mahdollista myös päivähoidossa. Lapsen siirtyessä päivähoidosta tai kotihoidosta esiopetukseen ja alaluokilta 7. luokalle ja peruskoulusta toiselle asteelle, on lähettävän ja vastaanottavan tahon tehtävä tarkkaa yhteistyötä. Yhteistyötä tulee Posiollakin edelleen kehittää. ETU -lapset ja heidän vanhempansa tarvitsevat ja käyttävät usein monia erilaisia palveluja samanaikaisesti. Palvelujen tarve säilyy useinkin läpi elämän. Tuen ja palvelujen järjestäminen tarkoituksenmukaisesti edellyttää moniammatillista yhteistyötä tuki- ja palvelusuunnitelmien laadinnassa.

Neurolatyö ja kuntoutus

Neurolassa lapsen kehitystä seurataan tarkasti heti syntymästä lähtien ja mahdolliset häiriöt havaitaan yleensä jo varhaisessa vaiheessa. Jokaisella lapsella on kuitenkin myös yksilöllinen kehityspolkunsa, ja siksi kuntoutusta vaativan kehityshäiriön toteaminen vaatii erityistä herkkyyttä ja asiantuntemusta.

Ensimmäisten elinvuosien aikana varhainen vuorovaikutus vanhempien kanssa muodostaa lapsen kehityksellisen ympäristön, siksi vuorovaikutuksen tarkastelu on keskiössä lapsen psyykkistä kehitystä seurattaessa. Vuorovaikutuksen ongelmat altistavat kehityshäiriöille ja ovat tutkimusten mukaan myös yksi lasten pahoinpitelyä ennakoiva riskitekijä.

Terveystarkastajan ammattitaidon ja asiantuntemuksen tukena kehityshäiriöiden varhaisessa havaitsemisessa on neuvolaikäisten lääkärintarkastukset. Posiolla lääkärintarkastukset tehdään valtakunnallisten suositusten mukaisesti oman terveystarkastuskeskuksen lääkärin toimesta, jos lääkäreitä on riittävästi. Mikäli oma terveystarkastuskeskuksen lääkäri ei ehdi neuvolatyöhön, Posion kunta ostaa neuvolalääkärin palvelut yksityiseltä lastenlääkäriltä.

Alle kaksi vuotiaan lapsen neurologinen ja psyykinen kehitys arvioidaan neuvolassa lääkärin ja terveystarkastajan yhteistyönä VANE-PSY arviointimenetelmällä (1.5 kk, 4 kk, 8 kk ja 1.5 v). Vuositarkastuksissa 3-6 -vuotiaille käytetään LENE- arviointimenetelmää. 5-vuotiaiden puheen ja kielen kehityksen arviointiin käytetään Korpilahden julkaisemaa Lumiukko-seulaa osana LENE- tutkimusta. 4-vuotiaan terveystarkastukset toteutetaan laajana lääkärin, terveystarkastajan ja päivähoidon yhteistyönä. Kaikille 5 -vuotiaille tarjotaan mahdollisuutta myös psykologin luona tapahtuviin kehitystasotutkimuksiin.

Kun epäillään lapsen kehityksen poikkeavan normaalista, keskustellaan asiasta vanhempien kanssa ja ohjataan lapsi tarvittaviin lisätutkimuksiin, hoitoon ja kuntoutukseen. Kunnan yleisimmin käyttämiä palveluja ovat erikoissairaanhoidon tutkimukset, hoidot ja kuntoutuspalvelut, kehitysvammahuollon palvelut, psykologin tutkimukset, fysioterapia, puheterapia ja päivähoitokuntoutus sekä lastensuojelun tuki. Ongelmallisinta on viime aikoina ollut puheterapiapalveluiden katkonaisuus. Erityisen tärkeäksi koetaan perhetyöntekijän työpanos sekä moniammatillinen yhteistyö neuvolan, päivähoidon ja sosiaalihuollon kanssa.

5.3 Perheiden ja lasten osallisuus

Asennoituminen erilaisuuteen on vuosikymmenien aikana muuttunut suvaitsevammaksi. Koudeissa, neuvolassa, kouluissa, kerhoissa ja kaikkialla yhteiskunnassa tulee muistaa inklusioajattelu. Emme tarvitse tavalliset / poikkeavat - ajattelua, vaan olemme kaikki yhtä ja samaa erilaisuutta. Tähän voimme kasvattajina vaikuttaa.

On tärkeää, että erityistä tukea tarvitsevien lasten osallisuutta yhteiskunnan ns. normaalitoimintoihin tuetaan pienestä pitäen. Posiolla nämä lapset ovat jo päivähoidossa mukana lapsiryhmissä ja heidän tuen tarpeensa huomioidaan mm. ryhmän kokoa sopeuttamalla. Erityistä tukea ja kuntoutusta tarvitsevien lasten sosiaalisten ja kommunikaatiotaitojen tukemisessa hyödynnetään vertaisryhmän tarjoamia oppimismahdollisuuksia. Vertaisvuorovaikutusta ETU-lasten kanssa pidetään kaikille lapsille mahdollisuutena kehittyä sosiaalisissa taidoissa ja asenteissa erilaisuutta kohtaan.

Vuorovaikutuksen ja kommunikaation mahdollistamiseksi ETU-lapset tarvitsevat puhetta, kuvia ja viittomia. Vammaispalvelulain mukaisena sopeutumisvalmennuksena on Posiolla järjestetty useille perheille viittomakielen opetusta. Muita sosiaalitoimen tarjoamia erityistä tukea tarvitsevien lasten osallisuutta tukevia palveluja ovat kuljetuspalvelu ja taloudellinen tuki. Vammaispalvelulain mukainen kuljetuspalvelu edellyttää kuitenkin vaikeavammaisuutta, minkä vuoksi siihen oikeutettuja lapsia ei Posiolla aina ole. Palveluja järjestettäessä lähtökohtana ovat erityislapsen ja hänen perheensä toiveet ja tarpeet.

Tiivis yhteistyö on välttämätöntä neuvolan, päivähoidon, koulun ja ETU- lapsen kodin välillä. Erityislasta pyritään kuuntelemaan hänen asioissaan mahdollisimman paljon. Aina se ei ole kuitenkaan mahdollista. Koulun ja kodin välillä on joskus asioita, joihin koulun on vaikea puuttua tai ne eivät kuulu koulun hoidettaviksi. Siksi moniammatillinen oppilashuollollinen työ on

ensiarvoista. Hyviä linkkejä päivähoidon, koulun ja kodin välillä ovat olleet perhetyöntekijä ja kehitysvammahuollon kotihoidon ohjaaja.

Puutteena Posion kunnassa on ollut pitkään se, ettei ETU - lapsille ja -nuorille ole järjestetty ohjattua toimintaa vapaa-ajalle. Kaikki ETU -lapset eivät pysty osallistumaan yleiseen vapaa-aikatoimen tarjoamaan toimintaan. ETU –lapsille tarkoitettua kesäleiriä ei ole kyetty järjestämään enää henkilökunta resurssien vähyyden vuoksi. Sama ongelma on tullut eteen myös ETU-lasten monitoimikerhon järjestämisessä. Jatkossa tarvittaisiin lisäresursseja erityisen tuen tarpeessa olevien lasten vapaa-ajan ohjaamiseen. Luontevin tapa on yhdistää voimavaroja siten, että ne henkilöt, jotka jo muutoinkin tuntevat erityislapsen/lapsia (esim. koulunkäyntiohjaajat), osallistuvat yhdessä vapaa-aikatoimen ja muiden toimijoiden kanssa ohjatun toiminnan järjestämiseen.

5.4 Haasteita ja tavoitteita

Tukea tarvitsevien oppilaiden määrä on jatkuvasti lisääntynyt ja perheiden ongelmat tulleet monimuotoisemmiksi. Haasteena on vastata perheiden tarpeisiin, kun ongelmia on monella eri alueella. Henkilöstön riittävästä kouluttautumisesta tulee huolehtia, henkilöstö - ja muut resurssit tulee turvata. Koulukuraattoripalvelut ovat tällä hetkellä 30 % ja tarvetta olisi kokoaikaiseen palveluun, sekä tuoda kuratiiviset palvelut myös lukiolaisten käyttöön. Eritysopettajien tarve pysyy ennallaan ja virkojen vähentäminen vaikeuttaa tilannetta. Avustaja tai nuorisotyöntekijäpalveluille on tarvetta ja työnkuvien muotoa tulisi määritellä tarkemmin sosiaalisten vaikeuksien lisääntyessä. Psykologin palvelut tulee pysyä vähintään ennallaan. Yhteistyötä lähikuntien kanssa tulisi lisätä tukipalveluiden toteutuksessa. Tavoitteena on kehittää ja hyödyntää yhteistyön toimintamallia neuvolan, lastensuojelun, perhetyöntekijän sekä päivähoidon kesken. Tarvi- taan säännöllisiä, yhteisiä palaverieita lasten kanssa toimivien tahojen kanssa.

Tukiperheiden ja tukihenkilöiden koulutus lapsen ja perheen avuksi on haaste, joka toteutues- saan auttaisi ja tukisi monen lapsen ja perheen arkea. Lapsiperheisiin tarvitaan kodinhoitaja, sillä perhetyöntekijän ja kehitysvammahuollon kotihoidonohjaajan työ ei aina vastaa kokonai- suudessaan tarvetta. Perheillä on usein keskustelun ja ohjauksen lisäksi tarvetta konkreetti- seen apuun kodinhoitoon liittyvissä asioissa.

Kunnassa tulisi järjestää sellaista vapaa-ajan toimintaa, johon myös enemmän apua ja tukea tarvitsevilla lapsilla ja nuorilla olisi mahdollisuus osallistua.

Myös perusopetuksen jälkeen on vastassa haasteita nuoren elämässä: On löydettävä hänen valmiuksiaan vastaava jatko-opiskelupaikka ja asumismuoto. Opiskelun aikaisia haasteita ovat asumiskokeilun ja monipuolisten ja vaihtelevien työssäoppimisjaksojen järjestäminen kotipaikkakunnalla. Ammattikoulutuksesta valmistuttuaankin nuoret tarvitsevat tukea asumiseensa ja usein myös työn järjestämiseen. Etsivä nuorisotyöntekijä auttaa tuen tarpeessa olevia koulutuksen keskeyttäneitä tai työttömiä syrjäytymisvaarassa olevia nuoria.

Mahdollisuus itsenäistyä ja oikeus osallistua omien kykyjen mukaisiin töihin ja toimintoihin ovat osallisuuden perusedellytyksiä. Kehitysvammahuollossa on tavoitteena avotyön ja asumispalveluiden kehittäminen. Kun erityistä tukea tarvitseva nuori valmistuu ammattikoulusta ja palaa omalle paikkakunnalle, kartoitetaan hänen tuen tarpeensa ja etsitään vapailta markkinoilta hänelle sopivaa työpaikkaa. Avotyöpaikkoja Posiolla on vähän, mutta määrä vastaa tällä hetkellä tarvetta. Tuettu työllistyminen ei ole toteutunut. Mahdollisuus itsenäiseen, mutta tuettuun asumiseen on erityisen tärkeä asia nuorelle. Tukea arkeen tarvitsevat myös muut kuin kehitysvammaiset nuoret. Tuetun asumisen järjestämistä rajoittaa asuntopula sekä ohjaajaresurssien vähyys. Kehitysvammahuollossa tuetun asumisen puolella työskentelee yksi ohjaaja 55 %:sti. Työajan tulisi painottua nuoriin, mutta tällä hetkellä painopisteenä ovat olleet ikääntyvät tuetusti asuvat henkilöt.

6. KOTIEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ

6.1. Neuvolan ja päivähoiton yhteistyö alle kouluikäisten perheiden kanssa

Aivan pienten lasten kohdalla kanssakäyminen vanhempien kanssa on itsestäänselvyys; pienet lapset tulevat neuvolaan ja päivähoitoon vanhempiensa kanssa. Neuvolassa yhteistyötä tehdään enimmäkseen äitien kanssa, mutta isien mukanaolo jo äitiysneuvolakäynneillä on lisääntynyt. Isien aktiivinen mukanaolo lastensa asioissa on nykyään tullut luonnollisemmaksi. Isien huomioonottaminen miehinä, isinä ja puolisoina on yksi neuvolatyön lähivuosien sisällön haasteita.

Kotikäynneillä terveydenhoitaja tapaa yleensä koko perheen ja silloin on mahdollisuus keskustella molempien vanhempien kanssa. Kotikäynneillä perheen elämänhallintaan liittyvät haasteet nousevat helpommin keskusteltaviksi. Resurssien vähyden vuoksi terveydenhoitajan kotikäynnejä ei voida tehdä säännöllisesti kaikkiin lapsiperheisiin, josta syystä kotikäynnit koetaan joskus leimaavina.

Neuvola-asetuksen (1.7.2009) mukaan kunnan on järjestettävä nelivuotiaille lapsille laaja terveystarkastus. Alle kouluikäisen lapsen laajaan terveystarkastukseen sisältyy terveydenhoitajan ja lääkärin suorittaman terveystarkastuksen lisäksi huoltajien haastattelu ja koko perheen hyvinvoinninselvittäminen, sekä huoltajien kirjallisella suostumuksella päivähoiton henkilökunnan arvio alle kouluikäisen lapsen arjen sujumisesta päivähoitossa.

Lastenneuvolatoiminnan ja päivähoiton kesken on luotu kehityksen seurantalomake, jolla voidaan yhteistyössä vanhempien kanssa seurata lapsen kasvua ja kehitystä. Kasvatuskumppanuus tarkoittaa vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lapsen kasvun tukemiseksi. Molempien osapuolten tiedot lapsesta luovat yhdessä parhaat edellytykset lapsen hyvinvoinnin turvaamiselle. Lapsen kehityksen seurantalomaketta käytetään apuna, kun yhteistyössä vanhempien kanssa seurataan lapsen kasvua ja kehitystä. Vanhemmat ja päivähoito täyttävät omalta osaltaan lomakkeen, jonka jälkeen päivähoito toimittaa lomakkeen neuvolaan. 4-vuotistarkastuksessa terveydenhoitaja ja vanhemmat kirjaavat lomakkeeseen tarkastuksessa tehdyt havainnot. Lomakkeesta jää kopio neuvolaan ja alkuperäinen palautetaan päivähoitoon/kerhoon vanhempien mukana.

Lapsen kehityksen ja terveyden seurannan ohella neuvolassa keskustellaan vanhempien kanssa kasvatukseen liittyvistä kysymyksistä ja sitä kautta terveydenhoitaja saa tietoa myös

perheiden sisäisistä toimintatavoista. Syvällisempiin kasvatuspohdintoihin jää vähemmän aikaa.

Säännöllinen rytmi ja hallittu arki lisäävät lapsen turvallisuutta ja mielenterveyttä. Pääsääntöisesti neuvolaan välittyy kuva kohtuullisen hyvinvoivista posiolaisista lapsista, joista vanhemmat huolehtivat muistaen rajojen ja rakkauden merkityksen. Joskus tapaa myös perheitä, joissa vanhemmuus tarvitsee lisätukea ja opastusta. Vauvanhoito valvomisineen on raskasta, ja vanhempia voi vaivata tilapäinen jaksamattomuus, avuttomuus ja osaamattomuus.

Perhevalmennus ostetaan Kuusamon terveyskeskuksesta. 10-polun jatkeeksi lapsiperheet koontuvat vuosittain omalle ikäryhmälle järjestettyyn tapaamiseen. Varsinkin nuoria vanhempia ohjataan neuvolasta seurakunnan avoimen kerhon ja MLL:n toimintaan. Siellä lapset löytävät kavereita ja mieluista puuhaa sekä vanhemmat tietoa ja vertaistukea samassa elämänvaiheessa olevilta muilta vanhemmilta.

Päivähoidossa lasten vanhempia tavataan päivittäin vanhempien tuodessa ja hakiessa lapsiaan. Nämä tilanteet mahdollistavat päivittäisten tapahtumien kertomisen vanhemmille. Päivähoidossa jokaiselle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma eli VASU ja vanhemmat ovat mukana suunnitelman laadinnassa. Päivähoidossa järjestetään vanhempainiltoja, jotka tavoittavat suurimman osan vanhemmista. Uusina toimintamuotoina ovat olleet isä-lapsi- ja äiti-lapsi -illat. Lisäksi järjestämme äitien ja isien päivinä kahvituksia sekä muita toimintoja mm pihaseikkailuja. Vanhemmat ovat tervetulleita osallistumaan myös päivähoidon arkeen.

Yhteistyötä hankaloittaa usein vanhempien kiire. Lapsen kehitystä ja oppimista ei voi tukea riittävästi ilman kasvatuskumppanuutta päivähoidon ja vanhempien välillä. Vanhemmilla on oikeus ja velvollisuus kysyä oman lapsensa asioista sekä kantaa vastuunsa niistä.

6.2. Koulun ja kodin yhteistyö

Perusopetuksen ensimmäisillä vuosiluokilla jatketaan esiopetuksen aikana syntynyttä yhteistyötä ja pyritään luomaan pohjaa myös huoltajien keskinäiselle vuorovaikutukselle. Kouluikäinen lapsi elää samanaikaisesti sekä kodin että koulun vaikutuspiirissä. Tämä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä oppilaan kokonaisvaltaisen terveen kasvun ja hyvän oppimisen tukemisessa. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa edellytetään opettajien aktiivista aloitteellisuutta yhteistyöhön.

Huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksessa. Huoltajan tehtävät on määritelty laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Koulun tulee tukea kotien kasvatustehtävää ja vastata oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Tilanne, jossa opettaja kokee huoltajien laiminlyöneen kasvatustehtävänsä osittain tai lähes kokonaan, on varsin haasteellinen yhteistyön kannalta. Lasta koskevan huolen puheeksi ottaminen vanhempien kanssa edellyttää opettajalta hyviä viestintätaitoja, jotta auttamisprosessi lähtisi etenevään rakentavalla tavalla. Perusopetuksessa toimii moniammatillinen oppilashuoltotyöryhmä. Opettajan rooli on keskeinen auttamisprosessin alulle saattamisessa, usein myös sovittujen toimenpiteiden toteuttamisessa ja valvonnassa.

Koulun ja kodin yhteistyö liittyy myös opettamiseen ja oppimiseen. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa häntä opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Näissä asioissa yhteistyö kotien kanssa on yleensä helpompaa kuin kasvatukseen liittyvissä pulmissa. Kaikille mieluisia oppilaiden, kodin ja koulun kohtaamispaikkoja ovat perinteiset koulun juhlat.

Yhteistyötä edellyttävät taloudellista sitoutumista vaativat työmuodot. Koulujen retket vaativat yleensä sekä rahallista panostusta että osallistumista talkootyöhön. Periaatteena on, että kaikilla lapsilla on samanveroiset mahdollisuudet osallistua myös tällaiseen kouluun liittyvään toimintaan.

Osa kouluun liittyvää yhteistoimintaa on myös talkootyö, joka ei vaadi rahallista panostusta, esim. kuljetusapu ja koulun ulkopuolisessa toiminnassa mukana oleminen. Yhteiset tapahtumat – iltakoulut, leirikoulut, retket, teemapäivät – ovat oiva lisämahdollisuus opettajan, huoltajien ja lasten yhteistyön rakentamiselle. Yhteisissä harrastuksissa toimiminen suo myös mahdollisuuden huoltajien luontevaan kohtaamiseen. Tällaisessakin toiminnassa tulisi muistaa, että huoltajien mahdollisuus osallistua toimintaan on erilaista työstä, työttömyydestä yms. seikoista johtuen.

Posion peruskoululla on erityisesti huomioitu luokanvalvojien toimintaedellytykset. Koulussa toimivat tiimit luokka-asteittain jotka kokoontuvat joka toinen viikko. Näissä keskustellaan ajankohtaisista oppilas- ym. asioista. 2x15 minuutin mittaiset luokanvalvojatuuokiot pidetään yläluokilla joka viikko. Vanhempainvartit järjestetään joka vuosiluokalla. Viimeistään päättöluokalla oppilas on mukana tapaamisessa, mutta toivottavaa se on jo aiemminkin.

JOPO –oppilaat toimittavat viikon lopussa kotiinsa viikkosuunnitelman kommentoitavaksi. Jokaiselle JOPOssa opiskelevalle oppilaalle laaditaan yhteistyössä opettajan, oppilaan ja van-

hempien kanssa joko oppimissuunnitelma tai HOJKS. Lisäksi vanhempia tavataan esimerkiksi pikkujoulujen ja grilli-iltojen merkeissä. Vanhempainiltoiminta on perinteistä. Kodin ja koulun yhteydenpitoa on edistetty käyttämällä ryhmätekstiviestejä. Koulussa toimii vanhempainyhdistys.

Erilaisia kodin ja koulun vuoropuhelua tukevia yhteistyömuotoja tulee kehittää koko perusopetuksen ajan ja erityisesti erilaisissa siirtymävaiheissa. Tärkeimpiä tilaisuuksia yhteistyön rakentamiselle peruskoulussa ovat esikoulun aloittaminen ja nivelvaiheet eri luokka-asteiden välillä. Samoin tärkeitä ovat opettajan- ja koulunvaihdot. Näissä tilanteissa pelkkä vanhempainilta ei riitä, vaan opettajan olisi kohdattava oppilas ja hänen huoltajansa kahden kesken. Oppilaan mukanaolo on merkityksellistä, jotta hänelle voidaan näin konkreettisesti osoittaa yhteinen tahto toimia hänen parhaakseen.

Peruskoulun vanhempainiltoja kehitetään. Vanhempainvartit edesauttavat luokanvalvojan ja vanhempien tutustumista toisiinsa. Tavoitteena on madaltaa yhteyden ottamisen kynnystä ja antaa molemminpuolinen käsitys siitä, että nuoresta välitetään ja yhteistyö koetaan myönteisellä tavalla tärkeäksi sekä kotona että koulussa. Vanhempien ja opettajien tapaamisia kehitetään vapaamuotoisemmiksi. Oppilaita ohjataan ottamaan itse vastuuta opiskelustaan, mutta heille annetaan henkilökohtaista tukea tarpeen mukaan. Vanhempia kannustetaan valvomaan säännöllistä opiskelua ja oppilaan jaksamista peruskoulussa ja lukiossa.

Päivälukiossa opiskelee sekä täysi-ikäisiä että alaikäisiä nuoria. Alaikäisten lukiolaisten kohdalla yhteistyö kodin ja koulun välillä on tiiviimpää. Täysi-ikäisten lukiolaisten kanssa toimitaan henkilökohtaiseen yhteistoimintaan perustuen. Lukiossa järjestetään perinteisiä vanhempainiltoja, mutta koti ja koulu tapaavat myös koulun yhteisissä tilaisuuksissa ja tapahtumissa.

6.3. Sosiaalitoimen yhteistyö perheiden kanssa

Sosiaalityössä tehdään yhteistyötä perheiden kanssa lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa, aikuissosiaalityössä (päihdehuolto, toimeentulotuki ja kuntouttava työtoiminta, vammaispalvelu), isyysseivytysten yhteydessä sekä valmisteltaessa lapsen huoltoon ja tapaamiseen liittyviä sopimuksia vanhempien erotilanteissa.

Lastensuojelun avohuollon tukitoimet kirjataan lapsen tai nuoren asiakassuunnitelmaan, joka laaditaan yhdessä asianosaisten kanssa. Lasta ja nuorta motivoidaan osallistumaan aina oman tukisuunnitelmansa laatimiseen. Luottamuksellisen asiakassuhteen luominen on aikaa vievä

prosessi. Avohuollon tukityössä painottuu perhekeskeisyys. Sosiaalityöntekijän tehtävä on tukea vanhemmuutta ja huolehtia siitä, että lapsen tarpeet tulevat huomioiduksi perheessä.

Lastensuojelun avohuollon tukitoimena on mahdollista tarjota mm. perhetyötä. Avun tarve voi tulla esille myös neuvolan tai kehitysvammahuollon kautta. Useassa perheessä, jossa perhetyöntekijä työskentelee, on erityistä tukea tarvitseva lapsi tai lapsia. Perhetyöntekijä ohjaa vanhempia lasten kasvatuksessa ja auttaa vanhempia jaksamaan haastavissa perhetilanteissa. Perhetyöntekijän työ on sekä ennalta ehkäisevää että kuntouttavaa työtä.

Myös kodin ulkopuolella sijaishuollossa asuvien lasten osalta yhteistyö biologisten vanhempien kanssa on tärkeää. Sosiaalityöntekijällä on velvollisuus tukea lapsen ja biologisten vanhempien yhteydenpitoa lapsen edun mukaisesti. Sijaishuollon aikana sosiaalityöntekijän on arvioitava säännöllisin väliajoin perheen jälleenyhdistämisen mahdollisuutta eli lapsen palaamista biologisille vanhemmille. Sijaishuollossa asuvien lasten osalta tärkeitä sosiaalityön yhteistyökumppaneita ovat myös sijaisvanhemmat.

Sosiaalitoimessa yhteistyötä perheiden kanssa tehdään sosiaalityön ohella kotipalvelussa, mielenterveys- ja perheneuvolassa sekä kehitysvammahuollossa. Lapsiperheiden kotipalveluun on viime vuosina ollut käytettävissä 1-2 työntekijän työpanos, joka on kohdennettu pääosin erityistä tukea ja apua tarvitseville lapsiperheille. Muille lapsiperheille ei toistaiseksi ole voitu tarjota juurikaan tilapäistä kotipalvelua.

Kehitysvammahuollossa yhteistyö perheiden kanssa on kokonaisvaltaista perheen tilanteen huomioimista. Lapselle laadittavassa palvelusuunnitelmassa kartoitetaan lapsen ja perheen vahvuudet ja tuen tarpeet monialaisesti. Mukana palvelusuunnitelman laadinnassa ovat perheen kanssa toimivat yhteistyötahot. Kehitysvammahuollon kotihoidon ohjaus on osa kehitysvammaisten ja muihin erityisryhmiin kuuluvien kotona asuvien lasten, nuorten ja aikuisten tukemista. Kotihoidon ohjaus sisältää kotikäyntejä, toimisto tapaamisia sekä nuorten koulu tapaamisia. Tukea, ohjausta ja keskusteluapua pyritään antamaan perheen tarpeiden mukaisesti. Kehitysvammahuollon palveluiden tarkoituksena on tukea muita palveluita, silloin kun ne eivät perheen ja lapsen kohdalla ole riittäviä sekä kulkea perheen rinnalla lapsen kasvaessa ja nuoren itsenäistyessä. Tavoitteena on, että nuori siirtyy autettuun, ohjattuun tai tuettuun itsenäiseen elämään peruskoulun ja jatko-opintojen jälkeen. Tärkeä osa yhteistyötä on Kolpeneelta saatava ohjaus. Varhaisessa vaiheessa toteutetut kuntoutusohjaaja palvelut tukevat perhettä ja kunnan työntekijöiden työtä ennaltaehkäisevästi.

6.4. Mielenterveys- ja perheneuvolan yhteistyö perheiden kanssa

Mielenterveys- ja perheneuvolassa perheitä tuetaan lasten ja nuorten kehitykseen ja kasvatukseen liittyvissä pulmissa, perheen ja parisuhteen ristiriidoissa ja erilaisissa elämäntilanteissa. Peruskoululla on viikoittain hoitajan vastaanotto, jonne lapsi/nuori voi hakeutua omaaloitteisesti, aikaa varaamatta, keskustelemaan huolistaan tai hänet voidaan ohjata sinne opettajan, terveydenhoitajan tai koulukuraattorin toimesta.

Perheterapiapalvelua ostetaan tarvittaessa muualta. Huhtikuussa 2012 avattu mielenterveyskuntoutujien päivätoimintakeskus Poiju työskentelee myös perheellisten mielenterveyskuntoutujien kanssa ja tukee virike- ja ryhmätoiminnan kautta vanhempien jaksamista arjessa.

6.5. Seurakunnan, kunnan vapaa-aikatoimen ja järjestöjen yhteistyö perheiden kanssa

Seurakunnan toiminnoissa lapsiperheiden vanhemmat voivat tavata toisia samassa elämäntilanteessa olevia perheitä perhekerhoissa ja retkillä. Perhekerhot kokoavat lapsiperheiden lisäksi myös isovanhempia yhteisen toiminnan pariin. Kerhoja järjestetään Aholassa seurakuntatalolla.

Kouluikäisten perheille seurakunta järjestää vuosittain pari retkeä sekä erilaisia tapahtumia. Nämä ovat olleet suosittuja toimintamuotoja. Niiden myötä toimintaan on saatu mukaan myös sellaisia perheitä, joita muuten olisi ollut vaikea tavoittaa. Myös nuorten toiminnassa vanhemmat ovat mukana. Rippikoululaisten vanhemmille pidetään yhteinen tilaisuus ennen rippikoulun alkua ja myös sen aikana.

Vanhempia kohdataan luontevasti kerhojen ja leirien yhteydessä. Lastenohjaajat kohtaavat vanhemmat silloin, kun lasta tuodaan ja haetaan kerhosta. Usein myös leirien ohjelmaan liitetään yhteinen iltanuotio vanhempien ja leiriläisen sisarusten kanssa. Näin saadaan luontevasti syntymään yhteys koko perheeseen.

Kaikkiin seurakunnan tilaisuuksiin voi tulla mukaan koko perhe. Joissakin tilaisuuksissa on järjestetty lastenhoitoa. Seurakunnan diakoniatyö tukee vähävaraisia perheitä. Diakoniatyöntekijä tekee kotikäyntejä sekä antaa tarvittaessa keskusteluapua.

Nuorisotyön kehittämishanke keskittyi lasten ja heidän vanhempiensa välisen yhteisen toiminnan kehittämiseen ja sitä kautta yhteisöllisyyden vahvistamiseen nuorten, vanhempien ja kotien välille.

Nuorisotoimen tavoitteena on edelleen kehittää Nedun toimintaa. Nuorten ryhmät ideoivat yhdessä vanhempien kanssa tapahtumia ja toimintaa. Nuorisotoimi tukee yhteistyön kehittämistä taloudellisesti toimintarahan puitteissa. Diskossa vanhemmat toimivat järjestyksen valvojina. Yksittäisten nuorten kohdalla yhteydenottoja on tapauskohtaisesti. Kesätyö, työpaja ja etsivä nuorisotyö edellyttävät yhteistyötä.

Liikuntatoimella kontakteja vanhempiin syntyy lasten leiri-, kilpailu- ja harjoittelutoiminnoissa, joissa liikuntatoimi tekee yhteistyötä seurojen kanssa. Vanhempien rooli yhteistyössä on olla tarvittaessa apuohjaajina ja kilpailuissa toimitsijoina, huoltajina ja kuljettajina. Monet vanhemmat haluavat olla mukana lastensa harrastuksissa. Uusien vanhempien mukaan saanti toimintaan tulee olla jatkuvaa, koska lapsen siirtyessä pois harrastamastaan lajista jäävät usein myös vanhemmat pois talkootoiminnasta.

Urheiluseurat ja liikuntatyötä tekevät järjestöt toimivat perheiden kanssa monipuolisesti. Viikoittain järjestetään harjoitustoimintaa, jossa vanhemmat ovat aktiivisesti mukana. Seurat järjestävät Posiolla nuorille kilpailutoimintaa monipuolisesti eri lajeissa: hiihto, suunnistus, yleisurheilu, jääkiekko, ampuma- ja ratsastustoiminta. Kilpailutoimintaan osallistutaan valtakunnallisia kisoja myöten. Silloin lasten vanhempien mukanaolo on välttämätön.

Kirjasto ja kunnan kulttuuritoimi kohtaavat perheitä järjestämällä satuhetkiä, lastentapahtumia ja teatteriesityksiä alle kouluikäisille. Näihin toivotaan aina koko perheen osallistumista. Osa tapahtumista toteutetaan yhdessä järjestöjen ja seurakunnan kanssa. Kirjaston tavoitteena on järjestää yhteistyössä koulujen kanssa mediakasvatukseen liittyvää opastusta, jossa vanhemmille avataan lasten ja nuorten tämänhetkistä mediamaailmaa.

Kulttuuritoimi koordinoi hankkeita, joissa osallistetaan koko perhettä mukaan tuottamaan ja kulluttamaan paikallisia kulttuuripalveluita. Ensimmäinen tällainen kokeilu toteutettiin kesällä 2012.

Kansalaisopistossa perheet voivat opiskella ja harrastaa yhdessä. Kurssitarjontaan sisältyy myös kursseja ja tapahtumia, jotka on erityisesti tarkoitettu lapsille ja vanhemmille tai isovanhemmille. Kansalaisopisto on perheen arjen yhdistäjä ja uusien mahdollisuuksien tarjoaja kaikikäisille kuntalaisille.

Osa 4H-yhdistyksen matkoista ja tapahtumista on suunnattu koko perheelle. Tämän lisäksi vanhemmat voivat osallistua kerhotoimintaan ja leireille vapaaehtoisina avustamaan ja tukemaan omia lapsia tai koko ryhmää. Vähintään kerran vuodessa järjestetään ohjelmallinen ta-

pahtuma, jossa varataan aikaa myös vapaaseen keskusteluun sekä toiminnan kehittämisen ideointiin yhdessä vanhempien kanssa. Vanhempia pidetään ajan tasalla toiminnasta vanhempaintiedotteilla, joita toimitetaan koteihin 2-4 kertaa vuodessa.

Etsivä nuorisotyö työskentelee pääsääntöisesti kahden kesken nuoren kanssa. Huoltajien kanssa tehdään yhteistyötä tarvittaessa. Yhteistyö alaikäisen nuoren huoltajien kanssa on tärkeää varsinkin suunniteltaessa nuoren koulutusta.

6.6 Posion 10-polku

Vuonna 2010 on aloitettu Posion 10-polku 0-18-vuotiaille lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen. Vuosittain syntyvät vauvat muodostavat oman ikäkauden ryhmän ja pilottina toimivat 2010 syntyneet. ”Polkua” kehitetään mallina tuleville ikäluokille ja pyritään toiminnan kautta lisäämään yhteisöllisyyttä. Vanhemmilla on mahdollisuus vaikuttaa ryhmän toimintaan. Ryhmään juurruttaminen alkaa jo äitiysneuvolasta jatkuen toisen asteen päättämiseen asti. 10-polku pyrkii tukemaan lapsen kehitystä ja kasvamaan yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa. 10-polkuun osallistuminen on vanhemmille täysin vapaaehtoista.

Lähtökohtana on toimintamalli, jossa tehdään tutuksi missä ja miten eri tahot toimivat (neuvola, seurakunta, päiväkotit, muut toimijat, esikoulu ja koulu). Tahot aktivoivat lasten vanhempia osallistumaan eri tilaisuuksiin, juhliin ja muihin toimintoihin yhdessä lastensa kanssa. Vanhemmat voivat vaihtaa keskenään ajatuksia ja saavat näin vertaistukea toisiltaan kasvattajina ja vanhemmina. Tärkeänä tavoitteena on madaltaa varhaisen puuttumisen kynnyksiä ja sen myötä ehkäistä syrjäytymistä. 10-polku ei lisää kunnan toimijoita, vaan tuo toimijat ja toiminnat tutuksi, jotka ovat osa jo olemassa olevaa arkea.

Tuleville lapsiperheille annetaan neuvolassa esite, joka antaa lyhyen tietoisuuden 10-polusta. Äitiysneuvolassa kerrotaan mitä Posion 10-polku tarkoittaa. Ryhmätapaamisiin kutsut lähetetään postitse kaikille. Uudet Posiolle muuttaneet lapsiperheet informoidaan aiheeseen lastenneuvolan tai koulun kautta.

Samana vuonna syntyneiden lasten perheet muodostavat oman ryhmänsä ja heille järjestetään toimintaa, joka on vastuutettu seuraavasti:

0-1.1 vuotta: lastenneuvola

2 vuotta: päivähoito

3 vuotta: seurakunta

4 vuotta: mielenterveys- ja perheneuvola

5 vuotta: sivistystoimi

6 vuotta: esikoulu

7-15 vuotta: peruskoulu, eri luokka-asteet/koko koulu

16-18 vuotta: II-asteen oppilaitokset

Näiden vuosien aikana ryhmälle järjestetään vähintään yhden kerran vastualueen teemaan liittyvä tapaaminen ja vuosittainen joulujuhla, jossa ryhmä luovutetaan seuraavalle toimijalle. Mukana kulkee ryhmästä tehty kuva- ja leikekirja, jonne kootaan ryhmän toiminnasta kertovaa materiaalia. Kirjat arkistoidaan kirjastoon sinä vuonna kun nuoret täyttävät 18-vuotta.

6.7 Haasteita ja tavoitteita

Onnistuneen yhteistyön perusta ei voi olla lakeihin ja säännöksiin perustuva pakko vaan yhteinen vastuu kasvavasta ja kehittyvästä lapsesta. Kodin, neuvolan, koulun, päivähoiton ja eri viranomaisten välistä yhteistyötä tulee voimakkaasti kehittää niin, että koti ja muut kasvattajat tekevät aitoa yhteistyötä kasvavan lapsen ja nuoren hyväksi. Yhteistyön lähtökohtana tulee olla eri osapuolien kunnioitus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Koulutyössä yhteistyön onnistuminen edellyttää huoltajien ja opettajien taitoa kohdata toisensa ja löytää kuhunkin tapaukseen parhaiten sopiva tiedonvaihto- ja yhteistyötapa.

Erilaisia kodin ja koulun vuoropuhelua tukevia yhteistyömuotoja tulee kehittää koko perusopetuksen ajan ja erityisesti erilaisissa siirtymävaiheissa. Tärkeimpiä tilaisuuksia yhteistyön rakentamiselle peruskoulussa ovat esikoulun aloittaminen ja siirtyminen alkuopetuksesta kolmannelle luokalle. Samoin tärkeitä ovat opettajan- ja koulunvaihdot. Näissä tilanteissa pelkkä vanhempainilta ei riitä, vaan opettajan on kohdattava oppilas ja hänen huoltajansa kahden kesken. Oppilaan mukanaolo on merkityksellistä, jotta hänelle voidaan näin konkreettisesti osoittaa yhteinen tahto toimia hänen parhaakseen.

Peruskoulun vanhempainiltoja kehitetään. Luokanvalvojan tuokiot edesauttavat luokanvalvojan ja vanhempien tutustumista toisiinsa. Tavoitteena on madaltaa yhteyden ottamisen kynnyksiä ja antaa molemminpuolinen käsitys siitä, että nuoresta välitetään ja yhteistyö koetaan myönteisellä tavalla tärkeäksi sekä kotona että koulussa. Vanhempien ja opettajien tapaamisia kehitetään vapaamuotoisemmiksi. Oppilaita ohjataan enenevässä määrin myös ottamaan itse vastuuta opiskelustaan. Vanhempia kannustetaan valvomaan säännöllistä opiskelua ja oppilaan jaksamista.

Sosiaalitoimen työn haasteena on perheiden arjen hallinnan kokonaisvaltainen tukeminen ja ennaltaehkäisevän työn kohdentaminen lapsiperheille. Sosiaalityön perhetyöntekijän ja kehi-

tysvammahuollon kotihoidon ohjaajan lisäksi lapsiperheisiin tarvitaan kotipalvelua. Kotipalvelu tukisi perheitä varhaisessa vaiheessa ja olisi lastensuojelun tukitoimia keveämpää palvelua.

Posion 4H -yhdistys näkee haasteellisena tavoittaa ja saada vanhempia mukaan 4H -toimintaan yhdessä lasten kanssa. Tavoitteena on saada vanhempien kiinnostus heräämään ja sitä kautta yhteisen toiminnan kehittäminen koko perheelle. MLL:n tavoitteena on säilyttää jo olemassa olevat palvelut lapsiperheille sekä kehittää näitä palveluja edelleen.

7. OSALLISUUS JA YHTEISÖLLISYYS SEKÄ SOSIAALINEN MEDIA

7.1. Osallisuus ja yhteisöllisyys

Mahdollisuus olla mukana ja osallisena asioiden käsittelyssä itselle merkittävässä yhteisöissä on ratkaisevaa ihmisen identiteetin kehittymisen kannalta. Kyse on yhdestä kasvun ja kehityksen perusedellytyksestä. Osallistumisen kautta opitaan olemaan ja elämään yhdessä.

Lapsen oikeus osallisuuteen kaikissa häntä koskevissa asioissa on suojattu vahvasti lainsäädännöllä. Kansainvälinen Lapsen oikeuksien sopimus (12 artikla) määrittää osallisuuden yhdeksi kaikkea viranomaistoimintaa läpäiseväksi perusoikeudeksi. Suomen lainsäädäntö painottaa sitä, että asianosaisilla on aina oikeus saada tietoa heitä koskevista asioista sekä oikeus lausua niistä omat näkemyksensä. Ikä ei ole peruste sulkea ketään tämän oikeuden ulkopuolelle. Lasten (alle 18-v) kohdalla viranomaisilla on erityinen velvoite kohdella heitä tasa-arvoisesti yksilöinä ja antaa heille mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

Neuvola

Lasten yhteisöllisyyskasvatus alkaa jo äitiysneuvolassa ja on punaisena lankana koko lapsen ja nuoren eri kehitysvaiheissa esim. raskauden aikana vanhempia ohjataan puhumaan jo tulevalle vauvalle, koska vauva kuulee jo kohdussa. Vanhempainvalmennuksessa tuetaan moniammatillisessa työryhmässä vanhempia tulevaan vanhemmuuteen. Ko. kurssilla vanhemmat tapaavat samassa tilanteessa olevia pariskuntia, jolloin myös vertaistuki mahdollistuu. Neuvola- ja kouluterveydenhuollossa tuetaan vanhempia kommunikoimaan lapsensa kanssa ikätason huomioon ottaen. Laki lasten ja nuorten laajoista terveystarkastuksista velvoittaa työntekijöitä ottamaan mukaan myös vanhemmat.

Neuvola- ja kouluterveydenhuollossa ohjataan lapsia, nuoria ja heidän vanhempia luotettaville internet-sivuille, joilta he saavat tutkittuun tietoon pohjautuvaa informaatiota.

Päivähoito

Lapsen oikeus yhteisölliseen elämään päiväkodissa lähtee ryhmäytymisestä uusiin lapsiin ja aikuisiin turvallisessa ympäristössä. Moniammatillinen yhteistyö lapsen hyväksi tukee myös tätä. Päivähoidossa yhteisöllisyyttä lapsen omaan perheeseen tuetaan mm. äiti- isä- lapsi-illoissa sekä isovanhempien vierailuissa päivähoitossa. Lasten Vasujen kautta tuemme vanhempien kanssa yhteistyössä lapsen yhteisöllisyyttä niin päivähoitossa kuin kotona. Lapset osallistuvat Vasun tekemiseen vastaamalla vanhempien heille esittämiin kysymyksiin. Kysymykset ovat osa vasua ja liittyvät mm. leikkeihin ja kavereihin. Päivähoidon arjessa lapset osallistuvat oma-toimisesti mm. leikkiensä suunnitteluun.

Peruskoulu ja lukio

Nuorten kanssa tulee opetella vaikuttamista ja siihen liittyvää demokratiaa sekä keinoja vaikuttaa. Vaikuttaminen alkaa ensimmäisiltä luokilta ja lähtökohtana ovat ensin itseä koskevat asiat. Vähitellen siirrytään laajempiin kokonaisuuksiin koskien kaikkia lapsia ja nuoria, myös koulun ulkopuolisessa toiminnassa. Työstämiseen tarvitaan aikaa ja päätöksiä tulee myös arvioida katsoen, miten nuorten vaikutus asioissa näkyy. Muutoksiin sopeutumiset vaativat myös aikaa. Yhteistyö paikallisten vaikuttajien ja yritysten kanssa on merkittävässä osassa asian oppimisessa.

Lapsia ja nuoria tulee kuulla heitä koskevissa asioissa. Peruskoulussa ja lukiossa tällaisia asioita ovat esimerkiksi koulun tapahtumat ja säännöt, tulevat muutokset, vaikkapa tärkeät henkilövalinnat. Loma-aikoihin, pihan käyttövuoroihin, välituntitoimintaan ja muihin aikatauluihin oppilaille on hyvä olla mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi.

Vaikuttamisen kanavia on useita. Nedu, oppilaskuntatoiminta sekä tukioppilastoiminta ovat esimerkkejä oppilaiden omasta demokratian käytöstä. Luokanvalvojat, oppitunnit, välitunnit sekä erilaiset tapahtumat ovat näiden ohella koulun arjessa toimivia lasten ja nuorten vaikuttamisen kanavia ja paikka opetella vaikuttamista.

Vaikuttamisen kulttuuri on nykypäivänä monitahoinen. Perinteisen kulttuurin rinnalle on tullut sosiaalisen median kulttuuri, mikä on muuttanut vaikuttamisen tapaa. Erilaiset sosiaalisen median vaikuttamismahdollisuudet (nettiaadressit yms.), erilaiset oppilaiden mielipiteiden kuulemisen tavat ja mielipiteiden käsittely kouluyhteisössä ja sosiaalisessa mediassa, ovat osa nykypäivän vaikuttamista. Demokraattinen päätöksenteko ja asioista tiedottaminenhyvissä ajoin antaa lapselle ja nuorelle mahdollisuuden vaikuttaa itseään koskevissa asioissa.

Yhteisöllisyys koulussa

Vaikuttaminen on tärkeä osa yhteisöllisyyden muodostumista. Lasten ja nuorten on saatava kokea olevansa yhteisönsä tärkeitä jäseniä. Koulussa yhteisöllisyyskasvatus on osa opetussuunnitelmaa. Aikuisten tärkeä rooli on olla ohjaajina oppilasyhteisön asioiden käsittelyssä. Oppilaiden keskinäiselle yhteisöllisyyden muodostumiselle tulee antaa myös tilaa ja aikaa. Oppilaiden, opettajien ja koulun henkilökunnan lisäksi on tärkeää, että vanhemmat ovat mukana koulun arjessa ja että yhteiset pelisäännöt on luotu kodin ja koulun välille. Hyvässä yhteisössä kiusaamiseen liittyvät puuttumistavat ovat myös jäseniensä yhdessä luomia tapoja.

Yhteisöllisyyttä tuetaan koulun arjessa monin tavoin. Koulussa järjestetään vanhempainvartteja, vanhempainiltoja ja muutenkin korostetaan kodin ja koulun välisen yhteistyön tärkeyttä. Eri-laiset teemapäivät (esimerkiksi yrittäjyyspäivä) piristävät koulun arkea ja luovat yhdessä tekemisen ilmapiiriä. Kummiluokkatoiminnalla pyritään tukemaan koulutulokkaiden alkutaivalta. Yhtenäiskouluajattelua toteutetaan tapahtumissa ja toimintapäivissä jakamalla ryhmiin eri-ikäisiä oppilaita. Koulun kerhot tukevat omalta osaltaan yhteisöllisyyttä.

Posion kunnassa toimiva 10-polku auttaa vanhempia ja perheitä tutustumaan toisiinsa jo lasten syntymästä alkaen. Näin yhteisten asioiden hoitamiseen muodostuu matala kynnyks. Päivähoito ja vanhustyö ovat koulun tärkeitä yhteistyökumppaneita. On toiveissa myös, että Posion kunnan päättäjät jalkautuvat kouluun ja tuovat esille kunnan päätösten tekoa. Monenlaiset vierailut ja tutustumiskäynnit eri toimipisteissä vahvistavat yhteisöllisyyden tunnetta oppilaisissa. Tärkeä tapa on myös ollut, että vanhemmat tulevat koululle kertomaan ammateistaan.

Kansalaisopisto

Nuorten edustajistossa kysellään nuorten toiveita kansalaisopiston opinto-ohjelmaan. Nuoret voivat myös välittää kurssiehdotuksiaan facebookissa, kansalaisopiston blogissa, sähköpostilla ja puhelimitse. Nuorten toiveet pyritään aina täyttämään. Kansalaisopisto järjestää kursseja, joihin lapset voivat osallistua yhdessä vanhempiansa ja isovanhempiensa kanssa. Opisto järjestää myös lapsia ja nuoria koskevia kuntalaisfoorumeita.

Kulttuuritoimi ja kirjasto

Valtakunnallisessa kulttuuritoiminnassa yhä keskeisemmäksi on noussut kulttuurin kuluttajien osallistaminen myös kulttuurin tuottajiksi. Erityisen tärkeää tämä on pienissä kunnissa, joissa kulttuuritarjonta on selvästi niukempaa kuin suurissa kuntakeskuksissa. Posio painottaa vahvasti kulttuuritarjonnassa kuntalaisten osallistamista mukaan kulttuurituotantoon.

Vuonna 2012 käynnistyneissä uusimuotoisissa kulttuurihankkeissa tuotetaan poikkitaiteellisia kulttuuripalveluja, joissa vuorottelevat sanataide, musiikki, teatteri, kuvataide ja muu visuaalinen ilmaisu. Lisäksi hankkeissa on mahdollista toimia esimerkiksi lavastuksen tai äänimainemoinnin tehtävissä, mikä laajentaa merkittävästi osallistumismahdollisuuksia. Palvelut järjestetään yhdessä kansalaisopiston kanssa, mikä mahdollistaa niiden levittämisen kunnan keskustasta osin myös kylille. Myös lapsia ja nuoria pyritään saamaan mukaan näiden kulttuurihankkeiden toimijoiksi. Yhdessä tekeminen vahvistaa paikallisuutta ja luo sosiaalista pääomaa, jonka tarjoama sosiaalinen verkosto tukee lapsia ja nuoria myös kulttuuriharrastuksen ulkopuolella.

Kirjastosta pyritään kehittämään kuntalaisten olohuone, jonka palveluajat ovat mahdollisimman pitkät, ja joka tarjoaa turvallisen, viihtyisän ja maksuttoman tilan kokoontua ja kohdata muita. Tutussa omaksi koetussa tilassa kohtaaminen tukee yhteisöjen kiinnittymistä paikkakuntaan ja luo yhteisölle tunteen toiminnan jatkuvuudesta.

Kirjaston perustoimintoja ovat lainaus- ja tiedonhakupalvelut, mutta kirjastotila sinänsä mahdollistaa esimerkiksi erilaisten harrastepiirien kokoontumisen. Toistaiseksi kirjastossa on kokoonnut vain aikuisten piirejä. Jatkossa kirjasto ja kulttuuritoimi järjestävät muun muassa lasten taidepajoja yhdessä kunnan ammattitaiteilijoiden kanssa.

Posio kehittää myös kulttuuripalveluja, jotka kokoavat saman teeman alle hyvin eri ikäisiä kuntalaisia, lapsista vanhuksiin. Hankkeissa lapsille ja nuorille järjestetään tilaisuuksia toimia yhdessä taiteen ja liikunnan keinoin, mutta samalla ne tarjoavat tilaisuuden myös kohdata kunnan vanhimpia asukkaita. Yhdessä tekemisestä pyritään luomaan hankkeissa silta, joka kytkee eri sukupolvet aidosti ja luontevasti toisiinsa.

Vapaa-aikatoimi ja järjestöt

4H-yhdistyksen toiminnassa nuori voi halutessaan itse olla mukana toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa paikallisesti ja pyritään siihen, että yhdistyksen hallituksessa on vähintään yksi nuori. Nuorille suunnatut työpalvelukurssit tukevat työllistymistä loma-aikoina sekä vapaaehtoisuudessa. Koulutuksiin voi osallistua jopa 13-vuotias nuori. Koulutusten lisäksi toimihenkilö tukee kaikissa tilanteissa vapaaehtoisena ja työpalvelussa toimivia.

Nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa myös valtakunnallisesti hakeutumalla Nuorisotoimikunnan jäseneksi. Jäsenistö valitaan vuosittain, toimikausi on vuosi. Nuorisotoimikunta koostuu 16–28 –vuotiaista nuorista, jotka toimivat valtakunnallisesti ja paikallisesti 4H-nuorten hyväksi.

Nuorisotoimijoiden mahdollisuus: 4H-yhdistyksellä on halu olla osana kehittämässä paikallisten yhteistyökumppaneiden keskinäistä toimintaa lasten ja nuorten hyväksi.

Lasten ja nuorten osallisuus lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelutyössä

Lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa lapsen osallisuudessa on kyse siitä, miten hän voi olla mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa hänen etunsa turvaamiseksi tehtävää työtä. Lastensuojelulaki korostaa lasten asianosaisuutta kaikissa lastensuojeluprosessin vaiheissa. Tavoitteena on varmistaa lapsen todellinen osallistuminen omien asioiden hoitoon.

Lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa asiakkaana olevalle lapselle nimetään aina lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Hän huolehtii siitä, että lapsi on osallisena omassa asiassaan työprosessin eri vaiheissa. Lapsen mielipide on selvitettävä ja häntä on kuultava. Lapsen osallisuus koostuu oikeudesta saada tietoa itseään koskevista suunnitelmista, päätöksistä, ratkaisuksista, toimenpiteistä ja niiden perusteluista sekä mahdollisuuksista ilmaista mielipiteensä ja vaikuttaa näihin asioihin. Vastavuoroisuus on olennaista; vaikuttaminen ei ole mahdollista, jos ei pääse mukaan asioiden käsittelyyn eikä saa niistä tietoa.

Lapsen osallisuuden huomioiminen lastensuojelun työprosessissa edellyttää työntekijältä erilaisten toiminnallisten menetelmien hallintaa. Eri-ikäiset lapset edellyttävät erilaista tapaa työskennellä. Lapsen osallisuuden varmistamisen lisäksi lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa työntekijän tulee myös osallistaa lapsen vanhemmat mukaan työprosessiin lapsensa suojelemiseksi. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät ja perhetyöntekijä käyttävät lapsen ja vanhemman kanssa työskentelyssä Pesäpuu ry:n toiminnallisia kortteja mm. nallekortit, vahvuus- ja voimavarakortit, erilaisia pelejä esim. valovoimapeli. Työmenetelminä käytetään myös vanhemmuuden roolikarttaa ja verkostokarttaa.

Kehittämisen painopisteenä tulisi olla erilaisten toiminnallisten ja asiakaslähtöisten työskentelymallien kehittäminen lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelutyössä.

7.2 Sosiaalinen media

Peruskoulu ja lukio

Sosiaalinen media koostuu ihmisten vuorovaikutuksesta, jossa toimintakenttä on rajaton. Yleisimmät yhteisöt ovat Facebook, Twitter, Google, YouTube, joissa toiminta tapahtuu. Sosiaalinen media mahdollistaa opetuksen viemisen verkkoon ja laajamittaisen kommunikoinnin myös koulun ulkopuolisten tahojen kanssa.

Sosiaalisen median verkosto on valtava ja se mahdollistaa ratkaisujen etsimisen verkon kautta, tiedon jakamista ja sen rakentelua yhdessä verkoston kanssa. Toiminnan edellytyksenä on että verkkoa osaa käyttää. Sosiaalisen median käyttö koulussa tulee määrittää selkeästi: Miksi ja mihin tarkoitukseen sitä käytetään?

Koulun rooli sosiaaliseen työskentelyyn on haasteellista. Opettajien sosiaalisen median taidot eivät aina ole samalla tasolla kuin oppilaiden. Myös opetuksessa käytettävät asiat poikkeavat oppilaiden arjessa käyttämisestä median muodoista. Koulun tulee kuitenkin osallistaa oppilaita oikeaan yhteisön hyödyntämiseen. Sosiaalisen median käyttö ei kuitenkaan saa olla itsetarkoitus.

Nykyisin tiedottamiseen on käytössä sähköposti ja pedanet, mutta sosiaalisen median mahdollisuuksia tulee miettiä myös tiedottamisessa. Median haitoista digitaalinen syrjäytyminen ja kiusaaminen verkossa tulee huomioida. Toisaalta yhteisöllisyys voi toimia kontrollina, kun mediassa seuraajia on useita. Facebookin tuominen kouluun voi rajoittaa kiusaamista koska opettajat ja vanhemmat voivat olla osallisia lastensa verkkoyhteisössä. Verkossa on kaikki hyvä ja paha, sitä koulun tehtävä on opettaa tulkitsemaan oikein ja käyttämään sosiaalista mediaa hyvien tapojen tavalla. Koulussa tulee selvittää kokonaisuus, mitä asioita käytetään ja miettiä niiden tarpeellisuus. Sosiaalinen media voi toimia oppimisen tukena, koska sieltä löytyy avoimia oppimisen paikkoja. Oppiminen voi olla asiantuntija yhteisöissä olemista ja opitaan noviisina asioita.

Koulu ei voi velvoittaa liittymään sosiaaliseen mediaan, joten käyttöohjelmat tulee olla sen mukaiset. Ne voivat tukea oppimista, mutta ohjelmien käyttäminen pitää olla selkeää. Luokittelu täytyy tehdä mikä on julkista, ei julkista, ammatillista ja henkilökohtaista. Henkilöbrändin luominen totuudenmukaisesti on koulussa opetettavaa sosiaalisen median käyttöä.

Sosiaalinen media mahdollistaa opiskelun siirtymisen verkkoon ja luo monia yhteisen oppimisen elementtejä opetukseen. Erilaiset yhteiset muistiinpanot, jaetut dokumentit, käsitekartat eivät sido opetusta tiettyyn aikaan. Sosiaalinen työskentely oppitunnin ulkopuolella voi olla osa nykyistä opetusta. Opettajille löytyy omia ammatillisia yhteisöjä, joista voi saada tukea ja tietoa omaan opetukseensa. Haasteena voi olla ajankäytön sovittaminen työaikaan. Tarkoituksena ei ole opettajan läsnäolo 24/7, vaan ajankäyttöön täytyy sopia yhteiset pelisäännöt, niin opettajien, vanhempien kuin oppilaiden kesken. Kullekin ikäkaudelle esikoulusta lukioon täytyy huomioida oppilaan kehitystaso ja mahdollisuudet käyttää sosiaalista mediaa.

Tärkeää on muistaa että verkoston käyttämisessä täytyy huomioida että siellä voi kirjoittaa vain sellaista asiaa, jota voisi kertoa ääneen kaikkien läsnä ollessa. Tämä on koulun yksi tehtävä uudenlaisessa oppimisympäristössä. (Linkkejä: slideshare.net, teachertube, sometube)

Kansalaisopisto

Kansalaisopisto järjestää sosiaalisen median koulutusta kuntalaisille ja omalle opetushenkilöstölleen. Kansalaisopiston facebook –sivuilta (www.facebook.com/posion.kansalaisopisto) löytyy opiston ajankohtainen kurssi- ja kuvatarjonta. Posion kansalaisopisto on mukana Lapin Osavissa Opistoissa, joiden kohtaamispaikka netissä (www.lapinopistopiiri.fi/kohtaamispaikka) on myös opistolaisten käytössä. Kansalaisopistolla on oma blogi (www.posionkansalaisopisto.blogspot.com).

Kirjasto

Kirjastot ovat Suomessa olleet edelläkävijöitä sosiaalisen median ja verkkopalvelujen käyttöönotossa. Myös Posion kirjasto on muun muassa ylläpitänyt kirjaston Facebook-palvelua jo vuosia, ja koulukirjastossa palvelu otettiin käyttöön keväällä 2012. Sosiaalinen media antaa kunnan asiakaspalvelulle työvälineitä toimia siellä, missä lapset ja nuoret muutenkin viettävät aikaansa. Erityisenä haasteena verkkopalvelujen kehittämisessä on kirjastoalalla nähty hakeutuva sosiaalisen median hyödyntäminen: mikäli lapset ja nuoret eivät löydä kirjaston tarjoamien sosiaalisen median palvelujen pariin, tulee kirjaston henkilökunnan hakeutua itse yhteisöihin, joissa lapset ja nuoret itse toimivat. Myös Posion kirjasto on jo kouluttautunut hakeutuvaan verkkopalveluun ja tarkoitus on muun muassa perustaa vuoden 2013 aikana ammatillisia kirjastoprofiileja, joilla kirjastopalveluista voidaan kertoa, vastata ja vinkata kirjaston oman verkkopalvelun ulkopuolellakin. Ammatillisen profiilin käyttäminen lieventää myös työntekijöiden kuormitusta, sillä tällöin henkilökunta voi halutessaan vapaa-ajalla irrottautua kirjastoammattilaisen roolista, kun verkkoasiakaspalvelu ei tapahdu yksityisellä käyttäjäprofiililla.

Posion kirjasto on aiemmin kokeiluluonteisesti ylläpitänyt muun muassa blogia. Kevään 2013 ammatillisen täydennyskoulutuksen myötä on tarkoitus ottaa käyttöön lisää sosiaalisen median työvälineitä, kuten kirjasto- ja kulttuuripalveluista tiedottava blogi sekä erityisesti yläkoulua ja lukiota palveleva paikallinen kirjastowiki. Kirjaston facebook-päivityksiä aletaan jatkossa jakaa myös Twitter-palvelun kautta. Posion kulttuuri on avannut verkon kuva- ja videopalveluihin omat tunnukset, joilla voidaan jakaa myös visuaalista aineistoa, jolla saadaan erityisesti nuoria houkuteltua kulttuuripalvelujen pariin. Posion matkailu on jo aiemmin hyödyntänyt mittavasti nimenomaan videoaineisto kunnan palvelujen esittelyssä. Tavoitteena on, että lähivuosina kulttuuripalvelut tavoittavat kuntalaiset verkossa entistä useammin myös visuaalisesti samoin kuin nyt matkailijat voivat kohdata Posion elävästi myös verkossa.

Vapaa-aikatoimi

Vapaa-aikatoimessa sosiaalista mediaa hyödynnetään etsivässä nuorisotyössä ja Nedun työskentelyssä.

Seurakunta

Posion seurakunta on mukana sosiaalisessa mediassa. Koko seurakunnan facebook-sivu on otettu käyttöön uuden kirkkovuoden alkaessa 2.12.2012. Nuorisotyö on ollut mukana facebookissa jo aikaisemmin, mutta saadun palautteen ja yhteydenottojen takia on päätetty, että facebook otetaan käyttöön koko seurakunnassa. Seurakunnan facebook-sivun ylläpitäjiä ovat kirkkoherra, diakoni, nuorisotyönohjaaja ja lastenohjaaja-toimistos sihteeri. Heille on luotu omat ryhmät, joiden kautta heihin voi ottaa suoraan yhteyttä ja he itse voivat paremmin tavoittaa oman kohderyhmänsä.

Seurakunta toimii facebookissa ja muuallakin sosiaalisessa mediassa kirkon antamien Meidän kirkko verkossa –ohjeiden mukaisesti. Seurakunnan työntekijöinä ollaan ohjeiden mukaisesti avoimia ihmisten kohtaamiselle myös sosiaalisessa mediassa. Ihmiset kohdataan henkilökohtaisesti, kirkon työntekijöinä. Työntekijät ovat lojaaleja työyhteisölleen ja kirkolle myös sosiaalisessa mediassa. Työntekijät kunnioittavat kahdenkeskisten keskustelujen luottamuksellisuutta ja niitä koskee myös vaitiolovelvollisuus.

Facebookin kautta tullut palaute käydään tarvittaessa läpi työntekijäkokouksessa. Henkilökohtaiset palautteet viedään suoraan kyseiselle työntekijälle. Seurakunta ei päivitä Facebook-sivulle kaikkia kirkollisia uutisia, mutta erikoistilanteista jokainen työntekijä voi itse päivittää sivua. Facebookin ylläpitäjät julkaisevat vuoroviikoin seurakunnan sivulla viikon Raamatun tekstin. Teksti julkaistaan alkuviikosta. Tekstiksi valitaan käytössä olevan vuosikerran teksti kirkko-

vuoden mukaan. Seurakunnan facebook-ystäviksi hyväksytään kaikki kaveripyynnön lähettäneet ja heidät liitetään työntekijöiden ryhmiin.

4H-yhdistys

Posion 4H -yhdistys näkee haasteellisena tavoittaa kaikkia toiminnassa olevien lasten vanhempia sekä perheiden sitoutumisen lapsen tai nuoren harrastustoimintaan. Tavoitteena on toiminnan kehittäminen koko perheen kanssa 4H:n arvoja ja toimintatapoja hyödyntäen.

Sosiaalinen media, lähinnä Facebook, on yksi työkalu 4H-työssä, myös mahdollisuus lasten ja nuorten vanhempien kanssa tapahtuvan vuorovaikutuksen luomisessa. Kotisivulinkki: posio.4h.fi.

8. TYÖHYVINVOINTI

8.1 Lasten ja nuorten parissa työskentelevä henkilöstö

Posion kunnan palveluksessa vuonna 2012 työskenteli vakituisia 329 henkilöä, joista osa-aikaisia 97 henkilöä. Lisäksi määräaikaisia 43 ja työllistettyjä 38 henkilöä. Henkilöstön koulutautumiseen on panostettu. Lasten ja nuorten parissa työskentelee 92 henkilöä. Vuonna 2011 Posion kunnan henkilöstön keski-ikä oli 51 vuotta.

Sairauspoissaolot hallintokunnittain eriteltyinä v. 2012					
	Kunnanhallitus	Perusturvaltk	Sivistysltk	Toimintaympäristö ltk	Kunta yhteensä
Henkilöitä sis.työllistetyt Päiviä (kalenteripäivät)	123	165,7	65	78	431,7
sis. palkalliset ja palkattomat päivät	2004	3498	621	1169	7292
Kalenteripäiviä / henkilö	16,3	21,1	9,6	15,0	16,9

Kunnan koko henkilöstön sairauspoissaoloja kertyi toimintavuonna yhteensä 7292 päivää. Sairauspäiviä per henkilö oli näin ollen keskimäärin 16,9. Henkilöstömäärään on huomioitu työllistettyjen koko vuoden määrä, sekä 1.4.2012 asti palkka- ja taloushallinnon henkilöstö.

4H:lla on yksi vakituinen työntekijä. Määräaikaisiin työsuhteisiin palkataan henkilöstöä tarpeen (kesänaikainen leiritoiminta) mukaan mielellään nuorisotyöntekijöiksi opiskelevia tai alalta val-

mistuneita nuoria. Henkilöstön työhyvinvointia tuetaan koulutuksilla, vertaistuki 4H-yhdistysten kesken ja Lapin 4H-piirin muut tukipalvelut.

Posion seurakunnalla on 10,5 työntekijää. Heistä lasten ja nuorten kanssa työskentelee koko-aikaisesti noin 2,5 työntekijää, joilla on pätevyys omien tehtävien hoitamiseen. Nuorten ja lasten kanssa tehtävään työhön osallistuu kuitenkin 7 seurakunnan työntekijää. Henkilöstön keski-ikä vuonna 2012 oli 42 v.

8.2 Henkilöstöä kuormittavat tekijät

Lapsiperheiden kanssa työskenteleviä kuormittaa yleisesti perheiden monimutkaistuneet ongelmat sekä lasten kotikasvatuksessa ja kasvatusvastuussa tapahtuneet muutokset. Kunnan talouden tiukentuessa yksittäisen työntekijän työmäärä lisääntyy ja työnkuva muuttuu ja laajentuu. Muuttuvien työtehtävien paineessa ja tulosvaatimusten keskellä tuntuu työn mielekkyys joskus kärsivän. Myös epävarmuus joidenkin palvelujen jatkuvuudesta ja työsuhteiden määräaikaisuus kuormittavat.

Tällä hetkellä perheiden ympärillä toimii verkostoja ja moniammatillisia työryhmiä. Mitä enemmän tuen tarvetta perheessä on, sitä useammalta taholta heidän elämäänsä ja arkea pyritään helpottamaan ja auttamaan. Työntekijän on helppo kysyä ja saada apua toisilta perheen kanssa työskenteleviltä auttajilta. Vaativaa työtä ei tarvitse tehdä yksin. Vaikka toinen ns. oman alan asiantuntija ehkä puuttuukin pienessä kunnassa, löytyy muita yhteistyökumppaneita, joiden kanssa tehtävä työ on apuna ja tukena omalle työlle.

Opetustoimessa työhyvinvoinnin kannalta haasteellista on, että koulujen opetusryhmäkoot ovat viime vuosina kasvaneet ja oppilaiden ongelmat ovat lisääntyneet. Myönteistä on, että oppilashuoltotyötä on kehitetty, erityisopetus on hyvin järjestetty ja opetusympäristöt ovat asiallisia sekä varustustasoltaan hyviä. Tuttuus ja turvallisuus ovat pienien työyhteisöjen vahvuuksia, mutta myös haasteita. Opettajia kannustetaan täydennyskouluttautumiseen, työterveyshuolto toimii ja opettajille on järjestetty mahdollisuus osallistua henkilöstön virkistysiltapäiviin ja heille järjestetään omia virkistyspäiviä.

Posion kunnassa on lasten ja nuorten parissa toimivien työvire yleisesti ottaen positiivinen ja avoin. Työn muuttuminen ja lisääntyminen sekä lainsäädännölliset lisävaatimukset näkyvät työssä jaksamisessa. Tulevat organisaatiomuutokset huolestuttavat henkilöstöä. Vuonna 2012 on tehty koko kunnan henkilöstöä koskeva työhyvinvointikysely, jonka tuloksia käsitellään joko yksittäisessä työyksikössä ja kunnan päätöksenteossa.

4H-järjestötyössä vakituista henkilöstöä ja hallitusta kuormittaa talouden tiukentuessa epävarmuus toiminnan jatkuvuudesta, tilojen saatavuudesta. Työntekijän työ määrä lisääntyy entisestään lisärahoituksen hankkimisesta perustyön lisäksi.

8.3. Työhyvinvointia tukeva toiminta

Työhyvinvointia edistävät mm. työyhteisön avoin ja välittävä ilmapiiri, *hyvä johtaminen*, tehokas ja ennakoiva työterveyshuolto, aktiivinen työyhteisön ulkopuolinen toiminta (harrastukset yksin tai yhdessä), korkeatasoista ammattiosaamista vastaavat haasteet, oman ja toisen työn arvostus ja täydennyskoulutus.

Lasten ja nuorten parissa työskentelevien henkilöiden työ on ihmissuhdetyötä, jossa työntekijä itse on työnsä keskeinen työväline. Siksi työssä jaksamista edistää myös yksilön oma fyysinen ja psyykinen kunto. Henkilökunnan työkykyä tuetaan mm. kunnossa kaiken ikää toiminnalla sekä työkykyä ylläpitävällä toiminnalla, johon liittyvät asiat hoitaa kunnassa työsuojelutoimikunta.

Posion kunnassa on otettu käyttöön varhaisen tuen ja työkyvyn hallinnan toimintamalli kunnanhallituksen päätöksellä 10.9.2012 § 84. Varhaisen tuen käytänteillä on tavoitteena aktivoida jokaista kuntaorganisaatioon kuuluvaa toimijaa huolehtimaan itsestään, työtoveristaan ja työyhteisönsä toimivuudesta sekä puuttumaan työhyvinvoinnin riskitekijöihin mahdollisimman varhain. Varhainen tuki on välittämistä ja toiminnan edistämistä. Tavoitteena on, että varhaisen tuen toimintamalliin liittyvät käytännöt tapahtuvat normaalina arkisena yhteistyönä työnantajan, työntekijöiden ja työterveyshuollon kesken. Sairauspoissaolojen ja eläköitymisen systemaattinen seuranta, eri toimijoiden selkeät roolit sekä inhimillinen, välittävä asenne tukevat varhaisessa tuessa onnistumista.

Varhainen tuki toimii parhaiten luottamuksellisessa ilmapiirissä, josta vastuu kuuluu työyhteisön kaikille jäsenille. Työntekijän sairauspoissaolon kestäessä pitkään, on yhteisöllisyyden ja työhön paluun kannalta tärkeää, että työntekijään pidetään yhteyttä. Lähiesimiehen tehtäviin kuuluu seurata työntekijöiden työhyvinvointia ja huolehtia, että erityisesti työhön liittyvät asiat tulevat käsitellyiksi. Varhaisen tuen ja työkyvyn hallinnan toimintamallin tavoitteena on tunnistaa työkykyyn liittyvät ongelmat mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja käynnistää tarvittavat toimenpiteet, jolloin vältytään pitkiltä sairauslomilta.

Lähiesimiestyö on keskeisimpiä työhyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Huono johtaminen aiheuttaa itsestään selvästi psyykkistä kuormittumista ja vähentää siten työtehoa. Organisaation osaamispääomasta tai henkisestä pääomasta huolehtiminen edellyttää, että työntekijät saavat aidosti arvostusta, kiitosta ja myös ohjaavaa palautetta. Tämä kaikki taas vaatii sen, että esimiehen ja alaisen vuorovaikutus on aktiivista. Arkijohtaminen on läsnäoloa ja välittämistä. Sitä luonnehtii vahva molemminpuolinen luottamus.

Henkilöstöllä tulisi olla mahdollisuus kehityskeskusteluihin esimiestensä kanssa. Keskustelussa on mahdollisuus pohtia, miten työssään on onnistunut ja mitkä asiat ovat tuntuneet vaikeilta, mitä muutoksia toivoisi työympäristöön tai muihin työhön liittyviin asioihin. Työntekijän työhyvinvoinnin tukeminen on yksi keskeinen kehityskeskusteluiden tavoite.

Työntekijöillä on mahdollisuus saada tarvittaessa työnohjausta. Pätevien työnohjaajien saamisessa on vaikeuksia. Työhyvinvoinnin tukemisen ohella työnohjaus on keino edistää ammatillista kasvua ja kehittää työskentelytapoja.

Työntekijöiden virkistäytymistä ja hyvinvointia tuetaan vuosittaisilla henkilöstöjuhlilla, kaksi kertaa vuodessa järjestettävillä virkistysiltapäivillä, myöntämällä liikuntaetuisuuksia (kuntosali puoleen hintaan). Työntekijäjärjestöt tukevat jäsentensä virkistystoimintaa eri tavoin.

8.4. Haasteita ja tavoitteita

Työn mielekkyyteen vaikuttaa mm. kokemus oman työn hallinnasta. Työyhteisöjä koskevista muutoksista tulee kertoa ajoissa avoimesti työntekijöille. Mikäli työyhteisöjen muutoksissa työntekijöiden tehtävät muuttuvat, tulee työnantajan tukea henkilöstönsä kouluttautumista uusiin / muuttuviin työtehtäviin.

Kouluttautumisen, oppimisen ja kehittymisen tulisi ylipäättänsä linkittyä selkeästi koko työuran kattavaksi. Esimerkiksi työntekijöille laadittavat henkilökohtaiset osaamiskartoitukset ja koulutussuunnitelmat tukevat työntekijän mahdollisuutta kehittyä ja työnantajan mahdollisuutta hyödyntää työntekijöidensä osaamista. Työnantajan tulisi myös mitata työn kuormittavuutta ja tarvittaessa ”keventää kuormaa”.

Vuonna 2012 tehdyssä koko henkilöstöä koskevassa työhyvinvointikyselyssä kyseltiin henkilöstön toiveita työhyvinvointia edistäviksi toimenpiteiksi. Henkilöstö toivoi työnantajalta ”hyvinvointiseteleitä”, joilla työntekijä voisi oman mieltymyksensä mukaan ostaa esim. kulttuuri- ja lii-

kuntapalveluja. Uintimahdollisuutta Kuusamon uimahallissa toivottiin myös. Virkistysiltapäiviä toivottiin kehitettävän niin, että myös vuoro- ja viikonlopputyössä käyvillä olisi mahdollisuus osallistua. Henkilöstö piti tärkeänä työyksiköiden kehittämispäiviä, joita voitaisiin pitää työyksiköiden ulkopuolella ja yhteistyössä muiden työyksiköiden kanssa.

Erityisesti yksin alallaan työskenteleville on haastavaa saada työajankäyttö suunnitelluksi niin, ettei työ rasittaisi liikaa ajoittain ainoaa työntekijää. Tästäkin syystä on tärkeää muistaa erottaa työ ja vapaa-aika ja suunnitella vapaa-aikaan sopivassa suhteessa harrastuksia ja lepoa.

Liite 1

POSION KUNNAN TOIMINTA-AJATUS

Posio on asukkaitaan varten. Kunnan tehtävänä on taata kaikille riittävät ja inhimillisellä etäisyydellä olevat palvelut, joiden lähtökohta on ennalta ehkäisevässä toiminnassa. Näiden lisäksi kunta tukee asukkaidensa hyvinvointia ja työllistämisedellytyksiä rohkealla ja laaja-alaisella elinkeinopolitiikalla.

ARVOPOHJA

AVOIMUUS

Päätöksenteko ja suhde kuntalaisiin, henkilöstöpolitiikka

YHTEISÖLLISYYS

Posio-henki, luottamuksen ylläpito, tasa-arvoiset palvelut

LUONNONLÄHEISYYS

Ekologisuus kaikessa toiminnassa, ympäristö ja vapaa-ajan asukkaat

TURVALLISUUS

Asuinympäristön laatu, ennaltaehkäisevät palvelut, työllisyys

TAHTOTILA 2015

Posio on pieni, pirteä ja itsenäinen lappilainen kunta, joka tunnetaan ennakkoluulottomasta tavasta järjestää verkottuneesti palvelut asukkailleen. Posio on Lapin houkuttelevin mökkikunta, turvallinen asuinkunta ja sen elinkeinorakenne nojaa useaan tukijalkaan.

TOIMINNAN PAINOPISTEALUEET

TYÖTÄ JA ASUMISEN LAATUA

- Alkutuotanto, matkailu, puunjalostus ja keramiikkateollisuus ovat edelleen tukijalkoja
- Pienyrittäjyyttä tuetaan riittäväillä yrityspalveluilla, kuntayhteistyöstä on saatu konkreettista vaikuttavuutta
- Pentik-kulttuurikeskus on toiminnassa, Kirintövaaran kaavaa on laajennettu ja alueen palvelurakenteet toimivat
- Posiolla on monipuolinen ja laadukas tontti- ja vuokra-asuntotarjonta, sivukyläen kulkuyhteyksiä on kehitetty
- Ympäristön viihtyvyyteen on panostettu, keskustan asemakaavan 1. vaiheen päivitys on valmis ja 2. vaihe aloitettu, keskustan liikenneinfrastruktuurin suunnittelutyö on käynnissä

LUOVIA PALVELUJA

- Palveluissa painopistettä on siirretty ennaltaehkäisevään työhön ja hyvinvoinnin edistämiseen

- Elämänlaatupalveluissa on pidetty yllä taso, joka lisää kunnan houkuttelevuutta asuinkuntana
- Koko kuntatason palvelujärjestelmä on uudistettu asiakaslähtöiseksi
- Kehittämistyössä on huomioitu henkilöstön hyvinvointi

SILLANRAKENTAJA

- Posio on tunnettu aktiivisesta ja rakentavasta roolistaan kuntien välisissä yhteistyökysymyksissä
- Perusturvan palveluiden osalta on toiminnassa Lappiin suuntautunut yhteistyömalli, joka turvaa lähipalvelut
- Elinkeinojen kehittämisen ohjelmatyössä kunta on aktiivisesti mukana
- Sivistyspalveluissa on yhteistyötä nykyisestään tiivistetty ja monipuolistettu

LAPIN HOUKUTTELEVIN MÖKKIKUNTA

- Vesistöjen kuntoon ja laatuun on kiinnitetty huomiota
- Kunnan palveluissa on otettu huomioon vapaa-ajanasukasnäkökulma
- Vapaa-ajan asukkaille on olemassa erikseen kohdennettuja palveluja
- Vapaa-ajanasukkaiden osaaminen kunnan kehittämisessä on huomioitu
- Lapin Taikamaa-brändi on tunnettu ympäri Suomea

Liite 2**POSION KUNTA / HENKILÖSTÖN MÄÄRÄ 31.12.2012****Yleinen osasto**

vakituiset virat	6
vakituiset työsuhteet	70
vakituiset yhteensä	76
osa-aikaiset	47
määräaikaiset	7
työllistetyt	11
määräaikaiset ja työllistetyt yht.	18

Sivistyslautakunta

---

vakituiset virat	34
vakituiset työsuhteet	13
vakituiset yhteensä	47
osa-aikaiset	10
määräaikaiset	7
työllistetyt	3
määräaikaiset ja työllistetyt yht.	10

Perusturvalautakunta

---

vakituiset virat	47,7
vakituiset työsuhteet	79
vakituiset yhteensä	126,7
osa-aikaiset	11
määräaikaiset	27
työllistetyt	4
määräaikaiset ja työllistetyt yht.	31

Toimintaympäristölautakunta

---

vakituiset virat	5
vakituiset työsuhteet	38
vakituiset yhteensä	43
osa-aikaiset	7
määräaikaiset	11
työllistetyt	7
määräaikaiset ja työllistetyt yht.	18

Kunta yhteensä

---

vakituiset virat	92,7
vakituiset työsuhteet	200
vakituiset yhteensä	292,7
osa-aikaiset	75
määräaikaiset	52
työllistetyt	25
määräaikaiset ja työllistetyt yht.	77
Posion kunta yhteensä	369,7

Liite 3**POSION KUNNAN LIIKUNTAPAIKAT****URHEILUKENTÄT**

Keskustan urheilukenttä

TENNISKENTTÄ

Urheilukeskuksen tenniskenttä

PALLOKENTÄT

Kuloharjun pallokenttä, yksityinen

Mourujärven pallokenttä, yksityinen

Ylikitkan pallokenttä, yksityinen

PALLO-/JÄÄKIEKKOKENTÄT, YLEISLUISTELUALUEET

Jäähalli

Aholan koulun pallokenttä/yleisluistelualue

Urheilukeskuksen pallokenttä (-luistelualue), beachvolleykenttä

LÄHILIIKUNTAPAIKAT

Aholan koulun lähiliikuntapaikka

Peruskoulun lähiliikuntapaikka

KUNTOSALIT

Vapaa-aikatalo Pyrinnön kuntosali

Palvelukeskus Valkaman kuntosali

UINTITILAT

Palvelukeskus Valkaman terapia-allas

LIIKUNTASALIT

Aholan koulun liikuntasali

Koulukeskuksen liikuntasali

Vapaa-aikatalo Pyrinnön liikuntasali

Yksityiset liikuntasalit

Kirkonkylä

Kuloharju

Ylikitka

Kirikeskus

SISÄJUOKSURATA

Yläasteen käytävän juoksurata, 80 m

SISÄAMPUMARATA

Vapaa-aikatalo Pyrinnön sisäampumaradat

SQUASH-HALLI

Kirikeskuksen squash-halli, yksityinen

UIMAPAIKAT

Keskustaajaman uimapaikka

RINNEHIIHTOKESKUS

Kirikkeskuksen laskettelurinteet, yksityinen

HYPPYRIMÄET, ei käytössä

Kirintövaaran hyppyrimäki, K50, Posion Pyrintö

Kotivaaran hyppyrimäki, K20

KUNTORATA-LADUT / VALAISTUT

Anetjärven kuntorata-latu

Karjalaisenniemen kuntorata-latu

Keskustan kuntorata-latu (Kotivaara)

Kuloharjun kuntorata-latu

Maaninkavaaran kuntorata-latu

Mourujärven kuntorata-latu

Posio-Kirintövaara kuntorata-latu

Ylikitkan kuntorata-latu

ULKOILUREITIT

Erauspojan polku, Korouoma

Harjujen polku, Lapiosalmi-Livo

Posio-Kirikkeskus-Karitunturi-Riisitunturi-Noukavaara polku

Hirsiniemen polku, Livo

SUUNNISTUSALUEET

Aholan suunnistusalue

Himmerkin suunnistusalue

Karkuvaara - Pikku Karitunturi suunnistusalue

Kirintövaaran suunnistusalue

Kuoppavaaran suunnistusalue

Livohkan suunnistusalue

Livon suunnistusalue

Nilovaaran suunnistusalue

Posion suunnistusalue

Raistakan suunnistusalueet

Soukkavaaran suunnistusalue

SUUNNISTUKSEN OPETUSKARTAT **(kylien)**

Anetjärvi, Hyväniemi, Karjalaisenniemi, Kuloharju, Lehtiniemi, Maaninkavaara,

Mourujärvi, Nolimo / Vääräjärvi, Peräposio ja Ylikitka

ULKOILUMAJAT

Karitunturin ulkoilumaja

Koron autiotupa

Riisitunturin ulkoilumaja

AMPUMARATA

Ahvenvaaran ampumarata, Posion Ampujat

Kettuharjun ampumarata, Posion Riistanhoitoyhdistys

RAVIRATA

Kotilammen ravirata, ratsastusalue, Posion Hevosystävät

Liite 4

SANASTO

10-POLKU	10-polku pyrkii seuraamaan lapsen kehitystä ja kasvamaan yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa sekä antamaan tarvittaessa tukea niin vanhemmille kuin lapselle. Toiminta tarjoaa mahdollisuuden vertaistukseen. Kohteena 0-18-vuotiaat.
ASLAK-kuntoutus	Ammatillisesti syvennetty lääketieteellinen kuntoutus työelämässä mukana oleville. Kelan järjestämää harkinnanvaraista varhaiskuntoutusta.
BLOGI	Blogi (engl. blog sanasta weblog) on verkkosivu tai -sivusto, johon yksi tai useampi kirjoittaja kirjoittaa enemmän tai vähemmän säännöllisesti.
ELY-KESKUS	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
ETSIVÄ NUORISOTYÖ	Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tavoitteena on olla läsnä nuorten keskuudessa ja tarjota mahdollisuus turvalliseen ja luottamukseen aikuiskontaktiin.
ETU-lapsi	Erityistä tukea ja kasvatusta tarvitseva lapsi
HOJKS	Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma
JOPO -luokka	Joustavan perusopetuksen ryhmä 8 - 9 -luokkalaisille
KIVA -koulu	Kiusaamisen vastainen toimintamalli
KKI -toiminta	Kunnossa kaiken ikää -toiminta
LENE	Leikki-ikäisen lapsen neurologisen kehityksen arviointimenetelmä
MLL	Mannerheimin Lastensuojeluliitto
MT- JA PENE	Mielenterveys- ja perheneuvola
NEDU	Nuorten edustajisto
SOME:	Sosiaalinen media (lyhennetään usein some) tarkoittaa verkkoviestintäympäristöjä, joissa jokaisella käyttäjällä tai käyttäjäryhmällä on mahdollisuus olla aktiivinen viestijä ja sisällöntuottaja tiedon vastaanottajana olon lisäksi.
FACEBOOK	Facebook on Internetissä toimiva mainosrahoitteinen yhteisöpalvelu.
TWITTER	Twitter on yhteisö- ja mikroblogipalvelu, jonka käyttäjät pystyvät lähettämään ja lukemaan toistensa päivityksiä Internetissä.
YOUTUBE	YouTube on Googlen omistama internetissä toimiva videopalvelu.
TYKY -toiminta	Työkykyä ylläpitävä toiminta
VANE-PSY	alle 2-vuotiaan lapsen neurologinen ja psyykinen kehitys
VASU	Varhaiskasvatussuunnitelma
VERSO	Vertaissovittelu

Liite 5

POLIISIN TIETOOON TULLEET RIKOKSIEN EPÄILLYT TEKIJÄT

Rikoksien epäillyt tekijät / poliisin tietoon tulleet ja selvitettyt
Rikoslakirikokset (pl. Liikenne rikokset), Lapin pl. alueella

RE-hlöt lukumäärä		v. 2008	v. 2009	v. 2010	v. 2011	v. 2012
Posio	kaikki RE-hlöt	96	126	102	158	142
	alle 18-v. RE	11	8	7	3	5
Lapin PL	kaikki RE-hlöt	3 390	3 726	3 794	3 751	3 482
	alle 18-v. RE	360	393	365	296	229

Alle 18-vuotiaiden %-osuus rikoksien epäillyistä tekijöistä

Poliisin tietoon tulleet ja selvitettyt Rikoslakirikokset (pl. Liikenne rikokset) Lapin pl. alueella, joista rikoksesta epäiltynä alle 18-vuotias

%-osuus RE-henkilöistä	v. 2008	v. 2009	v. 2010	v. 2011	v. 2012
Posio	11 %	6 %	7 %	2 %	4 %
Lapin PL	10,6 %	10,5 %	9,6 %	7,9 %	6,6 %

punainen = %-osuus RE-henkilöistä Lapin pl. keskiarvoa huonompi
vihreä = %-osuus RE-henkilöistä Lapin pl. keskiarvoa parempi

Rikoksesta epäillyt henkilöt / poliisin tietoon tulleet ja selvitettyt
Rikoslakirikokset (pl. Liikenne rikokset), Lapin pl. alueella

RE-hlöt lukumäärä		v. 2008	v. 2009	v. 2010	v. 2011	v. 2012
Posio	kaikki RE-hlöt	48	46	44	55	53
	alle 18-v. RE	6	4	6	2	3
Lapin PL	kaikki RE-hlöt	1 478	1 532	1 529	1 480	1 546
	alle 18-v. RE	202	194	196	157	133

Alle 18-vuotiaiden %-osuus rikoksesta epäillyistä henkilöistä

Rikoksesta epäiltyjen henkilöiden määrä /vuosi. Sama henkilö "esiintyy" max. yhden kerran / tilastovuosi tässä tilastossa / Rikoslakirikokset (pl. Liikenne rikokset) Lapin pl. alueella

%-osuus RE-henkilöistä	v. 2008	v. 2009	v. 2010	v. 2011	v. 2012
Posio	13 %	9 %	14 %	4 %	6 %
Lapin PL	13,7 %	12,7 %	12,8 %	10,6 %	8,6 %

punainen = %-osuus RE-henkilöistä Lapin pl. keskiarvoa huonompi
vihreä = %-osuus RE-henkilöistä Lapin pl. keskiarvoa parempi

Poliisilakiperusteiset kiinniotot - Lapin pl.

Kiinniotetun henkilön ikäryhmä asuinkunnittain - Lapin pl. alueella kiinniotettu

Posio	v 2005	v 2006	v 2007	v 2008	v 2009	v 2010	v 2011	v 2012
alle 15 -vuotias								
15-17 -vuotias	2	1	1					1
18-20 -vuotias	9	4		4	3	1	1	1
21- vuotias	42	53	30	31	27	27	22	10

yhteensä henkilöt	53	58	31	35	30	28	23	12
-------------------	----	----	----	----	----	----	----	----

Lapin pl.	v 2005	v 2006	v 2007	v 2008	v 2009	v 2010	v 2011	v 2012
alle 15 -vuotias	2	3			1	1	1	
15-17 -vuotias	68	44	24	20	26	19	14	22
18-20 -vuotias	171	173	125	175	145	180	178	182
21- vuotias	2 063	2 046	1 977	1 871	1 744	1 649	1 583	1 477
yhteensä henkilöt	2 305	2 266	2 126	2 066	1 917	1 849	1 776	1 681

Sama henkilö voi "esiintyä" useasti tässä tilastossa.